

Rublja Tetyana Jehorivna

Képzőművészet

*Tankönyv az általános oktatási rendszerű
tanintézetek 7. osztálya számára*

Fordította Burkus Árpád

**A fordítás a Bethlen Gábor Alapkezelő Zrt.
támogatásával készült 2016-ban**

Perun Kiadó
Irpiny
2014

Kedves barátunk!

Ez a könyv segítségedre lesz abban, hogy választ kapj a rajzolás közben felmerülő számtalan kérdésre. Segítségével folytathatod a rajz elkészítésének alapszabályaival és sorrendjével történő ismerkedést: hogyan helyezkednek el a kompozíció egyes elemei a lapon, helyesen behatárolni az ábrázolt teret, kiválasztani a nézőpontot, kihasználni a látószög (perspektíva) törvényeit a térnek az illúzió-térben való ábrázolásakor és sok egyébbel.

A modern kor sok lehetőséggel ajándékozott meg bennünket. A természet eredetisége, annak jellegzetességei a világ különböző tájain és éghajlati öveiben, az országok és népek hagyományos kultúrája, az ember és a természet kapcsolata mind-mind olyan érdekes téma, amellyel megismerkedhetsz könyvek, az internet segítségével, ismeretterjesztő műsorokból.

A modern művészettel kapcsolatos szemlélet alakítása fontos szerepet játszik az ember által alkotott környezet tervezésében: építészetben, a tájépítészeti tervezésben és alkotásban, belsőépítészetben. Az ilyen programok tanulmányozása lehetőséget nyújt a tervező szakemberek munkáinak megismerésér, a különálló formáktól a forma és tér kapcsolatához történő átmenet érzékelésére, a munka menetével történő megismerkedésre.

A könyv folytatja az előző tankönyvekben található grafikai alapszabályok ismertetését. Ha átgondoltan használod azokat, akkor megszerezheted a való világnak a képzőművészet eszközeivel történő művészi ábrázolásához szükséges tudást.

Szabad óráidban kitartóan sajátítsd el a tárgyak valóság-hű és dekoratív ábrázolásának technikáit különféle módszerek és anyagok segítségével, fejleszd a tudásodat a hétköznapi életben található szépségnek a felismerésére és annak továbbadására, és ezáltal egy csodálatos világ nyílik meg előtted, amelyet a rajzaid által adhatsz vissza.

A tankönyv egyezményes jelei

Jegyezd meg!

A mesterség ábécéje

Készítsd el!

Az alkotás órája

Tematikus áttekintés

Tartalom

A művészet körülöttünk	6
------------------------	---

1. rész: Művészet az életünkben

Építészet

Építészet. Az építészet válfajai	15
Építészeti stílusok	27
Építészet. Építészeti ábrázolás	47
Az enteriőr (belső tér) kialakításának jellegzetességei	57
Exteriőr (külső tér) ábrázolása	65
Utcakép	73
Városépítészet. A történelmi város építésze	83
A jövő városa	93
Monumentális művészet	99
Karácsonyi betlehemezés. Újévi ünnepek. Kivágásos díszek	109

2. rész. Kulturális környezet

Iparművészet

Iparművészet. Díszítés. Hímzés	120
Az amulett szimbólumok jelentése az ukrán népművészetében. Tojásfestés	128
Népi játék. Ajándéktárgy	140

Formatervezés

A formatervezés ágai. Grafikai forma-tervezés. Arculat kidolgozása	151
Grafikai formatervezés. Plakát	165
Ipari formatervezés. Használati tárgyak tervezése	173
Ruhatervezés a nemzeti tradíciók és a mai divat figyelembevételével	179
Az ukránokról	187
Kisszótár	190
Irodalomjegyzék	193

A művészet körülöttünk

Már fejlődésének hajnalán az ember megpróbálta megérteni a környező világot és képekben átadni a tudását a következő nemzedékeknek.

Az ősközösségi társadalomban a művészetet a primitív rituálék, zene, tánc, testékszerek és geolifák (földábrák) – földön készített ábrázolások, sziklarajzok és szobrok – képviselték.

Altamira barlang. Spanyolország

Az emberiség fokozatosan haladt előre és vele együtt fejlődött a művészet is. A nagy művészek halhatatlan alkotásai ma is elvarázsolnak a tökéletességükkel és azzal, ahogy bemutatják az ember szerepét a világban.

Albert Schwendi. *A berlini Hosszú hídnak a mühlendammi királyi malmok felőli látképe*

Művészi témaként bármilyen, az embert az életben, természetben, környezetében körülvevő és érdeklődésére számot tartó dolog szolgálhat.

Henriette Ronner-Knip. *Macska kicsinyeivel*

A művészetben a valóság bemutatása a művészi ábrázoláson át történik. Nem utánozza, nem másolja le a valóságot, hanem elképzelt formában adja azt vissza.

A művészet minden ágának megvan a maga szabálya, a maga sajátossága. Amikor színházban vagyunk, három óra leforgása alatt sok év, sőt egy teljes emberi élet pereg le a szemünk előtt.

A képzőművészetben az ábrázolt dolgok nem tarthatnak sem egy óráig, sem egy évig, csak egy eseményt, egy mozdulatot, egy pillanatot adhatnak vissza az életből. Viszont egy eseményből vagy egy ember jelleméből sok történet és sok emberi érzés bontakozhat ki. A festmény és a grafika az ábrázolást a síkban úgy adja vissza, hogy mi a terjedelmet, a légkört, a mélységet, a teret, a mozgást érezzük.

A művészeti alkotások elmentik és visszaadják a történelmi eseményekről szóló információt. Az ember megtanulta létrehozni az életszemléletet és a világ sajátos értelmezését. Mindeközben felhasználja az előző nemzedékek, más kultúrák és a kortársak tapasztalatait. A művészet a valóságot az alkotó gondolatainak és érzéseinek a közvetítésével adja át. A művészet az ember világát szebbé, élőbbé és élénkebbé teszi.

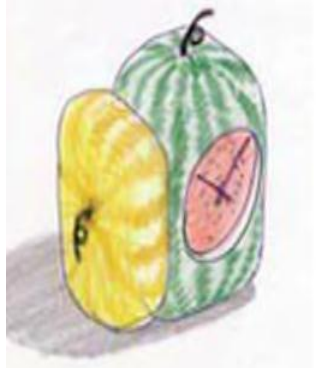
A művészet mindenütt körülvesz minket: a munkahelyen és pihenés közben, otthon és az utcán. Amikor használjuk a

tárgyakat, nem is gondoljuk, hogy művészeti alkotásokkal van dolgunk. Az építményeket az építész tervei alapján hozzák létre. Az építészek tervezték meg az utcákat, tereket, parkokat szökőkutakkal, fasorokkal, játszóterekkel. Az utcákat a tájépítők fákkal és bokrokkal díszítették. Élénk kirakatok, reklámtáblák, butikok, megállóhelyek születtek.

Grand-Place tér, Brüsszel. Belgium

Minden házban található használati tárgyak. A bútor, edény, szőnyeg, függöny az ablakon, ruha, játékok – mindezek művészeti alkotások is lehetnek. Művészek részvételével jönnek létre a reklámplakátok és filmek, helyi és sportünnepek, kiállítások és ünnepi megvilágítások. A közlekedési eszközök, háztartási készülékek – technikai művészeti alkotások. Tehát, a művész munkája által nem csak hasznos, de szép tárgyak veszik körül az embert a mindennapi életben.

Műfajok

A művészetek fajai az emberi élet különböző oldalait ábrázolják, együttesen pedig a művészetnek ezek az összetevői átfogó művészi képet adnak a világról.

A művészeti alkotások létrehozásának eszközeitől függően a művészet három fő fajtát különböztetjük meg:

1) **térbeli vagy plasztikai** (festészet, szobrászat, grafika, művészi fotó, építészet, iparművészet és formatervezés);

2) **időbeli** (szó és zene), amikor a mű kompozíciója nem a valós térben, hanem az időben jön létre;

3) **tér- és időbeli** (tánc; színművészet és minden rajta alapuló művészet; szintetikus – színház, filmművészet, televíziós művészet, esztrád- és cirkuszművészet), azok, amelyek kompozíciója egyszerre rendelkezik időtartammal, testiséggel és dinamizmussal.

Gyakorlati munka

A festői szépségű Ukrajnában élünk. Minden ember számára az a hely a legszebb, ahol gyerekkora és ifjúsága telik. Figyelmesen nézz körül, és válaszd ki szülővárosod, falud számodra legérdekesebb és legkedvesebb részét, és rajzold le azt!

Gondolkozz el, és határozd meg a kiválasztott rész legjellemzőbb vonásait! Miért ezt választottad? Milyen különlegeset láttál benne? Milyen emlékeket, benyomást, érzelmet szeretnél megosztani?

Figyeld meg az ábrázolás kompozíciós elhelyezkedését, jelöld meg nagyságát a formátum keretein belül!

A munkádban add vissza a téged körülvevő művészeti alkotásokat saját látásod szerint.

Az alkotás órája

Készíts kompozíciót a nyári szünet legérdekesebb pillanatairól. Szerinted mi volt a legérdekesebb, legkülönlegesebb? Hogyan történtek a pihenésed alatt a számodra jelentős események?

Tematikus áttekintés

Feszenko Leonyid Vitalijovics, Ukrajna érdekes művészenek mesterkurzusa.

A mester tanácsai:

- ne kezdjétek munkához, ha nem döntöttétek el a tervezett munkátok tartalmát, és nem is tudjátok elképzelni azt;
- a majdani munkátok vázlatát nagyon gondosan készítsétek el, hogy ne károsítsátok a papír felszínét;
- a szivacsot úgy használjátok, hogy ne karcolja a papírt;
- gyorsan dolgozzatok, hogy a papír felszíne nedves maradjon. Munkátokhoz meghatározott mennyiségű, az alkotásban jól érvényesülő színárnyalatot használjatok (kék, zöld, sárga, piros);
- ködöt a folyó fölött és azokon a helyeken ábrázolunk, ahol magas a páratartalom: a háttérben, ahol a föld felszínének az ábrázolása végződik és fokozatosan az erdő elmosódó körvonalába megy át.

A munkavégzés sorrendje:

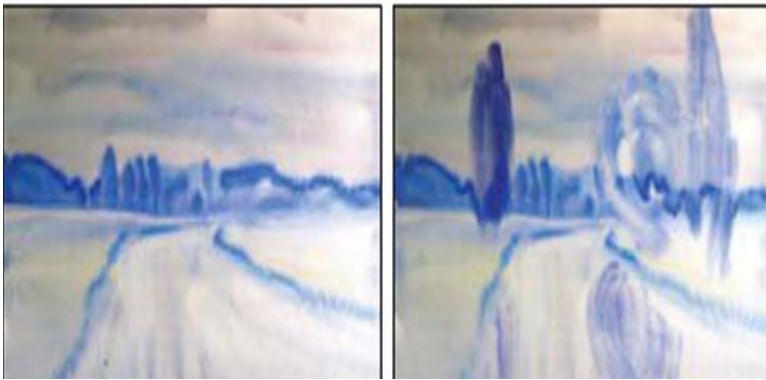
- A leendő munka grafikus ábrázolása.
- A papírlapot szivaccsal benedvesítjük.

- Az ég ábrázolásának helyén kezdjük a festést.

- Ezek után a háttérrel festjük (erdő, mező, a horizont feltételes vonalához közeli épületek).

- Áttérünk a földfelszín festéséhez (háttér, középső és előtér).
- A középső és előtérben lévő objektumok részletezése az alap kismértékű száradása után történik, hogy a felvitt festék ne folyjék szét.

1. Tér és térbeli alak:

- Építészet
- Monumentális művészet

Építészet. Az építészet változatossága

Az emberek már az ókorban kiválasztották az akkor létező művészeti és építészeti emlékek közül a leghíresebbeket, amelyeket a *Világ hét csodájának* neveztek el. Ezek a következők: a gízai piramisok, Szemiramisz függőkertje Babilonban, az epheszoszi Artemisz-templom, Pheidasz olümpiai Zeusz-szobra, a halikarnasszoszi mauzóleum, a rodoszi kolosszus (Héliosz szobra), a pharoszi (alexandriai) világítótorony.

A mai napig csak az egyiptomi piramisok maradtak fenn Kairó közelében. Az utazókra minden időkből nagy hatást gyakoroltak.

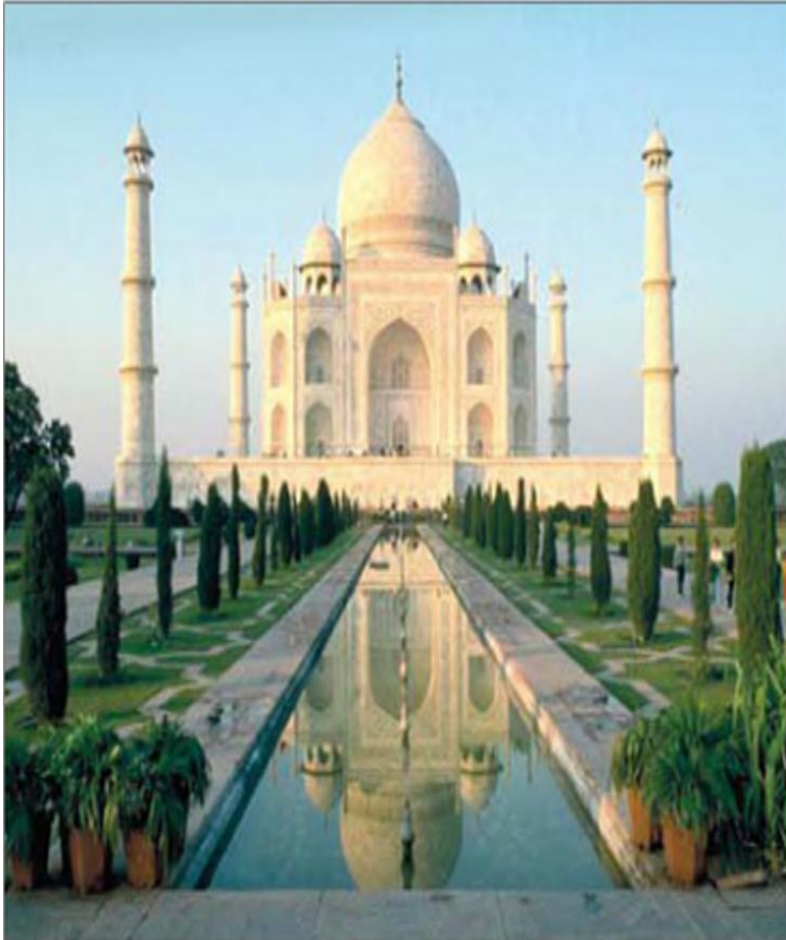

Hafré fáraó piramisa a gízai fennsíkon. Egyiptom

A legősibb időktől napjainkig a bolygónkon nem kevés természeti és „történelmi” hurrikán pusztított, ezért az építészeti remekművek jelentős része elpusztult. Viszont számtalan olyan építészeti emléket találunk, amelyekben ma

is gyönyörködhetünk, és amelyek egyes országok és népek névjegyeiként szolgálnak.

Ilyen például az athéni Akropolisz, az agra-i Tádzs Mahal, a kijevi Szófia székesegyház, a velencei Dózse-palota, a mexikói Chichén Itzá romváros, a párizsi Notre-Dame székesegyház és Eiffel-torony. Ezeket az építményeket nemzetközileg is számontartják, így sz. emberiség kulturális örökségeként az UNESCO, az ENSZ oktatási, tudományos és kulturális szervezetének védelme alatt állnak.

Tádzs Mahal, Agra. India

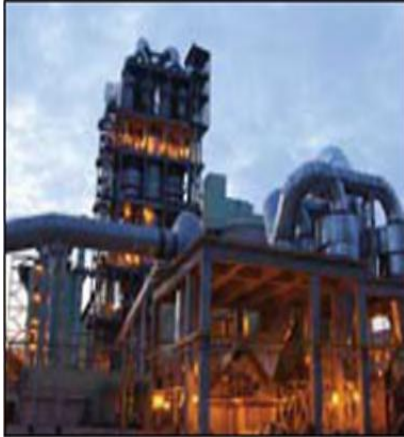
Az ismert közmondás, miszerint „jobb egyszer látni, mint százszor hallani”, legfőképpen az építészetre érvényes. Az esztétikai érzékeink úgy fogadják, mint „szótlan, megfagyott zenét”. Mi is az építészet, amely nélkül elképzelhetetlen az életünk?

Az építészet – az ember életének és tevékenységének térbeli környezetét alkotó objektumok, rendeltetésüknek és a társadalom esztétikai nézeteinek megfelelően tervezett és épített alkotások.

Az építészet válfajai

Az építészet az életünket végigkísérő művészet. Mindenütt építészeti alkotások vesznek bennünket körül, amelyek környezetünk szerves részei. Ezek lakóházak, oktatási intézmények, racionális külalakkal rendelkező modern ipari létesítmények, régi emlékművek. Ezek nem kizárólag kapitis létesítmények, hanem ideiglenes építmények is lehetnek: butikok, vásárcaanokok, pavilonok, modulkonstrukciók.

Bármilyen építészeti szerkezet létrehozásakor figyelembe veszik annak funkcionalitását, konstruktivitását, pozitív jellegét és művészi kifejezését.

Funkcionalitás

Az építészeti formák környezetünk szerves részei, amelyeket az ember különböző igényeinek megfelelően alakítottak ki. Ezért rendeltetésük, azaz funkcionalitásuk szerint az építészetet lakó (lakóházak, lakások), polgári (oktatási intézmények, hivatalok), ipari (vállalatok, villanytelepek, gátak), emlékmű (obeliszkek, diadalívek), dekoratív (szökőkutak, pavilonok, pergolák) válfajokra osztjuk.

Kijevi utcarészlet

Az építészeti alkotások a természet elemeinek összekapcsolása és átalakítása által alkotnak nyílt teret.

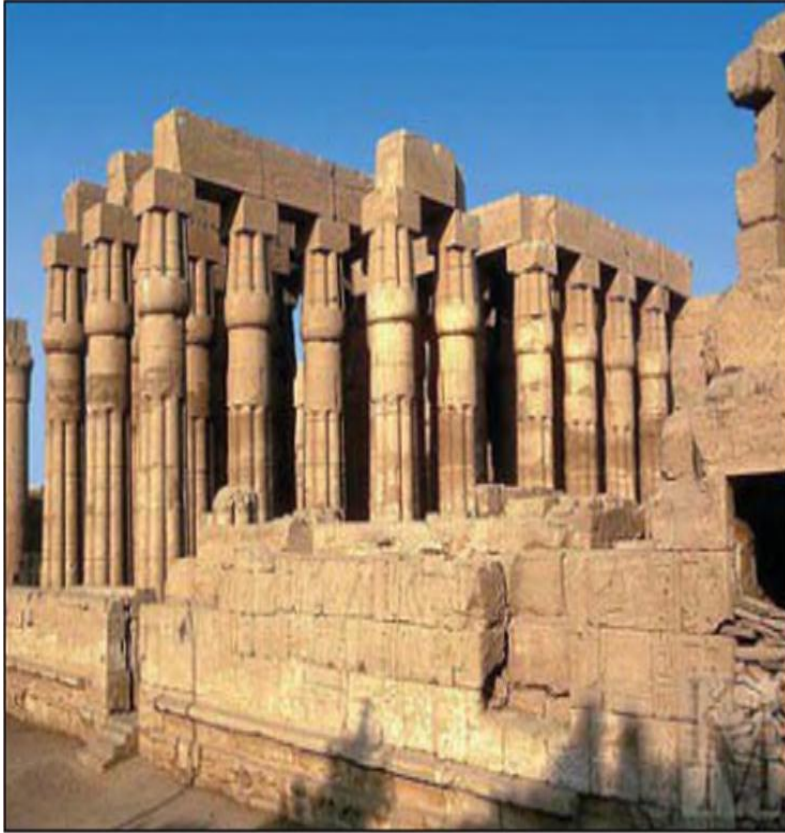
Konstruktivitás

 A konstrukció az építmény szerkezeti alapja, magja, amely biztosítja annak sértetlenségét, fenntarthatóságát, tartósságát.

Az alap, az oszlopok, falak és mennyezet segítségével az építmény lezárja a belső teret, és ezzel egyidejűleg meghatározza a belső tér bizonyos részét.

Az építőanyagok és konstrukciók minősége megfelel az építészet műszaki fejlettségi szintjének.

Az ókori Egyiptomban a fő építőanyag a kő volt, ezért egyféle konstrukciót használtak: tartóoszlopot és áthidalást.

Karnak: Ámon-Ré temploma

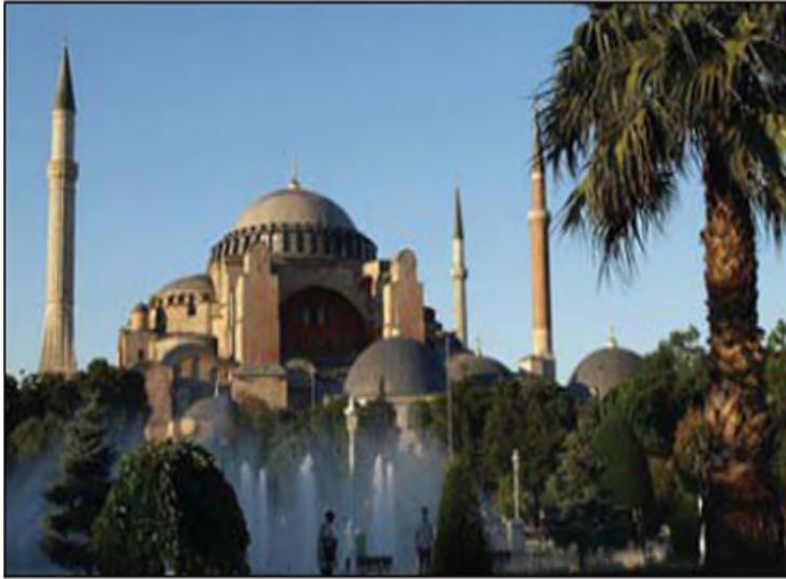
Az ókori Róma építészeinek a beton alkalmazásával lehetőségük nyílt arra, hogy megnöveljék a tartóoszlopok közötti távolságot. A római Pantheon betonkupolájának átmérője eléri a 43 métert, vastagsága pedig az 1 métert.

Művészi kifejezés

Az építészeti szerkezet a konstruktőr munkájának és a tervező alkotói ötletének eredménye. Az emberek évszázadokon át az épületeket különféle építészeti-művészi kifejezés elemei segítségével alkották meg. A szerkezetnek, belső térnek, külalaknak nem csak kényelmesnek és tartósnak, hanem művészileg kifejezőnek kell lennie, vagyis bizonyos gondolatot hordoz magában.

Hagia Szophia székesegyház, Isztambul. Törökország

Az építmények visszatükrözik a népek életmódját, a korszak sajátosságait, a népi kultúra hagyományait, a technika fejlettségi szintjét és az egyes építőanyagok elsőbbségét.

Lótusz templom. India

Az építészeti alkotásokat rendeltetésük, létrehozásuk módja és mérete alapján négy csoportra oszthatjuk.

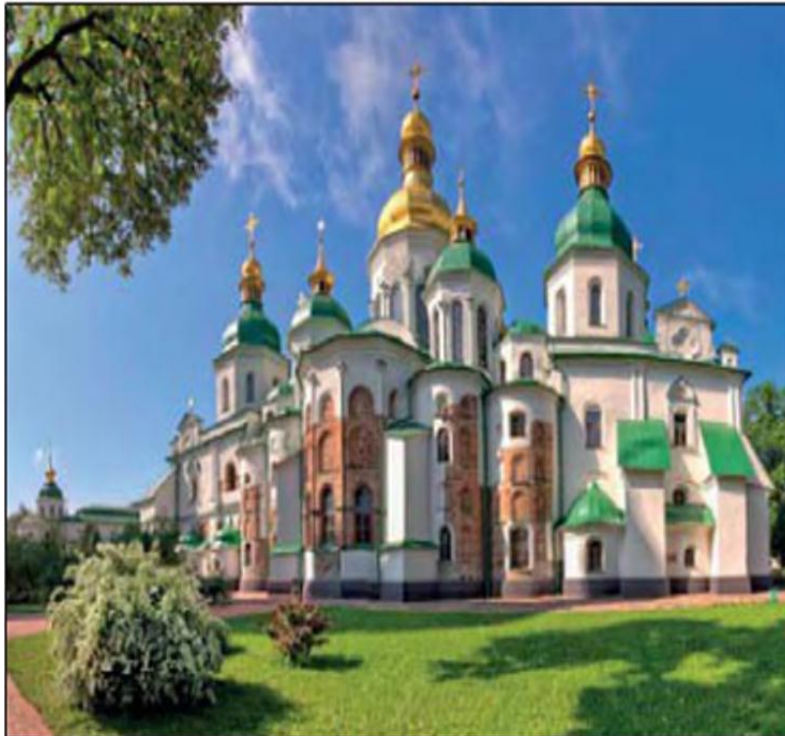
1.Térbeli szerkezetek

- Középületek: üzletek, iskolák, óvodák, oktatási intézmények, kórházak, könyvtárak, állomások.

Vasútállomás, Zsmirinka. Ukrajna

- Egyházi épületek: templomok, kolostorok, székesegyházak.

Szent Szófia-székesegyház, Kijev. Ukrajna

- Ipari létesítmények: gyárak, raktárak, üzemek.

Kőolajfinomító üzem

- Lakóépületek: emberek állandó lakóhelyéül szolgáló építmények.

2. Táj-, kert- és parképítészet

A táj-, kert- és parképítészet az ember számára esztétikus életteret hoz létre. Megalkotásához a fákat, bokrokat, különféle növényeket, vizet, köveket használnak fel, amelyeket kis építészeti formák (pavilonok, pergolák, szökőkutak) és szobrok egészítenek ki. A parkokra és kertekre szükségük van a modern városoknak, hogy megőrizzék a tiszta környezetet és a lakosság egészségét.

Grace hercegnő japán kertje. Monaco

3. Kis építészeti formák

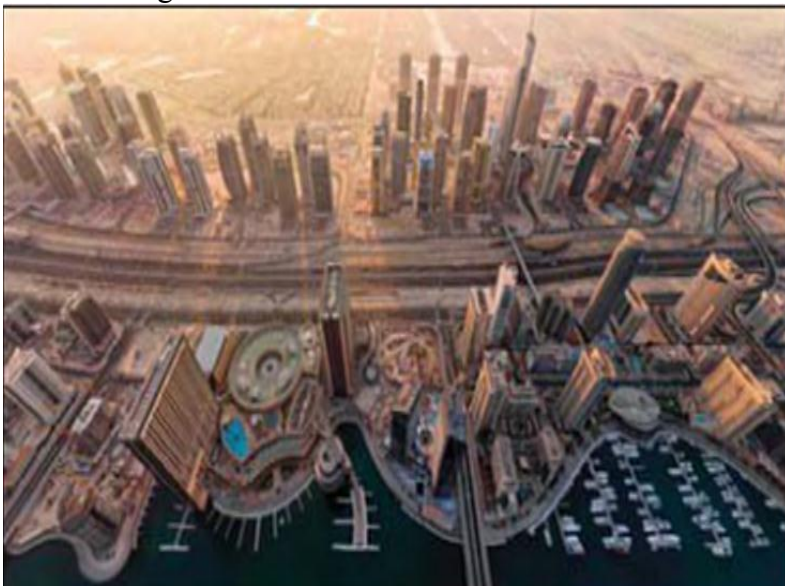
A kis építészeti formák kis építményeket jelentenek, amelyeket a nyílt tér kialakításakor használnak, és a városépítészeti, vagy parképítészeti kompozíciókat egészítik ki velük.

A kis építészeti formák lehetnek dekoratívok (szökőkutak, lépcsők, kerítések, falak), emlékmű jellegűek (emlékművek, síremlékek), városi infrastruktúra elemei (lámpák, trafikok, pavilonok), információhordozók (hirdetések, hirdetőtáblák, óriásplakátok, fényújság).

4. Városépítés

Új városok létrehozásának és a régi városrészek felújításának elmélete és gyakorlata. A városépítésznak ki kell választania a területet, kijelölni a lakóépületek, középületek és ipari zónák, úthálózat helyét, valamint szem előtt tartani a város területének majdani bővíthetőségét. Gondoskodnia kell a leendő város szépségéről, a történelmi emlékek megőrzéséről is.

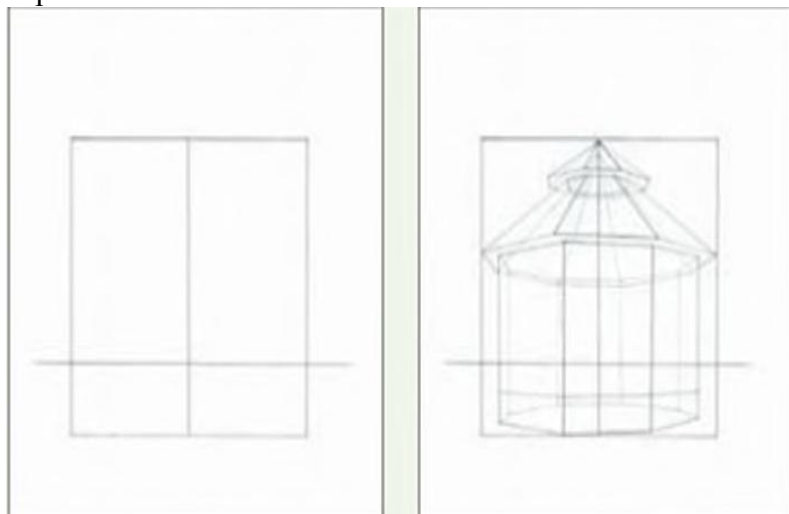
Készíts el egy kis építészeti formának a rajzát!

Munka közben ne feledkezz meg a lineáris és légi perspektíva törvényeiről!

Kerti pavilon rajzának készítési sorrendje:

1. Határozd meg a pavilon arányait! Találd meg a rajzlaphoz viszonyított méretarányt! Határozd meg a horizont vonalát!

2. Rajzold le a forma konstrukciójának alapelemeit, azok kapcsolatát!

3. Gondold át a környezetet!

4. A munkát grafikai vagy festőtechnikával végezd el!

Az alkotás órája

A városban vagy parkban tett séta közben figyelj meg a számunkra megszokott kis építészeti formákat! Ilyenek a pavilonok, trafikok, szökőkutak, lámpák, lépcsők, lócák, szeméttartó ládák.

Figyelj meg, hogyan egészítik ki, teszik szebbé és komfortosabbá ezek a tárgyak az utcákat, parkokat, pihenőhelyeket, játszótereket!

Válaszd ki közülük a legérdekesebbeket!

Határozd meg azt a nézőpontot, ahonnan szemlélve a legkifejezőbbben helyezkednek el, és készíts róluk gyors vázlatrajzot!

Tematikus áttekintés

Gyakorlatilag minden kis építészeti forma meghatározott funkcióval rendelkezik, és jelentős szerepet játszik a városok, parkok és kertek dekoratív tervezésében. A pihenőhelyeken csendes, kényelmes sarkokat hoznak létre.

Jevhen Burmakin. *Rotunda az öreg parkban* és Bob Peyman. *Capri partrészlet*

Thomas Kinkade. *Házikó*

James Lee. *Peaceful song*

Alan Giana. *Kerti fantázia*

Építészeti stílusok

Az emberiség mindegyik korszakának megvolt a saját „művészi arculata”. Ezt a történelmi események – háborúk, népvándorlás, szociális kapcsolatok – szokások és vallási hit, valamint a technikai fejlődés hozza létre. Mindez fellelhető a különböző népek alkotásainak stílusában, tartalmában és alakjában.

Központi Könyvtár, Seattle. USA

Ezek a változások különösen szembeötlők az építészetben. A technikai haladás megadta az emberiségnek az új technológiák felhasználásának lehetőségét. Ezeknek köszönhetően rövid idő alatt olyan dolgokat alkothattak, amire korábban jelentős erőfeszítésre és anyagi ráfordításra lett volna szükség, vagy lehetetlen volt létrehozni.

A stílus a történelem folyamán jött létre és magán hordozza a művészet minden ágának jellegzetességeit. Ez legkifejezöbben a díszítő-alkalmazott vagy iparművészetben és az építészetben nyilvánul meg.

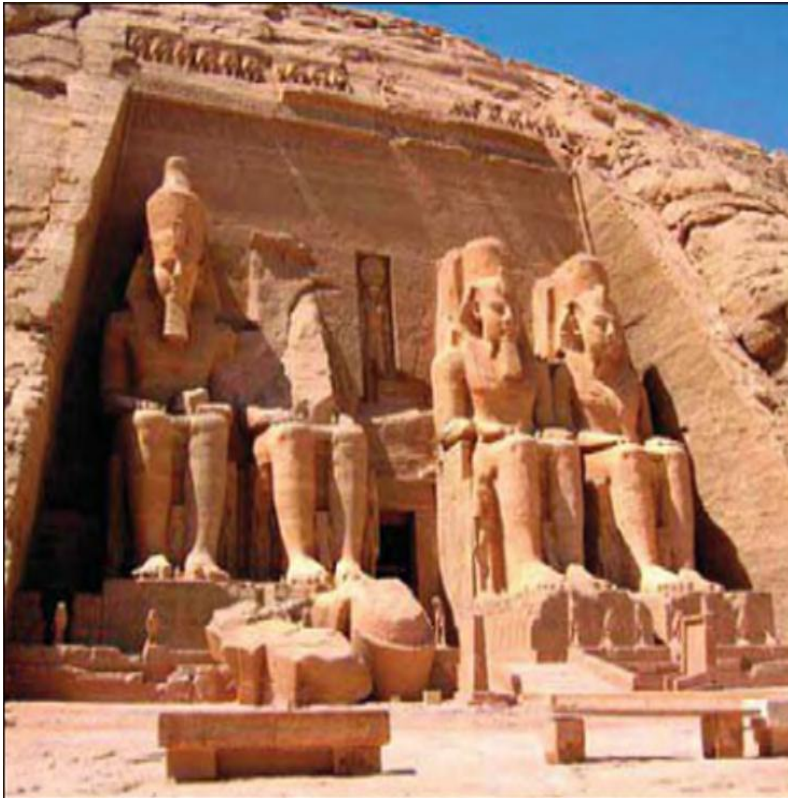

Stílus – az ábrázolási rendszernek és az adott korszak művészetét jellemző művészi kifejezés eszközeinek kombinációja.

Az építészet betekintést nyújt a különböző korok technikai és művészi eredményeibe, a társadalmi kapcsolatokba, az emberi személyiséghez való viszonyba.

Az ókori Egyiptom

Egyiptom művészete szorosan összekapcsolódik a vallással. A monumentális építmények az egyiptomiak életének két kultuszát magasztalták: az isteni és halotti kultuszt. A földi és túlvilági életet bemutató művészeti alkotásokban a fáraó alakja dominál, amelynek mérete a szobrokban és festményeken nagyobb, mint az egyszerű földi halandóké.

Abu Szimbel-i templom. Egyiptom

Az egyiptomi templomokat sziklából kifaragott gigantikus oszlopsorok tartják. A homlokzatukat különféle ábrázolások és hieroglifák díszítették. A napfény hangsúlyozza az épület domborulatait. Az egyiptomiak túlvilági életben való hite piramisok – kolosszális síremlékek – építésére ösztönözte őket, amelyben minden szükséges tárgyat elhelyeztek a halott számára a halottak birodalmába történő utazásához.

Az alkotás csodálatosan beleillik a sivatagi tájba. Az építéshez helyi építőanyagokat használtak, ezért a templomok és piramisok színe megfelel a környezet színének. A kontrasztot a kék ég jelenti. Egyiptom teljes művészetét a fáraók és istenek abszolút hatalmának elérhetlensége hatja át.

Antik stílus: Görögország

A görög félszigeten élő törzsek összekeveredtek az indoeurópai népekkel, aminek az eredményeként új nép jött létre: a hellének, akik az antik kultúrák legszebbikét, a görög kultúrát ajándékozták a világnak.

Hellász művészete eltért minden addigi művészettől. A tökéletes ember képének létrehozására törekedett. A hellének istenábrázolása emberi alakot öltött, azt az ideális férfi és női szépség vonásaival formálták meg.

Az ógörög építészet az ideális, testileg és szellemileg fejlett szabad ember elvén alapul. Az antik épületeket az emberi test arányai alapján hozták létre. Az épületek részeinek következetessége, az oszlopok ritmikus váltakozása, a mértéktartó kivitelezés, az épületegyüttesbe organikusan beleillő márványszobrok – mindez együttesen hozza létre a görög templomok építészeti képét.

Niké Apterosz templom, Athén. Görögország

A görög templomok kisméretűek, egyszerűek és organikusak. A háromlépcsős alapra felhúzták az istenség szobrát tartalmazó szentélyt. Körbe oszlopokat emeltek, amelyek tetején a templom díszéül szolgáló oszlopfő található. Az oszlopok márvány gerendázatot tartottak. A nyeregteret a homlokfallal háromszöget – frontont – alkotott, amelyet szobrok és domborművek díszítettek. Ezekkel az ábrázolásokkal díszítették a görög templomok túlnyomó részét.

Hellász építészete nem csak építőművészet, hanem valóságos tudomány, amelynek fejlődése során kidolgoztak egy teljes művészi értelmezési rendszert, az oszloprendszert (ordert).

Háromféle – dór, ión és korinthuszi – oszloprendszert különböztetünk meg.

Az oszlopok mintázata érzékelteti a díszítés dekorációs elemeinek és formáinak fejlődését. Ezek a tipikus görög konstrukciós elemek továbbra is használatosak az építészetben.

Erechtheion kariatidákkal, Athéné és Poszeidón temploma, Akropolisz, Athén. Görögország

Az ókori Görögország az emberiségnek olyan építészetet hagyott hátra, amely hatással volt a világkultúra fejlődésére és legfényesebben az ókori Róma építészetében tükröződik vissza.

Antik stílus: Róma

Az ókori római építészet zárja az antik építészet ezeréves történelmét. Alkotásaiban felhasználta és továbbfejlesztette az addigi eredményeket.

Forum Romanum, Róma. Olaszország

A római birodalom építészei előtt új feladatok álltak. Ezért az utak, aquaduktok (vízvezetékek), hidak, óriási termák, gigantikus helyiségekkel rendelkező paloták, városközpontok együttese, fórumok építéséhez új megoldásokra és építési technikákra volt szükség. A rómaiak feltalálták a betont. Ez lehetővé tette a legösszetettebb feladatok megoldását is.

Pont du Gard római kori vízvezeték a Gard folyó felett, Remoulins. Franciaország

Minden egyes római épület a birodalom szilárdságáról, a császár megdönthetetlen hatalmáról tanúskodik. A római építészetre a grandiózus arányok és a díszítés gazdagsága jellemző. Az ókori rómaiak a lakóházaiknak mint a családi élet szentélyének is nagy jelentőséget tulajdonítottak.

Román stílus

Román stílusnak a XI–XIII. századi nyugat európai építészetet nevezzük, mivel az a római építészet egyes vonásait és építészeti fogásait örökölte. Ezenkívül a Római Birodalom népei között terjedt el legszélesebb körben.

Ez egy viszonylag csendes időszak volt: véglegesültek a feudális kapcsolatok, növekedtek a városok, fejlődött a kézművesség és a kereskedelem. Európa felébredt középkori álmából. A feudális földtulajdonosok megerősített lakóépületeinek új típusai jelentek meg – a kolostorok.

Sully-sur-Loire kastély. Franciaország

A román stílusú építészetet a nagy, masszív formák, félköríves boltívek, négyzetes alakú, kereszt- és kupolaboltozat, a visszafogott szobordíszítések határozták meg.

A nagy francia szobrász, Auguste Rodin „nehéz hallgatásnak” nevezte a román stílust.

A román időszakra jellemző a hűbérurak zárt és megerősített lakóépülete – a vár, amelyet magas és az ellenség számára nehezen megközelíthető helyen építettek fel.

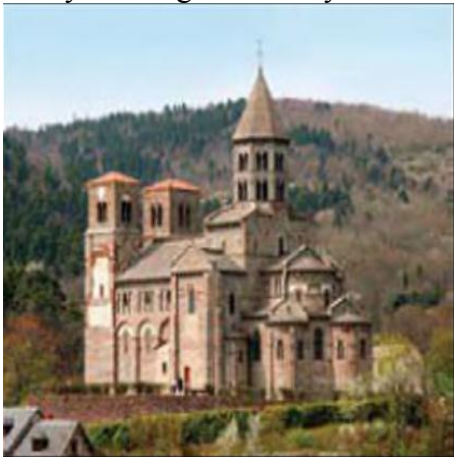
A vár fő tornya – az öregtorony – mint építészeti elem még a X. század előtt megjelent. Ez minden fölösleges díszítést mellőző és keskeny ablakokkal – lőrészekkel – rendelkező erőd volt.

Hotini erőd. Ukrajna

Egyes román stílusú épületek és komplexumok (templomok, kolostorok, várak), a hűbérúr hatalmának jelképeiként uralkodtak a környék fölött. Harmonizáltak a környezettel: alakjuk és körvonaluk szinte utánozta a természeti domborzatot, a helyi kő, amiből azokat építették, organikusan összekapcsolódott a talajjal és a növényzettel.

Az akkori időkből származó székesegyházak, ahogy az erődök is, keskeny ablakokkal ellátott vastag falakkal rendelkeztek. Amint a várak esetében, itt is az öregtorony volt az uralkodó. A homlokzatot és a bejáratot gyakran díszítették szobrokkal vagy különféle motívumokkal, amelyeket szigorú szabályok szerint alkottak meg.

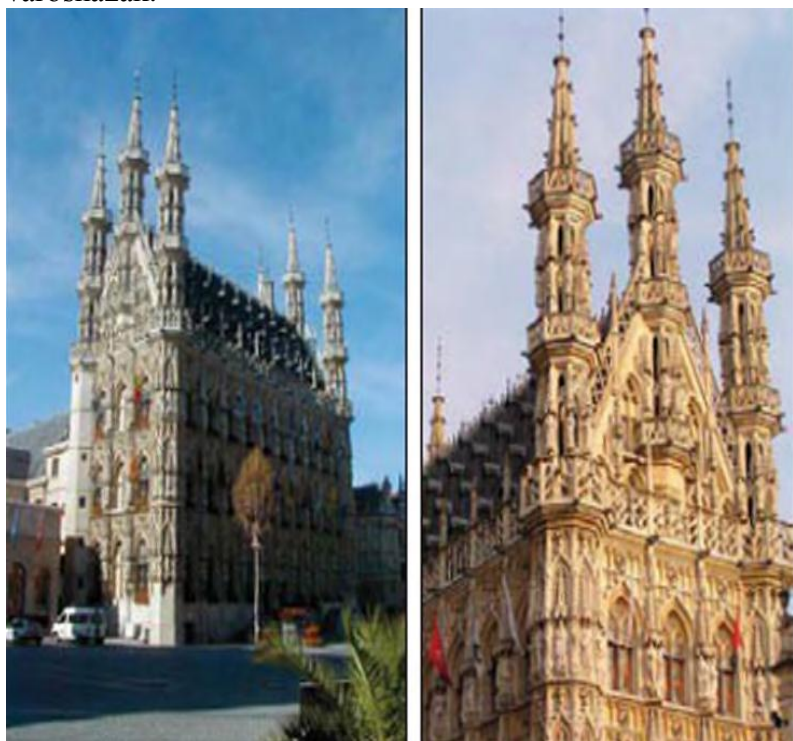
Saint-Nectaire templom, Auvergne. Franciaország. Maria Laach apátság. Németország

Gótikus stílus

A XII. század második felében Európában jelentős változások történtek. Rohamosan nőtt a városi lakosság száma. A középkori zárt kőépületek szűkösekk váltak. De a falak és bástyák nélkül nehezen boldogultak: naponta fenyegetett az ellenséges támadás veszélye.

Az emberek a központi királyi hatalomtól várták a védelmet. A városok magdeburgi jogokat kaptak (bizonyos önkormányzati jogokat, amely a céheken keresztül érvényesült), ami a városépítés viharos fellendüléséhez vezetett. Megjelentek a kereskedők és kézművesek házai, a kereskedelmi raktárak, az önkormányzati épületek – a városházák.

Leuveni városháza. Belgium

A város polgárainak életében jelentős szerepet játszott a székesegyház. Ebben az épületben nem csak szertartásokat végeztek, hanem ünnepi események alkalmával szinte a város teljes lakossága jött ott össze. Misztériumjátékokat mutattak be (a színházi előadások elődje), kereskedelmi szerződéseket kötöttek, előadásokat tartottak az egyetemi diákoknak.

Tehát, a székesegyháznak nagynak kellett lennie, amihez új szerkezeti megoldásokra volt szükség. A városi székesegyházakat nagyszámú ember befogadására tervezték. Például a párizsiban 10 ezer, a milánóiban 40 ezer ember fér el.

Notre-Dame székesegyház, Párizs. Franciaország

A XII–XV. századi Európában, Nyugat-Ukrajnában és a Baltikumban a gótikus stílus uralkodott. Ezt a kort a „gótikus székesegyházak korának” nevezhetjük.

Milánói dóm. Olaszország

Könnyed, felfelé törekvő tornyaikkal szinte súlytalannak tűnnek. Ha a román stílusú székesegyházakban a kő erőt és hatalmat sugárzott, akkor a gótikus stílusúakban „elveszítette” ezt a szerepét, és csipkéhez kezdett hasonlítani. Az építmény a magasságokba emelkedett, „megkövesedett zenévé” alakult át.

Az épület magassága, a belső falakon ábrázolt szentek szigorú arca, az orgona hangja – mindez egy egészbe olvadt össze, megragadta, de egyidejűleg nyomasztotta az embereket, ezzel tökéletlenségükre emlékeztetve őket.

Reneszánsz

A kapitalizmus fejlődésével a XIII–XIV. századi Nyugat-Európában az újjászületés vagy reneszánsz uralkodott. A művészetben is létrejött az azonos nevű stílus.

A reneszánsz olyan művészi mozgalom, amely a görög-római kultúra újjáélesztését tűzte ki céljául.

Az akkori művészek saját műveikben a klasszikus mesterek mintái alapján törekedtek a tökéletesség elérésére.

U Minuty ház. Prága

A reneszánsz művészetet áthatotta az emberek iránti figyelem, szépségük, erejük, tudásuk magasztalása. Az embereket a földi élet szépségeinek érzékelésére, annak szeretetére és örömére ösztönözte.

Az akkori építészek (Brunelleschi, Bramante, Palladio, Raffaello) világos, tágas épületeket emeltek, ahol az emberek könnyebben lélegeztek. Itt már nem érződött az ember jelentéktelen volta.

A reneszánsz velejárója az elgondolás művészi egysége, a kompozíciós megoldások gazdagsága és változatossága, az építmények szimmetriája, az épület minden részletének precíz ritmikussága, a homlokzat megosztottsága.

Barokk

A XVI. század végén Európában kezdtek létrejönni az abszolút monarchiák. A szociális-politikai változások hatására a XVIII. század közepéig új művészi irányzat uralkodott – a barokk stílus (ami szeszélyest, nyakatekert okoskodást jelent). Ez a grandiózus, tekintélyes, díszes épületek művészete. A barokk stílus építészei különálló épületeket és épületegyütteseket – palotákat, parkokat – alkottak.

Zwinger palota, panoráma, Drezda. Németország

A monumentális, de kifinomult formájú palotákat kertek és parkok öveztek, amelyekben mesészerű nyári lakokat és szökőkutakat építettek. A paloták termeit és szobáit furcsa felépítésű lépcsők kötötték össze. Minden helyiségben összetett mintájú padló volt, a falakat festmények, domborművek és a végtelen tér illúzióját létrehozó tükrök

díszítették. Az égboltot ábrázoló festett mennyezeten „szálltak” a felhőcskék és az emberi alakok. Az épületek homlokzatát stukkók és pazar szobrok ékesítették.

Zwinger palota, Drezda. Németország

A barokk stílus (olasz Barocco – szeszélyes) jellemzői:

- grandiózus, díszes és dinamikus;
- fenséges külalak;
- az illúzió és a valóság kombinációja;
- arányok és ritmusok, anyagok és felületek, fény és árnyék kontrasztja;
- szobor- és dekorációs díszítés felhasználása az épületek belsejében és homlokzatán;
- az ablakok, fülkék, dekorációs elemek egyenetlen elhelyezkedése a homlokzaton;
- a helyiségek gazdag díszítése.

A barokk stílusú építményeket monumentalizmus, szilárdság és súlyosság jellemzi. Ez a stílus a világ művészeti megismerésének új szakasza volt.

Klasszicizmus

A barokkal szinte egyidejűleg kezdett terjedni a klasszicizmus, amelynek ideálja az ókori művészet volt.

A klasszicizmusra jellemző az érthetőség, logikai tervezés, a színek látványossága, a formák egyszerűsége. A részletek és elemek arányaira fekteti a fő hangsúlyt. A barokk törött vonalait és pazar díszítését a klasszicizmusban az egyenes, tiszta vonalak és síkok, az egyszerűség és szigor váltotta fel.

Szolomija Kruselnicka Opera- és Balettszínház, Lemberg. Ukrajna

Az épület központi (fő) része mértani alakzat formájú, a szélső részeknél nagyobb és előreugró. A bejáratot a homlokzat teljes magasságában vagy annak felső részén hat vagy nyolc darabból álló oszlopsor díszíti.

A XVIII. század második felében a városi építészeti tervezésnek olyan új fogásai jelentek meg, amelyek az utcákkal vagy folyópartokkal összefüggő természetes elemekkel, nyitott terekkel bővültek.

Eklektika

Az odesszai operaház a XIX. század második felének egyik legszebb építménye. Az ilyen építési stílust eklektikának, vagyis vegyes stílusnak nevezzük.

Opera- és Balettszínház, Odessza. Ukrajna

Az eklektika a klasszicizmus ellensúlyozására akkor jött létre, amikor a kapitalizmus fejlődésével igény mutatkozott a burzsoá társadalom ízlésének megfelelő, új típusú építmények, új építési technikák és művészi formák létrehozására. Az építészetben még nem alakult ki új stílus, ezért a tervezők a régi irányzatokat használták fel.

Az eklektika (görög szó, jelentése – különféle elemekből összeválogatott) a XX. század 30-as éveig tartott.

Az eklektika olyan szempontból „sokstílusú”, hogy az egyik kor épületei különböző stílusiskolák jegyében készültek azok rendeltetésétől (székesegyházak, középületek, gyárak, épületrészek) és a megrendelő eszközeitől függően (együtt megtalálható az épület felületét betöltő díszítés és a mérsékelt, „pirostéglás” építészet).

Az eklektika imádói között voltak a városban lakó kereskedők, akik gazdagságukkal és fényűzésükkel akartak kitűnni.

Konstruktivizmus

Az újkor idején Nyugaton az, „ami jól működik, az jól is néz ki” jelszóval terjedt el a konstruktivizmus (vagy funkcionalizmus).

Harkiv. Ukrajna

Az építészeti stílust alárendelték az épület rendeltetésének. A stílus jellemzője a mindenféle díszítést nélkülöző szabályos mértani forma.

Eiffel-torony, Párizs. Franciaország. Empire State Building, New York. USA

A konstruktivizmust a beton és vasbeton megjelenése, valamint az építéstechnika fejlődése előzte meg.

A konstruktivizmus fő hátránya a túlzásba vitt racionalizmus. Előfordult, hogy amikor a technikát szembefordították az építészettel, az épületek absztrakt mértani alakzatokká váltak.

Rietveld-Schröder ház, Utrecht. Hollandia

Ez a stílus az épületek rendeltetését kifejező új konstrukciók állandó keresését eredményezte. Megjelentek a vázszerkezetes épületek, a nagy ablakok, lapos tetők, az építmények könnyűek és magasak lettek.

Strausberger tér, Berlin. Németország

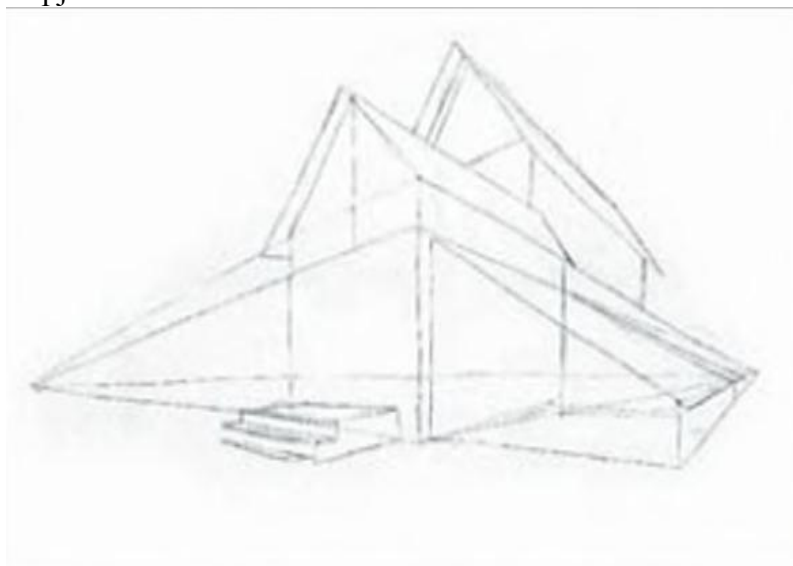
Készítsd el egy ház rajzát!

Készítsd el egy ház rajzát meghatározott építési stílusban! Figyeld meg az épület és egyes elemei távlati építésének helyességét és sorrendjét!

Amikor színekkel dolgozol, határozd meg az első és a további vázlatrajzok színbeli arányai közötti különbséget!

A ház rajzát a következő sorrendben végezd el:

1. Határozd meg a horizont vonalát.
2. Szerkeszd meg a házat bizonyos szögben két támpont alapján.

3. Rajzold meg az ablakokat, ajtókat és a másodrendű elemeket. Ellenőrizd le a szerkesztés helyességét. A rajzot ceruzával fejezd be.

4. Kezd el a színezést „nedves” technikával, fokozatosan haladva a hátsó, középső és elülső nézetekben.

5. Miután a festék kissé megszáradt, „száraz” technika segítségével rajzold meg az első nézet részletes elemeit.

Az alkotás órája

Képzeld el egy házat, amelyben lakni szeretnél! Készítsd el a rajzát! Tervezd meg a ház környezetét, homlokzatát!

Tematikus áttekintés

Figyeld meg a festők különféle stílusban épült házakat ábrázoló műveinek reprodukcióit, és határozd meg, melyik általad ismert építészeti stílushoz tartoznak az rajtuk látható építmények.

Rob Adams. *Pembroke vára*

Robert Finale. *Karácsonyi ház*

Giovanni Antonio Canaletto. *Pirna, piactér*

Robert Finale. *Karácsonyi örömök*

Építészet. Építészeti ábrázolás

Az építészet nem a valóságot adja vissza, hanem művészi (építészeti) ábrázolás. Ezt az építészek a különböző korokban úgy érik el, hogy az építészeti kifejezés különböző eszközeit alkalmazzák. Az építészeti ábrázolás megalkotásának fontos fázisa az épület helyének kiválasztása, a létesítmény kapcsolata a környező térrel, más építményekkel, domborzattal.

Burj al-Arab szálloda, Dubai. Egyesült Arab Emírségek

Az Élet Gyűrűje, Fushun. Kína

Az építészeti ábrázolás létrehozásakor az építész nem csak a saját látásmódját, eredetiségét testesíti meg az építményben, hanem az emberiség örökségét is továbbadja abban. A feladata olyan építmény létrehozása, amely nem csak gyakorlati feladatokat lát el, hanem érzelmileg is hat az emberre, érzéseket és gondolatokat vált ki belőle.

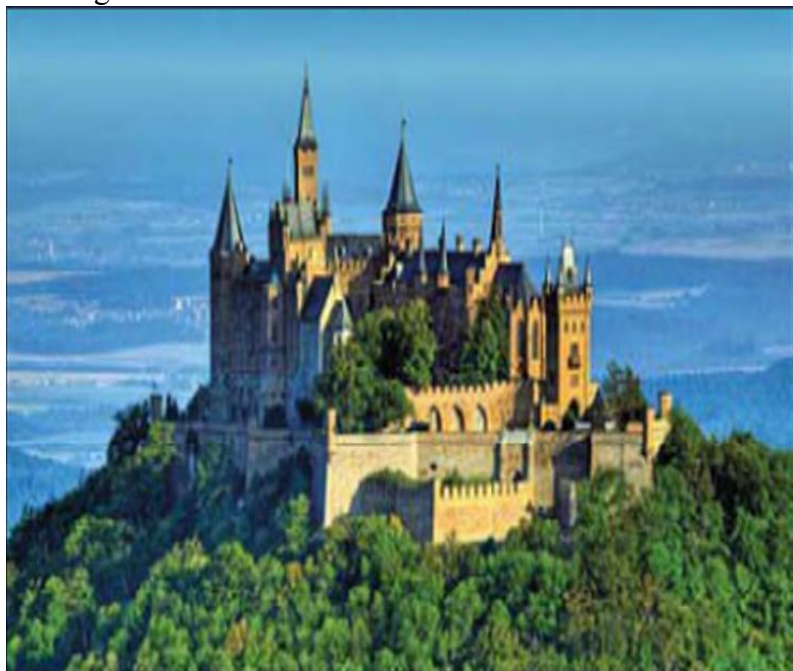

Kölni dóm, Köln. Németország

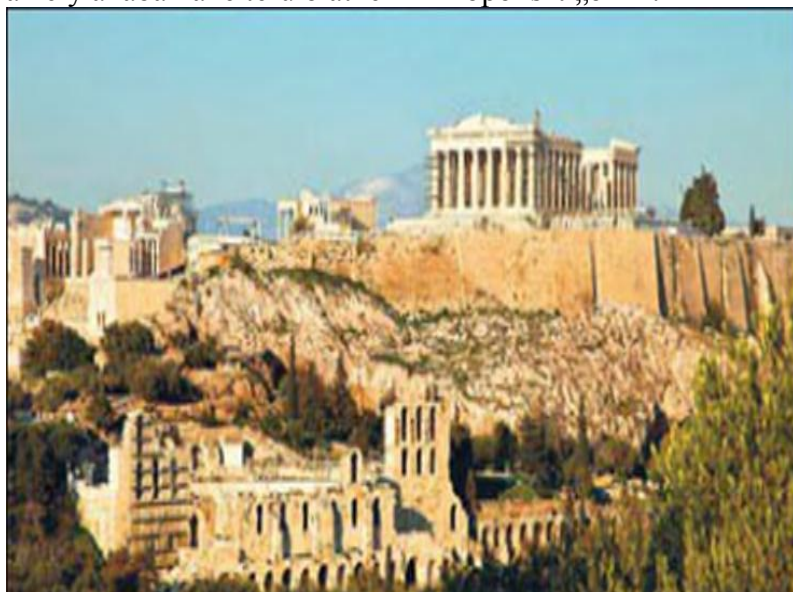
Akebono Kodomo no Mori Park. Japán

A tervező figyelembe veszi az épület rendeltetését, az építés célját és elvét, a környező természetet és ezek függvényében rögzíti művészi elgondolásait. Például, ha ki szeretné emelni az épületet a többi épület közül, hangsúlyozni annak fontosságát, efyediségét, akkor azt hegyre építi meg. Ezáltal az épület uralja a környezetét, a többi építmény és a természet fölé magasodik. Ez lehetőséget nyújt a benne lakóknak a környék szemmel tartására, az ellenséges támadás kivédésére.

Baden-Württembergi várkastély, Stuttgart. Németország

Ennek az ókori görög templom, a Pantheon a példája, amely a lábainál elterülő athéni Akropoliszt „őrzi”.

Az építészeti kép létrehozásakor az építészeti kompozíciók különböző eszközeit használják fel: az épület külső és belső megjelenésének arányát, részeik elhelyezkedését. Például a barcelonai Szent Család templom (tervezője Gaudi) építészeti képét az eredeti gótikus díszítőelemek határozzák meg, az anyag textúrája, a homlokzat racionalizmusának és spanyol barokk büszkeségének kontrasztja – a falak szinte megnyílnak a díszítés, a szobrok, állatfigurák, a növényi ornamentek sűrűjében.

Az építészetben, ahogy a többi művészeti ágban is, a tökély a forma és tartalom egységével érhető el, azaz az építmény gyakorlati rendeltetése és művészi kifejezése által.

Millau-i völgyhíd. Franciaország

A tervezőtől függ, hogy milyen érzelmi hatással van az építmény az emberre, és hogy sikerül-e véghezvinni az elgondolásait.

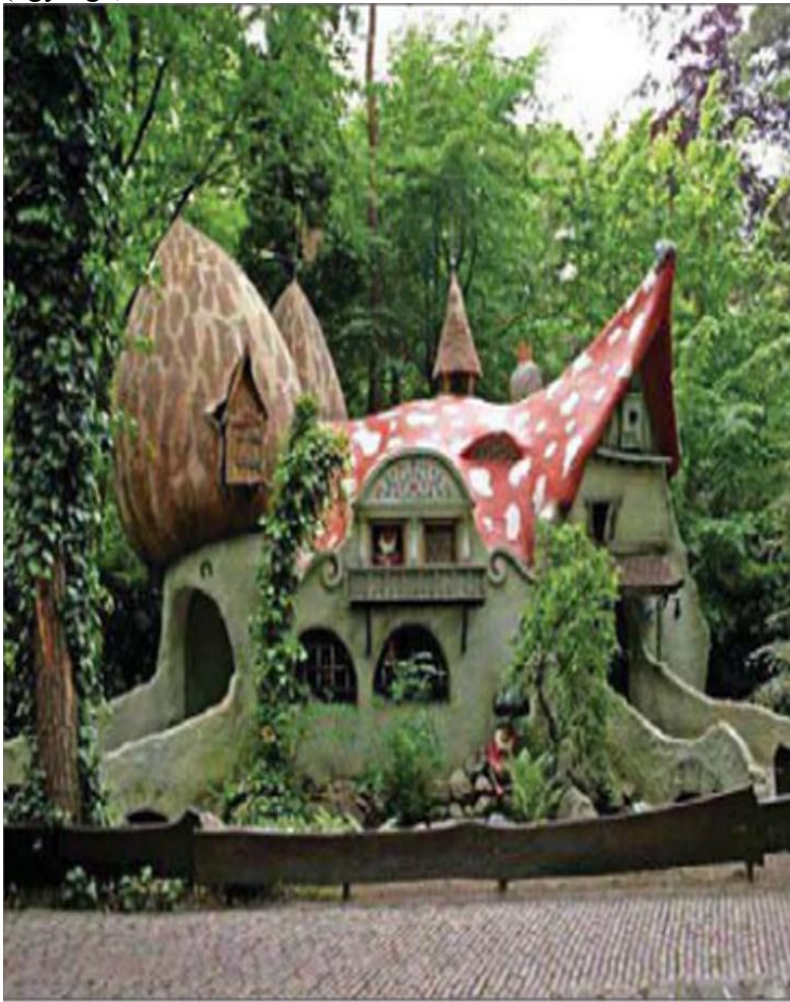

Szivárvány szökőkút híd, Szöul. Dél-Korea

Az építészet kompozíciós és ábrázoló eszközei:

- különálló épület vagy épületcsoport általános kompozíciója;
- az épület beillesztése a körülötte lévő természeti vagy városi közegbe;
- az épület egyes elemeinek és az egésznek a harmonikus összekapcsolása (arányosság);
- az építmény és annak különálló elemei közötti arány;
- a térfogat és a falak felületi felosztásának különféle módszerei, a részek és elemek plasztikus kidolgozása;
- különböző textúrájú és eltérő, plasztikus tulajdonságú anyagok felhasználása;
- színek és díszítőelemek felhasználása;
- az építészet összekapcsolása a szobrászattal, festészettel, grafikával és dekoratív művészettel (művészetek szintézise (egysége)).

Efteling élménypark. Hollandia

Készítsd el egy ház rajzát elképzelésed alapján!

Gyerekkorban sokan álmodoznak arról, hogy meseházban laknak majd. De csak egyesek váltják álmaikat valóra. Olyan különleges házakat építenek, amelyek szinte fantasztikus könyvekből és filmekből kelnek életre.

Figyeld meg a fényképeket, és határozd meg, miben különböznek a rajtuk ábrázolt épületek a szokványos házaktól! Mi emeli őket ki, és mi teszi különlegessé? Miért tesznek meg az emberek óriási távolságokat, hogy élőben csodálhassák meg őket?

Nautilus House. Mexikó.

Octavio Ocampo háza. Mexikó

Cipőház. Dél-afrikai Köztársaság.

Gombaház, Pittsford. USA

Csigaház, Szófia. Bulgária.

Fordított sors ház. Japán

Auto Residence étterem, Salzburg. Ausztria

Ezeket a házakat határtalan, néha ábrándos fantáziával megáldott tehetséges építészek tervezték. Engedve határtalan alkotási vágyuknak, hogy szokatlant, egyedülállót, a világon egyetlen alkossanak, különleges mesházakat építenek. De ezekben rendszerint átlagemberek laknak, kiállítótermek és irodák kapnak helyet.

Az alkotás órája

A modern technológiák lehetővé teszik számtalan csodálatos építészeti terv és épület otthonról történő megfigyelését. Az internet kiterjeszti a lehetőségek határát, és általa virtuálisan beutazhatjuk a világot, megismerkedhetünk a különböző országok mérnökei által létrehozott tervekkel. Ezekből már sokat megvalósítottak, amelyek elnyűgöznek szépségükkel és ötletes megoldásaikkal.

Figyeld meg, és válaszd ki a tetszésedet leginkább elnyert házat! Gondolkozz el rajta, hogy szerinted miként fog kinézni a jövő városa, és milyen házban szeretnél akkor lakni! Készítsd el a kiválasztott ház vázlatát!

Tematikus áttekintés

Figyeld meg a festők meseházakat ábrázoló műveinek reprodukcióit, és válaszd ki azt, amelyik neked a legjobban tetszik! Miért éppen azt választottad? Mi teszi azt fantasztikussá, meseszerűvé?

David Revoy. *Fa-házak*

Frederic St-Arnaud. *Város*

Vladimir Kush. *Csiga*.

Christopher Vacher. *Erőd*

Az (enteriőr belső tér) kialakításának jellegzetességei

A belső teret és az emberek otthoni életét ábrázoló képek a művészettörténet minden időszakára jellemzők. Az enteriőr elemei felfedezhetők a pompeji rajzokon, a bizánci és órosz ikonokon, keleti miniatűrökön, ősi japán tekerceken. A reneszánsztól kezdődően sok különböző műfajú alkotás szerves részévé válik. A nagy Rembrandt nemhiába festette meg hőseit belső térben, ahol mindig olyan megvilágítást lehetett létrehozni, amellyel hangsúlyozhatóvá vált az emberek külseje, jelleme, érzései. A tájképek, csatajelenetek és egyéb történelmi témák szintén gyakran kapcsolódnak enteriőrhöz.

Luigi Premazzi. Stiglitz báró kastélya. Nappali

Ritkán találkozni olyan „tisztá” enteriőrrel, amelyben nincsenek emberi alakok, történelmi vagy zsánerjelenetek, állatok. Ha a képen vagy rajzon az ilyen belső tér az uralkodó, akkor ezt az alkotást enteriőrnek nevezzük.

Figyeld meg az otthoni környezetet! Mindenütt, egyebek mellett a szobádban, ahol a legtöbb időt töltöd, számos

tárgyat találhatsz, amelyeket vagy azok kombinációit lerajzolhatod.

Az enteriőrt ábrázoló rajzokon, mint egyéb műveken is, hangsúlyozhatók az ábrázolt tárgy főbb jellemzői, ábrázolhatók a rajta tetsző és figyelmet keltő elemek.

Bármely tárgyból válhat csodálatos téma: székek, asztalok, használati tárgyak, konyhai eszközök, edények. Bármilyen egyszerűek is legyenek, ezeknek a tárgyaknak megvan a maguk szépsége és meghatározott rendeltetése. Ebben rejlik a szerény tárgyak vonzása, amelyekkel körülvéve éljük mindennapjainkat.

Újféle érdeklődéssel figyelj meg a szobádban található tárgyakat. Mindegyik válhat egy csodálatos kompozíció részévé.

 Enteriőr – az építészeti szerkezetek belső tere vagy bármilyen helyiség belső nézete.

Max Liebermann. *A festő műterme*

Az enteriőr ábrázolásának két típusát különböztetik meg:
– a **frontálisat** (a kép síkja párhuzamos a szemközti fallal, és a rajz elkészítése egy találkozási pontot igényel);

K. A Zelencov. *Szobákban. Nappali oszlopokkal a félemeleten*

Jules Meiblum. *Stroganoff gróf palotája. Könyvtár*

– **sarkosat** (a belső tér mindegyik fala a kép síkjához viszonyítva bizonyos szögben helyezkedik el; a rajz elkészítéséhez két találkozási pontra van szükség).

Redkovszkij Andrij Olekszijovics. *Enteriőr*

Hau Eduard Petrovics. *A császárnő magánszobája*

Rajzolj le egy érdekes enteriőrt!

Figyeld meg, hogy a frontális enteriőr olyan sorrendben készül, mint a sarkos! A különbség a találkozási pontok számában van.

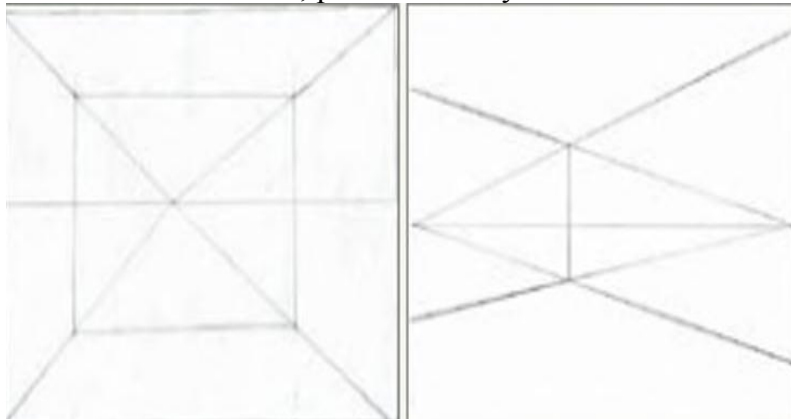
Munka közben alkalmazd a lineáris és légi perspektívát! Használd a gyakorlat ábécéjét!

Az enteriőr megrajzolása előtt készíts néhány előzetes vázlatot különböző nézőpontokból! Ez segít kiválasztani a rajzod legjobb kompozíciós megoldását! Csak ezután léss hozzá a rajz elkészítéséhez!

Az enteriőr rajzát a következő sorrendben készítsd el:

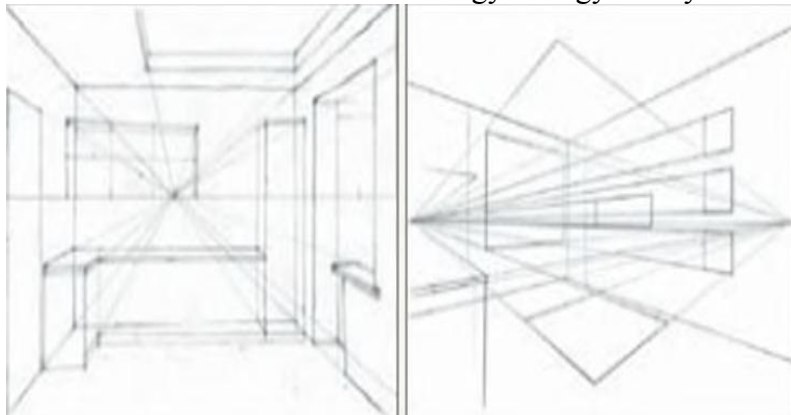
1. A vázlat és a valóság alapján szerkeszd meg a szemmagasságban lévő horizont vonalát, és határozd meg a párhuzamos egyeneseknek a nézőponttól függő találkozási pontját!

2. Tüntesd fel a falak, padló és mennyezet fő vonalait!

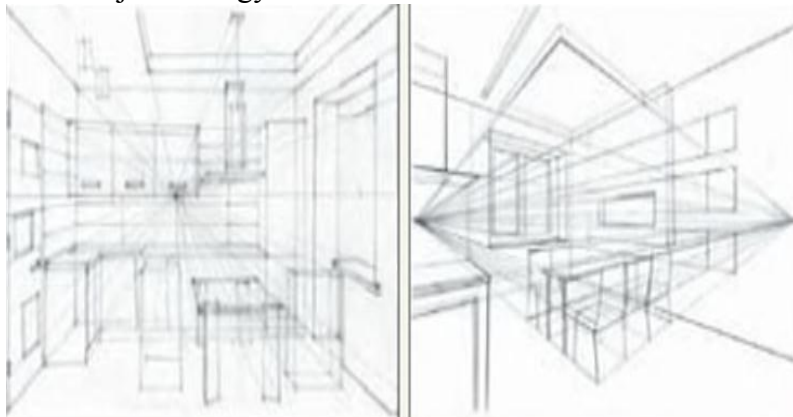
3. Rajzold meg az ablakokat, ajtókat, gerendákat és a helyiség többi szerkezeti jellemzőit!

4. Ha elkészültél a helyiség fő szerkezeti elemeivel, jelöld be a bútorok és a belső térben lévő egyéb tárgyak helyét!

5. Ellenőrizd a szerkezet helyességét, és emeld ki a részleteket!

6. A rajzon a tárgyakat ceruzával emeld ki!

7. Színezd ki a rajzot!

Az alkotás órája

Az alkotás órájában készítsd el egy belső tér vázlatát! Ezek segítenek majd a további munkádban. A vázlatokkal kísérel meg átadni a lakás érzelmi állapotát, a tulajdonosok életmódját!

Tematikus áttekintés

Vizsgáld meg Fedorovics Bohdana rajzait! Figyeld meg a tárgyak elhelyezkedését az előtérben és háttérben! Határozd meg, hogy a lineáris perspektíva milyen szabályait alkalmazta a művész!

Exteriőr (külső tér) ábrázolása

A képzőművészetben az exteriőrön az építészeti alkotások külalakját és azoknak a környezettel alkotott rendszerét értjük.

Az exteriőr ábrázolásának fő célja a különböző építészeti objektumok és szerkezetek környezetben való rajzolási technikájának gyakorlása és fejlesztése.

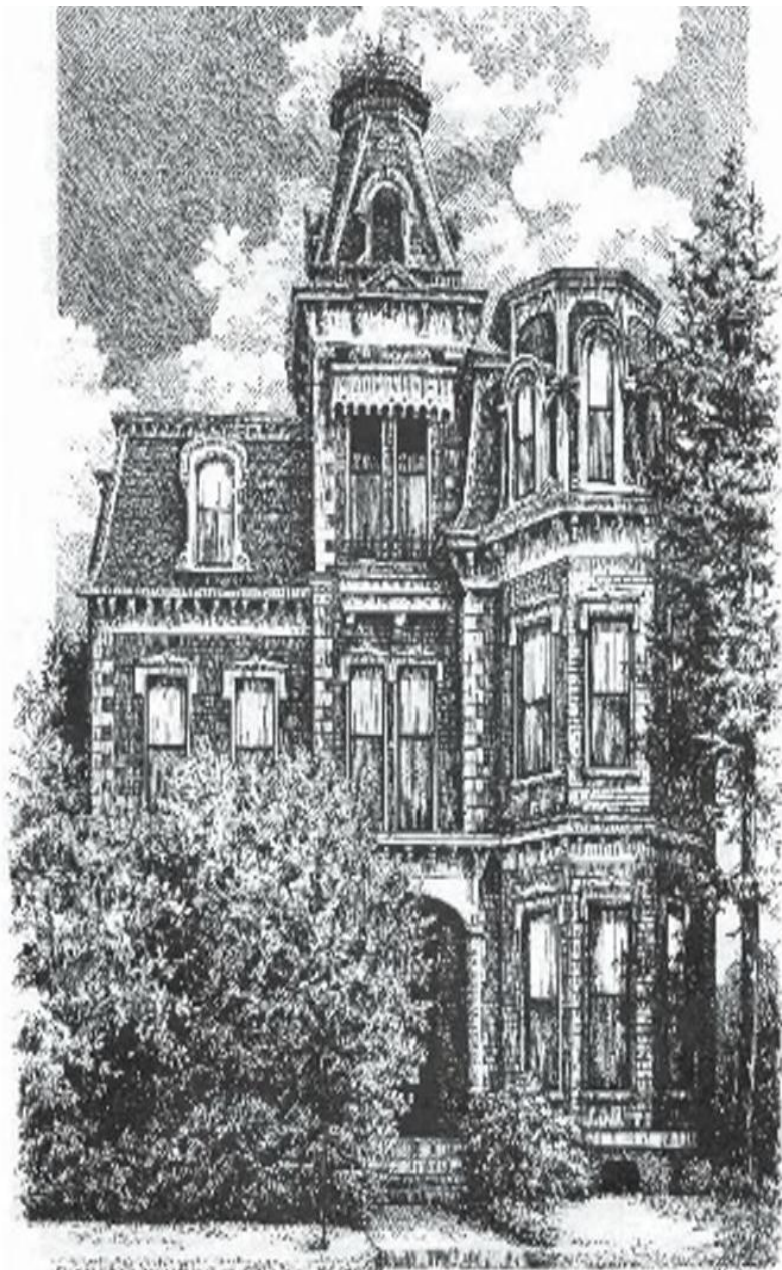

Russo. *Reggel Normandiában*

Az exteriőr festése nemcsak a festők izgalmas és hasznos elfoglaltsága. A folyamat megköveteli a perspektíva törvényeinek és az ábrázolás technikai fogásainak ismeretét, a legkifejezőbb nézőpont kiválasztását.

A nézőpont helyes kiválasztása nem csak a helyet, hanem a horizontnak az ábrázolandó objektumhoz való magasságát is jelenti, amely megalapozza a kompozíciós feladatok helyes végrehajtását. Például alacsony horizont esetében az ábrázolandó objektum a nagyság és hatalmasság érzését váltja ki. Magas horizontnál ez az érzés megszűnik. Tehát ezt a technikát nem nagy épületek esetében használják.

Claudia Nice. *Viktoriánus stílusú kastély*

A szempont kiválasztása egyúttal a távolság kiválasztását is jelenti. A kis távolság nagy perspektivikus változásokat eredményez, a nagy távolság – azok mérsékelt csökkentését. Ebből kifolyólag az exteriőr rajzán a tér ábrázolásakor lehetőség van két horizont és két találkozási pont felhasználására.

A városi tér együttes ábrázolását a perspektíva ugyanazon szabályai és törvényei szerint végzik, mint a mértani testek, enteriőrök és egyéb összetett térbeli forma szerkesztését. Ezek alapján meghatározzák a térbeli nézetek és a horizont, a

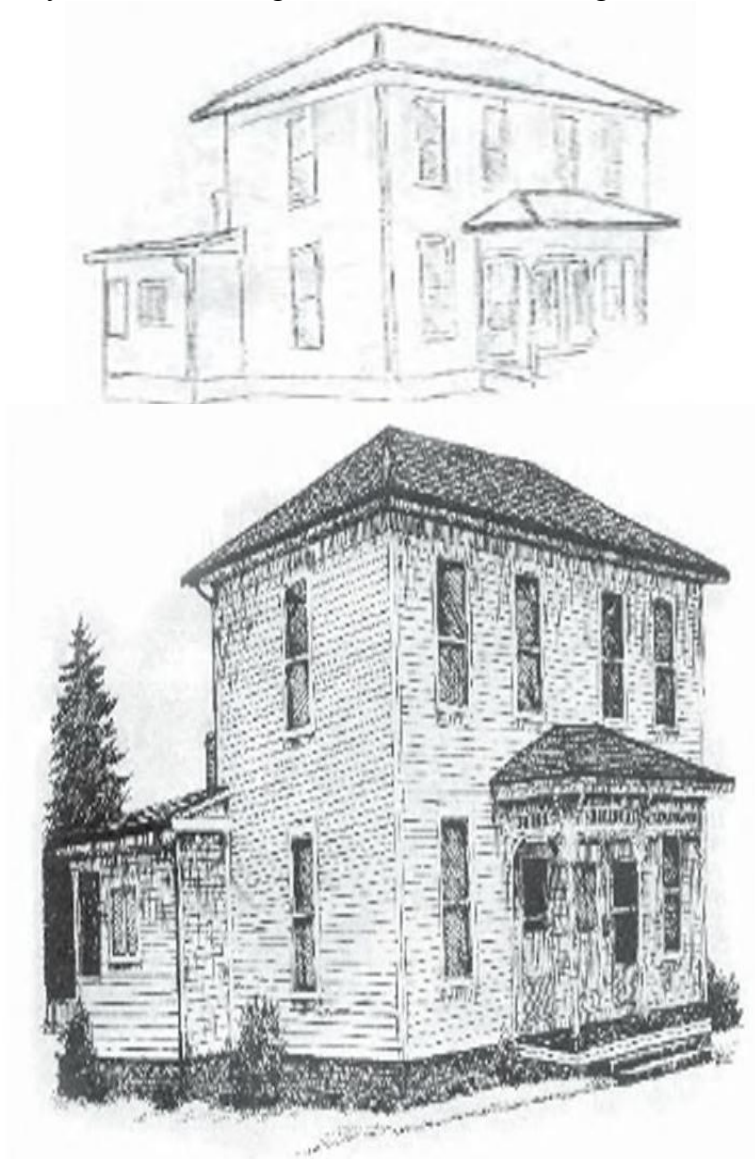
találkozási pont, valamint a térben található tárgyak kapcsolatát.

Az exteriőr ábrázolások lehetővé teszik a térbeli közeg szabadabb és szélesebb ábrázolását a kép síkjában, tehát szükség van a légi perspektíva érzékeltetésére. Az exteriőr rajzolásakor jelen vannak a tartósabb jellegű rajzok és az ideiglenes kontúrok is, amelyeket a továbbiakban tonálisan dolgoznak ki. Kívánatos, hogy a papír színe, tónusa, textúrája feleljen meg az ábrázolt objektum jellegének és ábrázolásának.

Ez vonatkozik a rajzeszközök kiválasztására is (ceruza, tus, toll, szangin, zsírkréta, pasztell, szén, kréta).

Exteriőr ábrázolásakor fontos vázlat készítése, mivel közben figyelmesen tanulmányozható az építmény konstruktív-művészeti struktúrája, elhelyezése, környezettel való kapcsolata. Erre a különböző tárgyak térbeli helyzetének tisztázására, valamint az adott objektum kompozíciós elhelyezkedésének meghatározására van szükség.

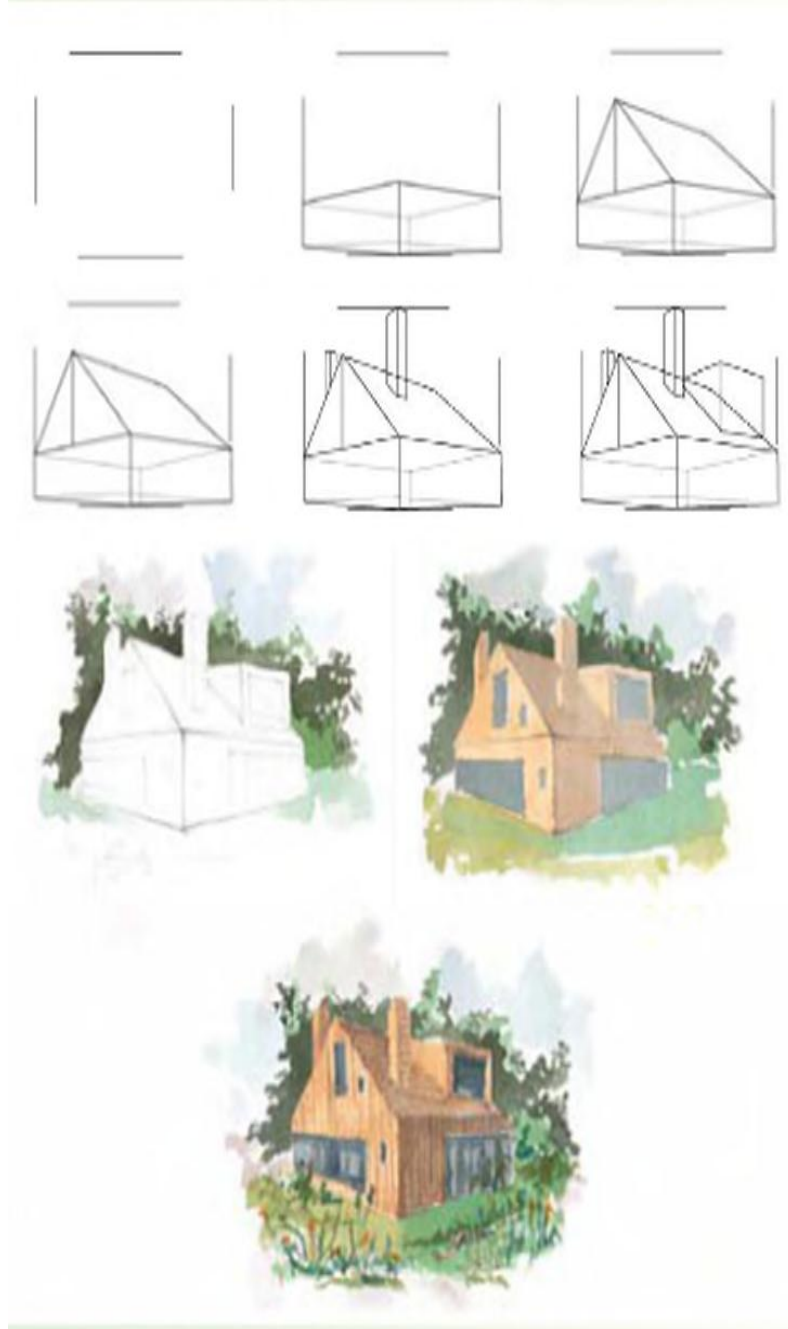
Claudia Nice. Ceruza vázlatrajz és a ház befejezett rajza

Az exteriőr ábrázolási szakértelmének tökéletesítésére hasznos a természetből merített vázlat és az építészeti objektumok felületes vázlatának készítése, valamint térbeli közegének ábrázolása. Rendkívül fontos az emlékezetből és képzelet alapján történő rajzolás.

Dolgozd ki az épület exteriőrjét

A mai mérnökök a ház tervének elkészítése előtt kis vázlatokat készítenek, amelyekben megpróbálják átadni annak külső megjelenését. A munkát gyakran elsőként papíron végzik el, majd utána – számítógépen. A modern technológiák lehetővé teszik a tervek szinte fénykép minőségű elkészítését, de a vázlatok sokaságát először papíron kell elkészíteni.

Példák lakóépület exteriőrje kidolgozására.

Az alkotás órája

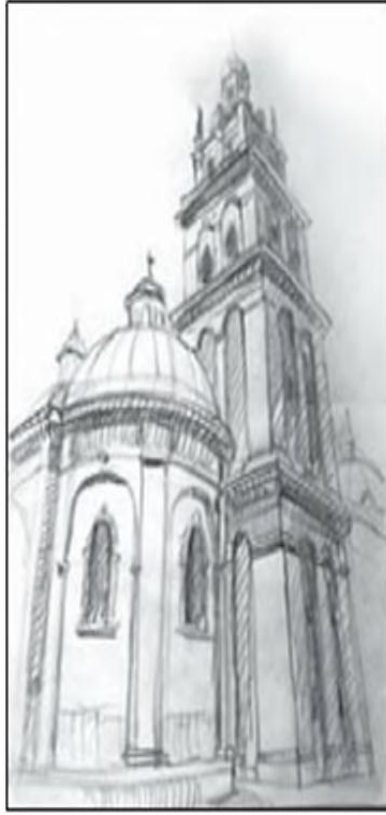
Tegyél sétát a városban, figyeld meg az épületeket, és készíts róluk vázlatokat!

Tematikus áttekintés

Fedorovics Bohdana grafikai alkotásaiban szeretett városáról és az ukrán népi építészet emlékeiről mesél. Te mit szeretnél elmondani szülővárosodról?

Utcakép

Menj ki korán reggel az utcára, és nézz szét: a köd felszállt, a levegőben vibrálnak a színek, a nap élénk sugaraival kényezteti a várost (falut). A hajnali égbolton zöld, lágy sárga és sötét rózsaszín árnyalatok váltakoznak; a házak, amelyekre máskor soha nem figyelsz fel, hirtelen megvilágosodnak, és szinte sugározzák a meleg, vidám fényeket, a gyerekkorból ismert utcák pedig megújulnak.

Olekszander Mizskizov. *Utca*

Épp ezeket a csodálatos pillanatokat örökítették meg a különböző korok festői képeiken.

Vegyük például az óvárosokat. Bennük annyi az elfeledett, valóban eredeti szépség, amelyeket az évek múlásával egyre nehezebb fellelni. A különböző országokban megforduló turisták nemhiába az óvárosok épületeivel igyekeznek megismerkedni, megérinteni az örök művészetet, átérezni, hogy a világkultúra részei. Az ilyen környezet néha már csak a korabeli idők művészeinek a festményein látható. Nekik köszönhetően gyönyörködhetünk a falvak környezetében, az öreg fák árnyékában meghúzódó kis házikókban, a városi parkban álló pavilonokban, a hatalmas székesegyházakban és ősi templomokban, amelyekből mára csak az alap és fal

romjai maradtak fenn. Számunkra ez a régmúlt történelmi korszakok kultúrájáról, az emberek viseletéről, életmódjáról szóló tudás felbecsülhetetlen forrása, az egyetlen, amely alapján rekonstruálhatjuk az építészeti emlékműveket.

Bruno Augusto. *Velece*

Az utca a város része, annak arculata. Sok érdekeset mesélhet magáról a városról és annak lakóiról. Hogy le tudjuk rajzolni, meg kell tanulnunk észrevenni és megkülönböztetni a házak stílusait és tervezési sajátosságait.

Robert Finale. *Elmélkedések. Belgium*

Nagy jelentősége van a nézőpont kiválasztásának, amelyből az utcát ábrázoljuk. Az határozza meg a horizont vonalának elhelyezkedését, amelytől a rajz kifejező ereje függ: egyazon utca másféleképpen nézhet ki és különböző benyomást kelthet.

Olekszander Sztarodubov. *Áldott karácsonyt!*

Thomas Kinkadee. *Szülővárosom karácsonyi emlékei*

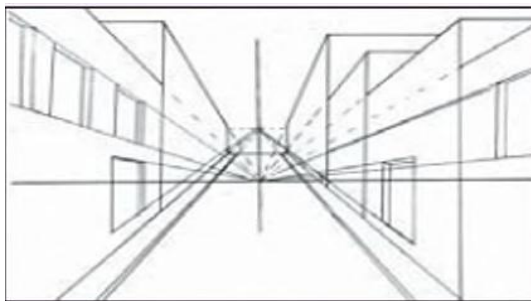
A sima felületen épült utca ábrázolása

Ha végignézzük a sima felületen húzódó utcán, azt látjuk, hogy a vízszintes vonalak a horizonton található pontban metszik egymást. Az utca irányára merőleges falakat, ablakokat és járdákat előlső helyzetben, vagyis a kép síkjával párhuzamosan ábrázoljuk.

Thomas Kinkadee. *Tél Jekatyerinburgban*

Emelkedő utca ábrázolása

Ha emelkedő utcát rajzolunk, tudnunk kell, hogy a falak és ablakok vonalai a horizonton található pontban metszik egymást, a házak alapjainak határai pedig a levegőben lévőben, amely annál magasabban helyezkedik el, minél meredekebb az utca.

Azokban az esetekben, amikor az épületek ábrázolása során a járdák széleinek metszéspontjai a földön vagy levegőben vannak, akkor azok az épületfalak és ablakok metszéspontjába állított merőleges vonalon helyezkednek el.

Lejtő utca ábrázolása

A lejtő utca ábrázolása ugyanazon elvek szerint történik, mint az emelkedő utca esetében.

Ekkor a mélybe távolodó házfalak és ablakok vonalai a horizonton lévő pont felé irányulnak. Az épületek alapjainak határai a földön elhelyezkedő pontokban találkoznak, az alapok pedig annál távolabb helyezkednek el a horizont vonalától, minél meredekebb az utca lejtése, de mindegyik pont a vízszintes vonalak metszéspontjába húzott merőleges vonalon található.

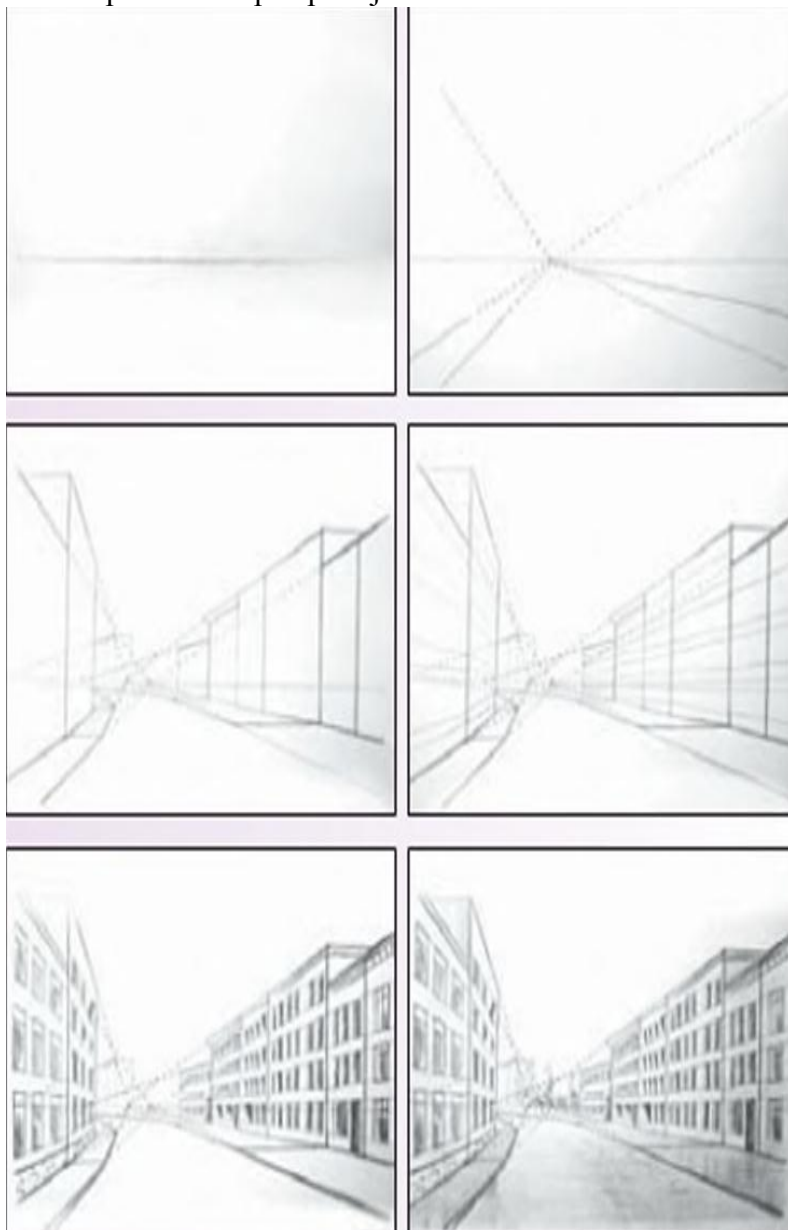
Hsin-Yao Tseng. *San Francisco*

Kanyarodó utca ábrázolása

Kanyarodó utca ábrázolásakor a különböző házak számára a horizont vonalán fekvő több metszéspontot kell meghatároznunk, azoknak a kép síkjához viszonyított elhelyezkedésétől függően.

Ha az egyik fal ilyen pontja a központban lévő pont közelében található, akkor a másik falhoz viszonyítva nagy távolságra helyezkedik el a kép síkjától.

Ezeknek a pontoknak az elhelyezkedése az utca irányától függ. Ha az utca balra tér el, akkor a házfalak metszéspontja a középső pont bal oldalán helyezkedik el. Ha jobbra – a metszéspont a középső pont jobb oldalán lesz.

Rajzold le a városod (falud) utcáját!

A rajzon próbáld meg átadni a házak jellegzetességeit és díszítését, a munkába siető, vagy sétáló embereket.

Érzékeld az időjárást és a napszakot!

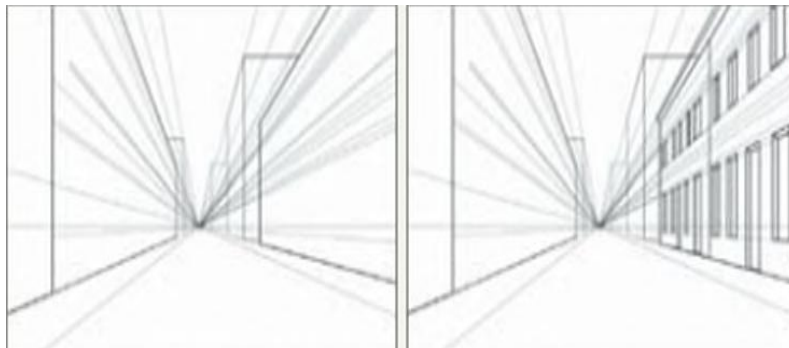
Az utca ábrázolása során használd a mesterség ábécéjét!

Ne feledd a lineáris és légi perspektíva szabályait!

A következőkben bemutatjuk a sima felületen található utca lerajzolásának lépéseit.

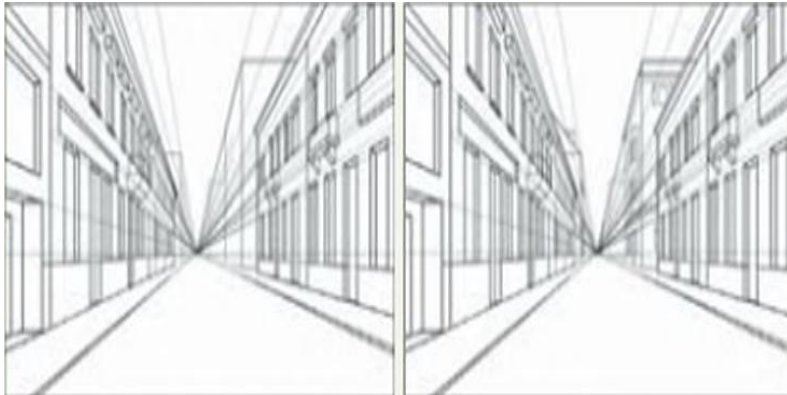
1. Határozd meg a horizont vonalát és a metszéspontot!
2. Jelöld meg az utcában található épületek méretét!

3. Jelöld ki a házak fontos szerkezeti elemeit, nagyobb részleteit, ablakait és ajtóit!
4. Szerkeszd meg a házakon lévő ablakokat és ajtókat!

5. Húzd meg a metszésvonalakat, és szerkeszd meg a házak dekoratív és másodlagos szerkezeti elemeit!

6. Készítsd el a rajzot tónusosan vagy színesen.

Az alkotás órája

A város (falu) utcáin a lineáris és légi perspektíva jelenségeinek hosszas megfigyelése lehetővé teszi, hogy megértsük és elsajátítsuk a városi (falusi) tájképek realiztikus ábrázolásának fogásait, megtanuljuk ábrázolni a kép síkjának térbeli környezetét.

Az utca ábrázolását legcélszerűbb gyors, emlékezetből készített vázlatokkal kezdeni.

Elemezd az egyes házak egymáshoz viszonyított térbeli elhelyezkedését! Ehhez szükség van az ábrázolás következő alaptörvényeinek ismeretére: a nézőpont kiválasztása és a tér tudatos leszűkítése, a lineáris és légi perspektíva jelenségeinek figyelembe vétele, a házak jellegzetességeinek közvetítése.

Tematikus áttekintés

Figyeld meg a művészek városi utcákat ábrázoló képeinek reprodukcióit! Nézd meg, hogyan használták fel a lineáris és légi perspektíva törvényeit!

Robert Finale. *Hyde-Street Pier*

Sao Yong. *Villamos*

Robert Finale. *Folyópart*

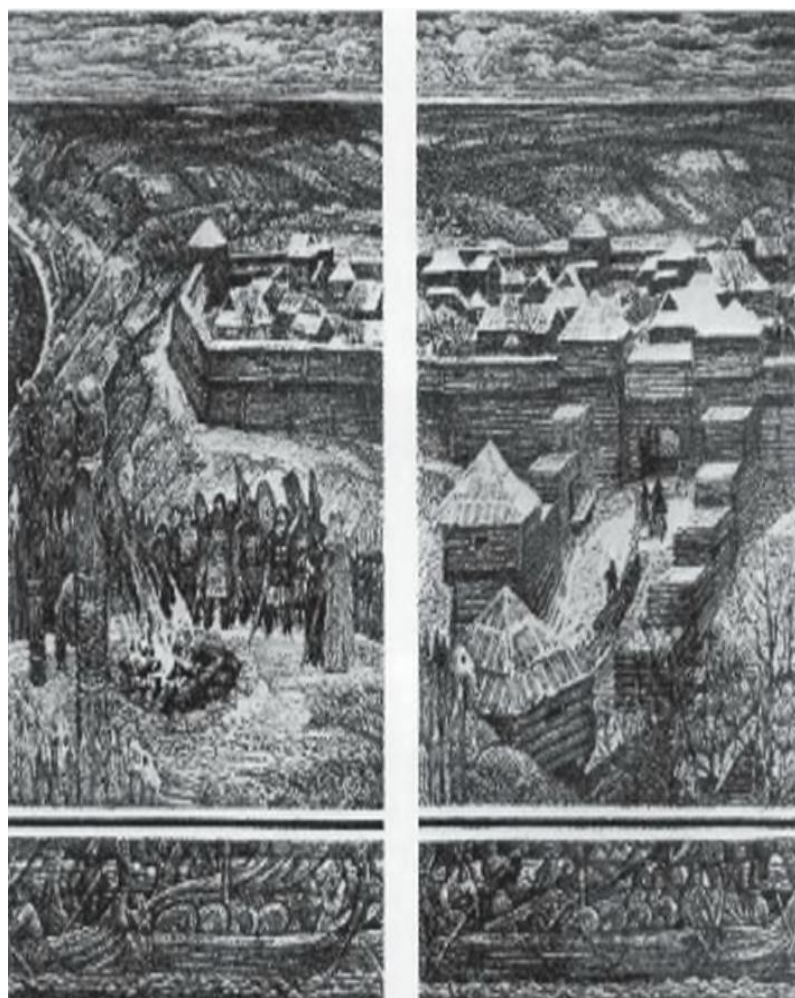
Thomas Kinkadee

Városépítészet. A történelmi város építészete

Már az ókorban szabályok írták elő a városok tervezését és építését. A városokat mértanilag szabályos negyedekre osztották, az épületeket szociális-vagyoni alapon csoportosították, kiválasztották a főutcát, egyszerű víz- és szennyvízelvezető rendszereket hoztak létre. Így született meg a városépítészet.

 Városépítészet – a városok beépítésének elmélete és gyakorlata, tervezésének és felépítésének meghatározott szabályai.

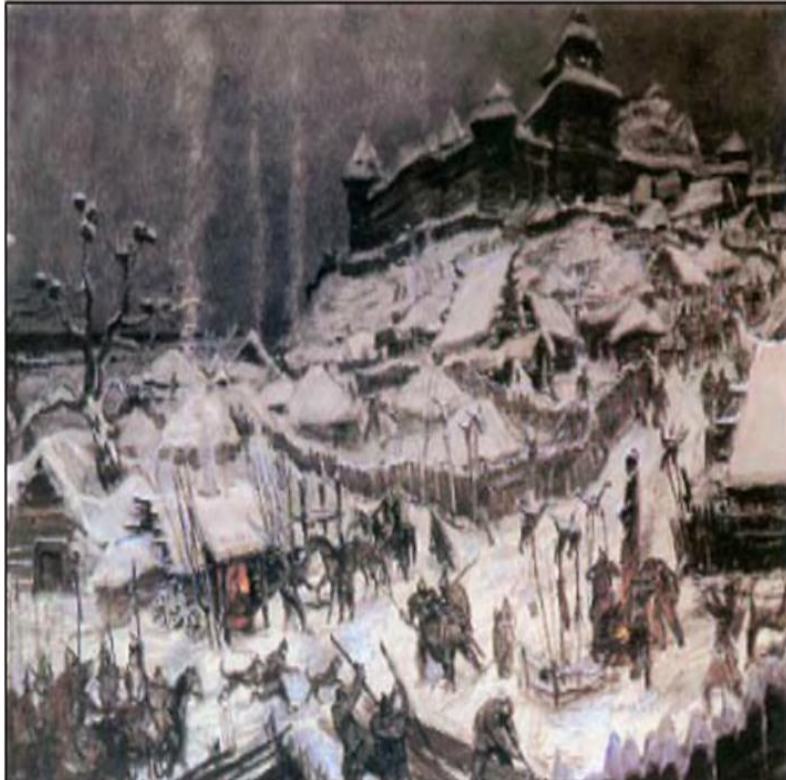
Az európai városok építésének legaktívabb időszaka a középkorban volt.

Jakutovics G. *Város Igor idejéből*. Illusztráció a *Régmúlt idők krónikájához*

A lakosság számát tekintve a városok nem voltak nagyok, egy-egy városban átlagosan 4-6 ezer ember élt. Látképük nagymértékben különbözött a mai városokétól. Magas, kőből vagy fából készült, bástyákkal ellátott és mély vizesárokkal határolt falak vették körül, amelyek védték a lakosságot az ellenségtől. A városkapukat éjszakára bezárták. A falak lehatárolták a város területét.

A lakosság növekedésével egyre szűkösebb lett a falon belüli terület. Ekkor jöttek létre az elővárosok, amelyekben túlnyomórészt kézművesek és szegények éltek.

Volnenko A. *Előváros*

A régebbi települések megerősítése és új városok építése a legintenzívebben a XII–XV. században folyt.

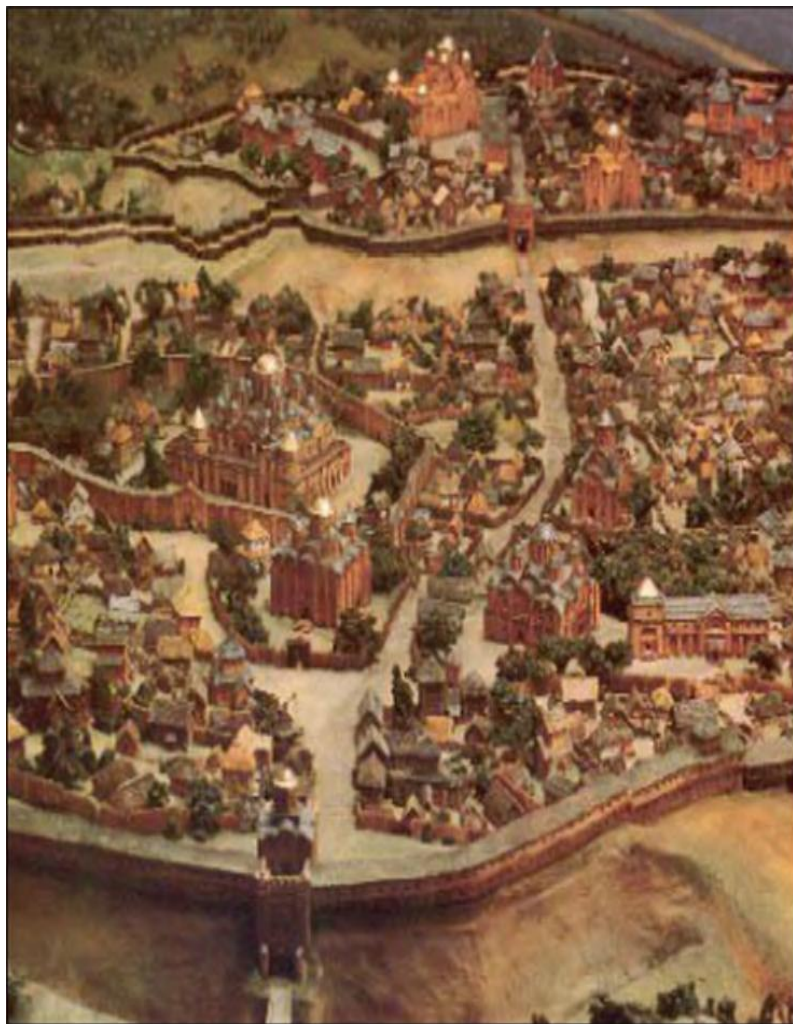
A kézművesség hatással volt a városok felosztására, minden mesterségnek megvolt a maga helye: utca, köz, negyed. A házak mérete, alakja és elhelyezkedése a vagyonról és a társadalmi hovatartozásról árulkodott.

A városok fejlődtek, a népesség növekedett. Így jött létre a városfal és az erődítmények második gyűrűje. Az utcák keskenyek voltak. A házakat többszintesre építették, a felső szintek kijebb voltak az alsóknál, ezért az utcákon még fényes nappal is félhomály uralkodott.

A házak egyszerűek és egyhangúak voltak. A fő építőanyagok akkor fa, kő és szalma volt. Kivételt képeztek a

nemesség és a gazdag kereskedők házai. Csak a város főterén lévő építmények – a székesegyház és városháza – emelkedtek ki. Ez volt a város központja és egyben a piactér. Közvilágítás és járdák nem léteztek. Az utcákon nem volt burkolat, ezért a nyári forróságban porosak, tavasszal és ősszel sárosak voltak.

Ukrajna régi városai semmiben sem különböztek a többi európai várostól. Mindazonáltal a városépítési kultúrának voltak nemzeti tradíciói, amelyek a Kijevi Rusz idejéből maradtak fenn. Ilyen volt az építmények és a domborzat összehangolása, amit a települések kialakításakor alkalmaztak.

Mazjukevics D.X–XIII. századi város. Hegyrészlet Podol látképével. Jaroszlavl

Ukrajna hosszú időn át háborúk színhelye volt. A krími tatárok támadása, Litvánia és Lengyelország Rusz elleni háborúja, a feudális küzdelmek mély nyomot hagytak számos korszak építészetén.

A dicsőséges múlt emlékét a székesegyházak és erődök hatalmas, szomorú romjai őrizték meg. Egyeseket különböző korokban új városvédelmi erődítésekkel építettek át. Ilyen a Kamjanyec-Pogyilszkij-i, osztrohi erődítmény, a lucki, kremenci erőd, a hotini vár, a Sztare Szelo-i, hubkivi, berezsani várerőd.

Kamjanyec-Pogyilszkij-i erőd

A védelmi cél az egyházi épületeken is megmutatkozott. Ennek példája a Pokrov templom Szutkivci faluban, amelynek épülete masszív erődítményre, kis ablakai pedig lőrészekre emlékeztetnek.

A XVI. századtól az építészetben új vonások jelennek meg. A litván uralom idején a várak és városok külalakja és beosztása az ősi orosz városokéra emlékeztetett. Ez dombon elterülő vár volt. A belsejében fával és földdel megerősített melléképületek, istálló, konyha, szolgák lakrészei voltak. Kívülről a várat palánk vagy cölöpkerítés védte.

Templom, Szutkivci. Ukrajna

A városokat szintén az ősi orosz tradíciók szerint tervezték – a domborzattól függően az utcák és lakóházak egymástól nagyobb távolságra helyezkedtek el. A városon kívül is építettek uradalmakat, amelyek családi birtokok voltak. Ebben az időben a város – a fő erődítés – eléggé kompakt volt. A várost körülvevő falvak lakosai részt vettek a város megerősítésében és fenntartásában.

Idővel az ukrán építészetben egyre jobban érződik a nyugat-európai – különösen a német és olasz – művészet hatása.

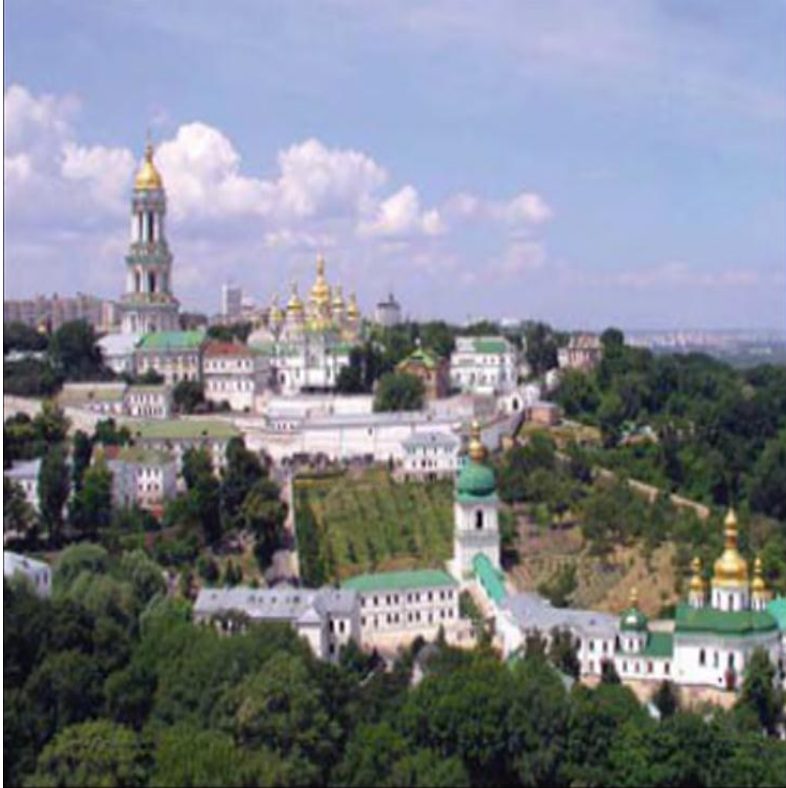
Lemberg, amely fontos kereskedelmi és kulturális központ, nemcsak a kereskedőket vonzotta, hanem az építőket, festőket, szobrászokat és kézműveseket is. A város építészeti emlékei, amelyekben az ukrán mesterek építészeti hagyományai szervesen összefonódtak a nyugat-európaival, a következők: Uszpenskij templom (XVI. sz.), a város világi építésze, a Fekete Kőház (XVI. sz. vége), Kornyak kereskedő háza (XVI. sz.), amelyek itáliai palotára emlékeztetnek.

Uszpenskij templom. Lemberg. Fekete Kőház. Lemberg

Hosszú évszázadokon át gyönyörködtek az emberek Kijev szépségében, amely mint egy karcsú torony, a Dnyeper és a Deszna folyók találkozásánál terül el. A város az ősi kánon előírása szerint hét festőien szép dombon terül el, és a legenda szerint a Kij, Scsek, Horij fivérek és Libigy húguk alapította.

Kijev ősidők óta különálló fejedelemség büszke fővárosa volt. Nagy területen elterülő erődítménye, a zöld és arany kupolájú csodálatos templomai régóta felkeltették az utazók és művészek figyelmét, akik a várost a Dnyeper másik partjáról szemlélték. Az egyszintes épületek közül kimagaslottak a Lavra, Gori és Podol templomok.

Kijevi panoráma

A város állandóan változtatta arculatát. 1837-ben elfogadták a fejlesztési tervét, amely meghatározta a jelenkori Kijev jellegét, az utcák elrendezését és irányát, egyes páratlan építmények elhelyezkedését. Ledöntötték a régi védőfalat, betemették az árkokat, új utcákat hoztak létre. A város addig elválasztott részei egy egészé egyesültek, kijelölték az új közigazgatási központot. A város régi alaprajzának megtartásával történő tervezés bevezette az új idők normáit.

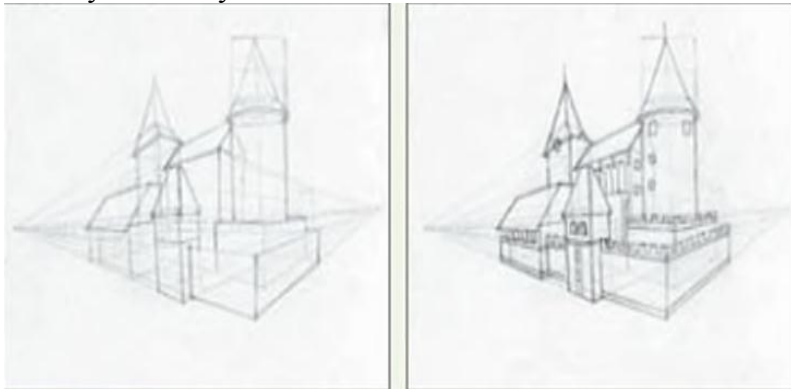
Noha Kijev mindig zöld növényzetéről volt híres – erdőkről a dűlőkben, kertekről a magánbirtokokon – a városban mégis számtalan nyilvános díszkertet hoztak létre. A nagy udvarok mélyén, a pompás kertekben gazdag nemesek és katonatisztek házai voltak. A házak mellett gyakori volt a saját templom. Az épületek megalkotása során már tradícióvá vált a környezet zöldesítése, ami Kijevet a világ egyik legzöldebb városává változtatta.

Készítsd el egy középkori vár rajzát

A középkori vár jellegzetessége a formák szigorúsága, a fölösleges elemek hiánya. A vár épületének formája egyszerű mértani alakzat: gúla, kúp, henger, paralelepipedon, prizma. A várakat általában dombra építették, ezek terjedelmes építmények voltak, ezért a nagyságuk érzékeltetésére és kiemelésére a horizont vonalát alacsonyan kell kiválasztani. Munka közben ne feledkezzetek meg a lineáris és légi perspektíva törvényeiről!

A középkori várat rajzold a következő sorrendben:

1. Válaszd ki a várat saját ízlésed szerint! Figyeld meg, és elemezd annak felépítését! Milyen mértani alakzatokból raknád össze? A vár elemei hogyan helyezkednek el egymáshoz viszonyítva?
2. Határozd meg a teljes építmény és egyes elemei méreteinek arányát!
3. Határozd meg a horizont vonalát! Figyeld meg a kép kompozíciós elhelyezkedését, határozd meg a rajzlaphoz viszonyított arányát!

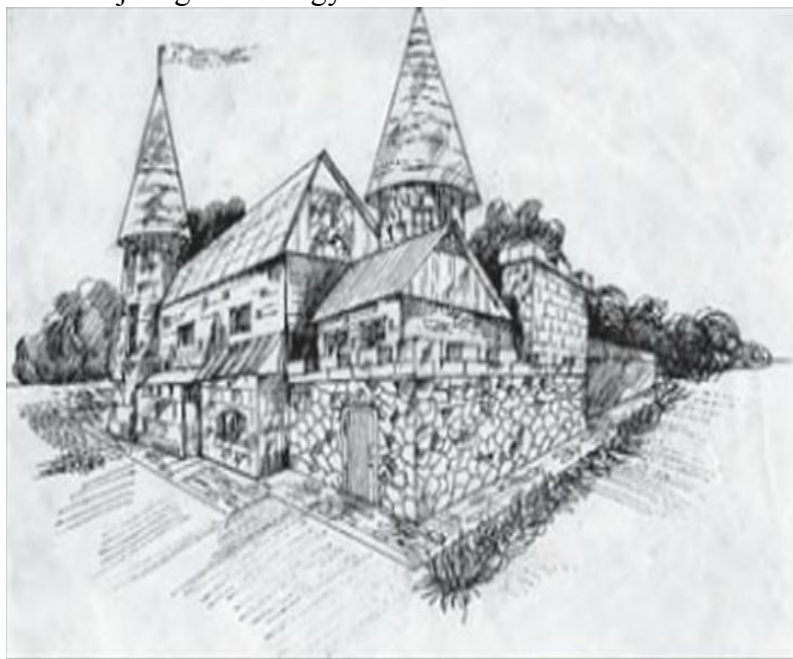
4. Rajzold meg a várat két metszésponttal!

5. Gondold át a környezetet! Rajzold le a távoli, majd a középső teret! Ezek után szerkeszd meg az előteret!

6. A rajzot grafikai vagy festői technikával is készítheted.

Az alkotás órája

Rajzold le annak a városnak a tervét, amelyben lakni szeretnél! Tervezz tereket, utcákat, kerteket, parkokat. Szerinted mi fontos, és mi hasznos a városépítésben? Az elképzeléseidet vedd papírra!

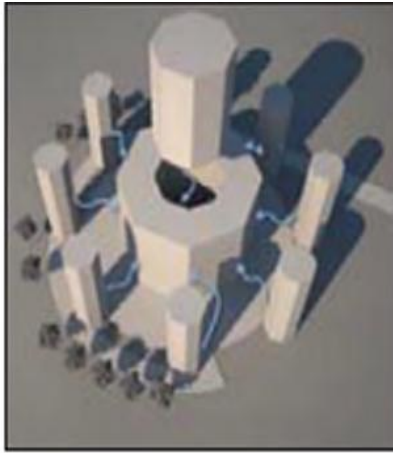

Tematikus áttekintés

A modern technológia lehetővé teszi az tárgyak, épületek formájának, konstrukciójának, felépítésük jellegzetességeinek megértését és elemzését. A középkori vár esetében ez jól érzékelhető. Használd fel a modern technológiát az objektív és természetes világ megismerésére!

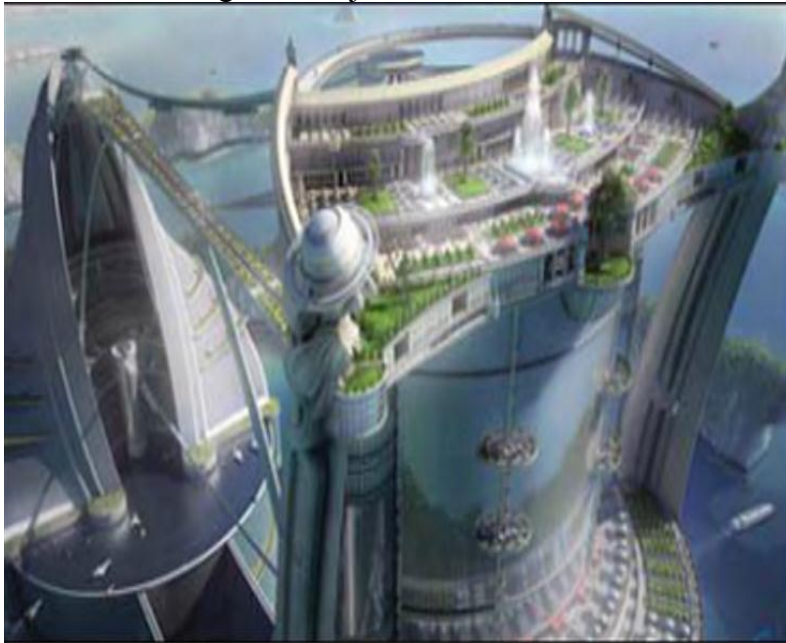
Keress az interneten várakról fényképeket, és elemezd azokat az imént említett példák alapján! Határozd meg konstrukciójuk jellegzetességeit!

A jövő városa

Mindnyájan elgondolkoztatok már azon, hogy vajon milyen lesz a jövő városa. Erről mindegyiketeknek saját elképzelése van. Mindenki másként látja a saját városát és az emberiség útját a jövőbe. Egyesek szerint az emberiség jövője a technikai fejlődésben rejlik, ennek megfelelően a jövő városát is technogénnek látják.

Mások szerint az emberiség az organikus technológiák fejlődésének útján halad tovább, és az elképzelésük az élő természet és technika különös keveredéséről szól. Valaki viszont teljesen mást képzel el.

Viszont a városok és állatok, gépek és tájak általunk elképzelt legfantasztikusabb képei a már korábban látott és jól ismert képekből erednek. Hiszen nehéz lerajzolni azt, amit soha nem láttunk, amiről elképzelésünk sincs. Csak a minket körülvevő valóság válhat elképzeléseink kiinduló pontjává. A természet – ötletek forrása, mivel a formái változatosak és csodálatosak.

A jövő városának létrehozásához bármi inspirálhat: modern építészeti szerkezetek és középkori várak, hegycsúcsok és alpesi völgyek, művészeti és fantasztikus alkotások, mesék.

Viszont a leggazdagabb fantáziaforrás – a természet. Egyes egyszerű teremtmények formája csillaghajóra vagy fantasztikus házakra emlékeztet, a virágok részei – mesebeli lényekre. Neked csupán figyelmesen meg kell azokat vizsgálnod.

A képzelet új városokat, civilizációkat, intelligens életformákat szül. A rendezők filmeket forgatnak, a sci-fi írók új világokat, csillagközi utazásokat, a jövőbe utazást lehetővé tévő időgépet találnak ki.

Ma megszámlálhatatlan olyan film, könyv, festmény, rajzfilm és számítógépes játék létezik, amelyek világokat, a jövő emberiségét, idegen civilizációkat mutatják be.

A jövő városa kompozíció elkészítése

Próbáld meg elképzelni, milyen lesz a jövő városa! Szerinted milyen lesz a jövő építésze?

Ebben nemcsak a fantaszták elképzelései lesznek segítségedre. Figyeld meg a modern épületeket! A tervezők egyedülálló építményeket hoznak létre, amelyek mintha a jövőből léptek volna elő: furcsa felhőkarcolók, hidak, sőt mesterséges szigetek.

Az alkotás órája

A festők, írók, rendezők a műveikben a jövőről szóló elképzeléseiket igyekeznek közvetíteni. Lehetőséged van olyan animációs és játékfilmek megtekintésére, sci-fi írók könyveinek, képregényeknek az olvasására, amelyekben eltérő módon ábrázolják a jövőt.

Ezekből ihletet nyerhetsz saját jövőképed megalkotására és *A jövő városa* vagy *Kozmikus fantáziák* kompozíciók elkészítéséhez. Készíts illusztrációt kedvenc könyvedhez.

Tematikus áttekintés

Figyeld meg a művészek fantasztikus városokat ábrázoló festményeinek reprodukcióit!

Monumentális művészet

Az emberek mindig életük, így ruháik és a háztartásban őket körülvevő tárgyaik, házaik megszüpítésére törekedtek. Az üres falak nem tünnek vonzónak, ezért az emberek képekkel, domborművekkel, mozaikokkal díszítették, szöveggel vonták be azokat. Az ablakokba a helyiséget sokszínű fényjátékkal betöltő, csodálatos ólomüveget helyeztek. Így született meg a monumentális művészet, amely, a festészettől eltérően, építészeti, illetve természeti egységben éri el az alak tökéletességét. Ehhez a művészeti ághoz tartoznak az emlékművek, táblaképek, mozaikok, ólomüvegek, freskók. Tehát monumentális szobrokról és monumentális festményekről van szó.

Monumentális szobor

A monumentális szobor a világot térbeli formában adja vissza, és egységet alkot az ember, illetve a természet alkotta környezettel. Hősi pátoasz jellemzi, olyan személy vagy esemény dicsőítése, amelynek a tiszteletére emelték az adott emlékművet.

Megváltó Krisztus-szobor, Rio de Janeiro. Brazília

A monumentális szobrok általában a szabad ég alatt találhatók. A környező közegből tisztán és kifejezően kirajzolódó sziluett panorámát eredményez és megmagyarázza a felépítését. Ezért fontos, hogy az objektum jól látható legyen különböző nézőpontokból, alkotóelemei ne mosódjanak egybe. Nemcsak különálló alkotásként érzékelhető, hanem egy együttes tagjaként is. A monumentális szobor lehetővé teszi a test felépítésének, az ember arckifejezésének és gesztusának, de elsősorban az alakok térbeli elhelyezkedésének megismerését.

Kijev alapítóinak emlékműve, Kijev. Ukrajna

A szobor tervezése a leginkább célszerű anyag és stílus kiválasztását foglalja magába.

Például a bronz jól közvetíti a kompozíció plasztikus megoldásait és jobban visszaadja az érzelmi állapotot. A márvány csodálatosan visszaadja az emberi test melegét, a ruha anyagának légységát és gyűrődését, amit a reneszánsz mesterei nagyszerűen bizonyítottak. A klasszikus márványalkotások azt az érzést keltik, hogy az alak életteli. Természetesen minden anyag egyedi sajátosságokkal rendelkezik.

Kizárólag a művész jártassága, professzionalizmusa, szakértelme és alkotói ösztöne súghatja meg, milyen anyagból kell elkészíteni az alkotást, hogy az a leghűbben fejezze ki az alkotó elgondolását.

Trevi-kút, Róma. Olaszország

Monumentális festmény

A monumentális festmények (freskók, mozaikok, üvegfestmények) az építmények falait, mennyezetét és belső helyiségeit díszítik. A kompozíció tartalma és alaki megoldása lehet önálló, de nem ütközhet az épület, vagy a neki helyet adó belső tér építészeti stílusával.

Freskó

A freskót (latin szó – friss, nedves) a még nedves vakolatra viszik fel rövid idő alatt, amikor az még nem szilárdul meg, és magába issza a festéket.

A falfestésnek számtalan technikája létezik. Például a freskó a nedves vakolatra, a szekkó száraz falra történő festés. Néha a festés egyéb fogásait is használják: a képet vászonra készítik el, mint a táblaképek esetén, majd rögzítik a megfelelő alapra.

Raffaello Sanzio. *Athéni iskola*. Apostoli palota, Róma. Olaszország

Leonardo da Vinci. *Az utolsó vacsora*, Santa Maria delle Grazie templom, Milánó. Olaszország

A falra készített festményt pannónak, a mennyezetre készített festményt pedig plafonnak nevezzük. Ha főként mintából, díszítőelemekből áll, akkor díszítő, dekoratív festésnek mondjuk. Ennek csodálatos példái a régi használati tárgyak: szekrények, ékszerdobozok, rokkák.

Mozaik

Régen a mozaikképeket apró színes kövekből, majd később különleges átlátszatlan üvegből – kobaltüvegből (szmalta) – készítették. Mozaikos ábrázolás készíthető majolikából – egyik oldalán színes mázzal bevont, égetett kerámiából is. A képeket kobaltüveg-darabokból állítják össze, és a falon rakják ki.

Oranta Szűzanya, *Megbonthatalan fal*, mozaik, Szófia székesegyház, Kijev, Ukrajna

Csodálatos mozaikok díszítik a kijevi építészeti emlékeket, a metróállomásokat. A kortárs tervezők a lakások és magánházak belső tereinek díszítésére is használnak mozaikot.

Üvegfestmény

Az üvegfestmény – színes üvegből, vagy egyéb fényáteresztő anyagból készült kép. Az üvegfestmény fő rendeltetése az épületek, homlokzatok díszítése.

Ez a művészet nagyon régi ága. Pontosan senki nem tudja, mikor jött létre, ki kezdett színes üvegdarabokat ablakokba helyezni. Sőt az üvegfestmény már a középkorban elterjedt.

Sainte-Chapelle székesegyház, Párizs. Franciaország

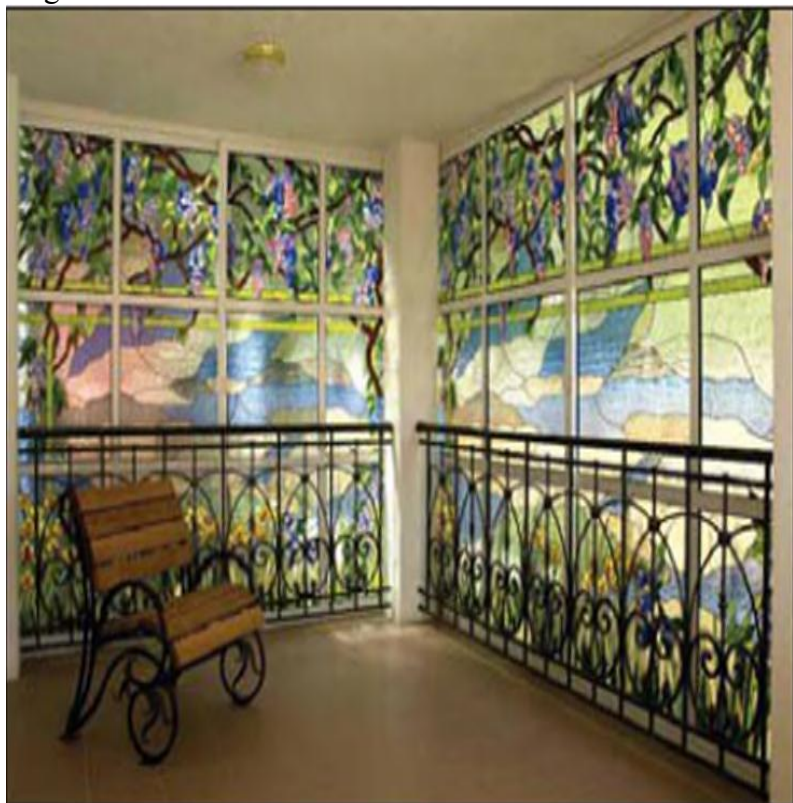
A különböző színű ablakok a templomokban már a IV. században megjelentek. Ez mértani alakzat formájú díszítés volt. Az eltérő színű üveget kivágják az ábrázolás körvonalai alapján, majd ólomszalaggal rögzítik. A mai üvegfestményeket ólom, acél vagy műanyag szalaggal rögzített színtelen vagy színes üvegdarabokból állítják össze.

Napjainkban az üvegfestmények közintézményeket – színházakat, vasút- és metróállomásokat – díszítenek. A színes üvegfestmények a színes fény játékát eredményezik, és nagymértékben hatnak a belső tér érzelmi kifejezésére.

A modern üvegfestményeket nemcsak közintézmények és egyházi épületek díszítésére használják. Elkészítésükre új technikák jöttek létre, amelyek jelentősen megkönnyítették az egyébként összetett folyamatot, valamint új lehetőségeket nyitottak a színes üvegből készült képek létrehozására.

Az üvegfestmény felpezsdíti az enteriört, élénkebbé és extravagánssá teszi, csodálatos érzelmi hangzást kölcsönöz neki, ezért nincs benne semmi szokatlan, hogy a belsőépítészek által széles körben elterjedt az üvegfestmény használata a lakóházakban. Napjainkban nem ritka az üvegfestménnyel dekorált ajtó vagy fal, plafon vagy ablak. Az üvegfestményt gyakran használják lakások és magánházak dekorálására.

A monumentális művészetben fontos a kompozíció egysége, mivel ez biztosítja a mű nagy távolságról történő érzékelhetőségét: az apró részletek számát a minimálisra csökkentik, a többi részletet általánosítják, az alakjukat némileg egyszerűsítik, hangsúlyozzák a nagy távolságról érzékelhető körvonalak, alakok és tárgyak kontrasztját. Mindez megköveteli a kompozíció, a rajz, nézet és a perspektíva érthetőségét és tömörségét.

Szálloda, Oberammergau. Németország

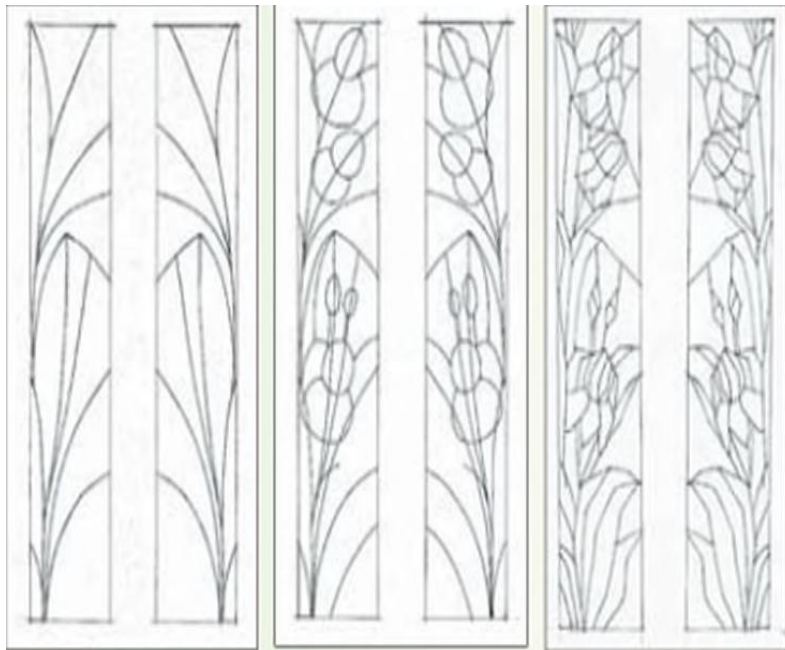
A monumentális festészetben a tárgyak fontosságának és nagyságának hangsúlyozása érdekében gyakran használnak alacsony horizontot.

A monumentális művészet alkotásainak harmonizálnia kell az építészettel, annak ritmusával, térfogatával, köbtartalmával és méreteivel, mivel ellenkező esetben elvesztik fő értéküket, és a szemlélő számára megszokott érzéseket.

A falak, mennyezet, homlokzat díszítésének szerepe a művészet ezen ágának építészeti-díszítő jelleget ad. Ezért gyakran nevezik monumentális díszítőművészetnek. Viszont éles határ nincs közöttük.

 Készíts saját elképzelésed szerint üvegfestményt!

A munkát az alább bemutatott lépésekben végezd el. Ne feledd, hogy az üvegfestmény üvegből készül és bizonyos stilizációra van szüksége, ezért kerülj el a nagyon kis elemeket!

Az alkotás órája

Készíts mozaikot színes papírból! A témát egyedül válaszd ki!

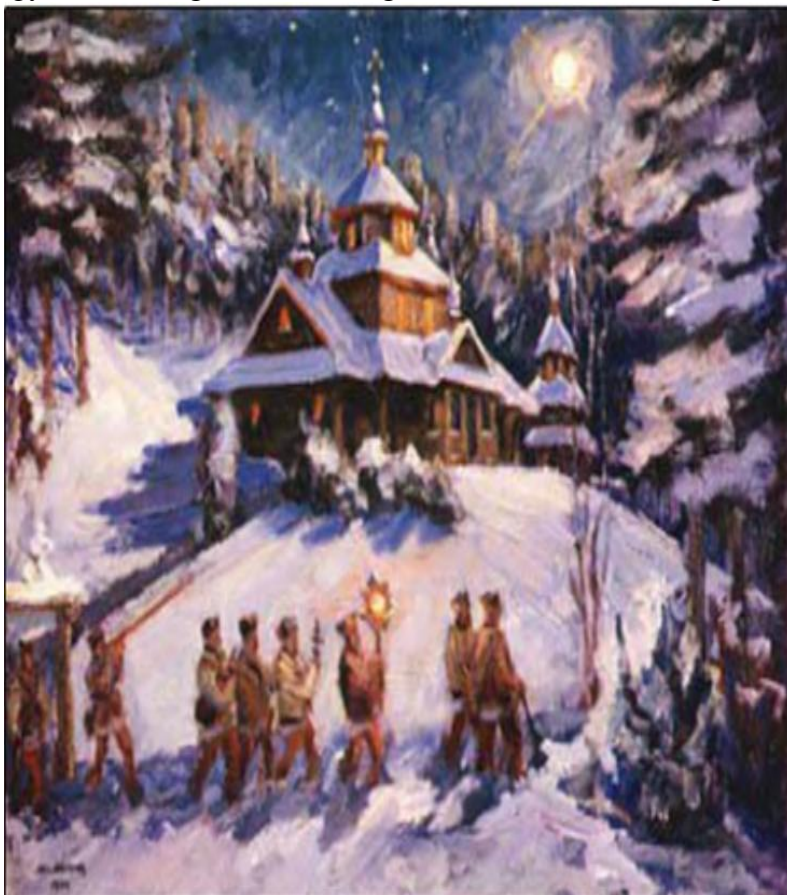
A mozaik általában kobaltüvegből készül, de elkészíthető különböző színű kartondarabokból – a négyzethez hasonló szabálytalan darabok tökéletesen helyettesítik a kobaltüveget. Figyeld meg az alábbi mozaikokat!

Karácsonyi betlehemezés. Újévi ünnepek. Kivágásos díszek

A karácsony és Újév ünneplése magasztos érzéseket hordoz magában, és a jobb jövőre való reménnyel, a hozzátartozók iránti szeretettel és az ajándékok utáni várakozással kapcsolatos.

Ezek az ünnepek, ahogyan a többi ünnep is, a gyökerei az ősi időkből erednek. Jézus Krisztus születésének vallási ünnepe összefolyt a kereszténység előtti Koljada istenség ünnepével. Kimutatta az ember hitét a mindenható Istenben, valamint a különféle természeti jelenségek és egyes tárgyak természetfölötti erejében. A karácsony előtti napot a különböző területeken *szentestének*, *kántálásnak*, *kutyában* (*édes karácsonyi ínycségben*) *gazdagnak* nevezték, vendégeket hívtak, összejöttek a rokonok. Karácsonyig igyekeztek megbocsátani a régi ellentéteket és sértettséget.

Mihajlo Moroz. *Betlehemesek*

A téli újévi ünnepek különleges rituálékkal, gazdag néphagyományokkal, néprajzi eredetiségükkel, az ősi kultúrából átvett részletekkel különböznek a többi ünneptől.

A Karácsony ünneplésének elmaradhatatlan része a betlehemezés (ukránul – vertep). Ukrajnában a betlehemállítás szorosan összefügg a nemzeti bábszínházzal. Létrejötteinek ideje ismeretlen, de megbízható forrásokból ismeretes, hogy időtlen idők óta a karácsonyra hazutazó diákok, hogy megkeressék a mindennapi kenyérre valót, a betlehemmel bejárták falujukat és a környező tanyákat, műsort mutattak be a gazdagok házaiban és a kozákok településein. Az ukrán betlehemet vízszintesen két-három részre osztott ládikában mutatták be. A cselekmények kétféle – bibliai és népi – hagyomány alapján történtek.

Ukrán betlehem bábfigurákkal

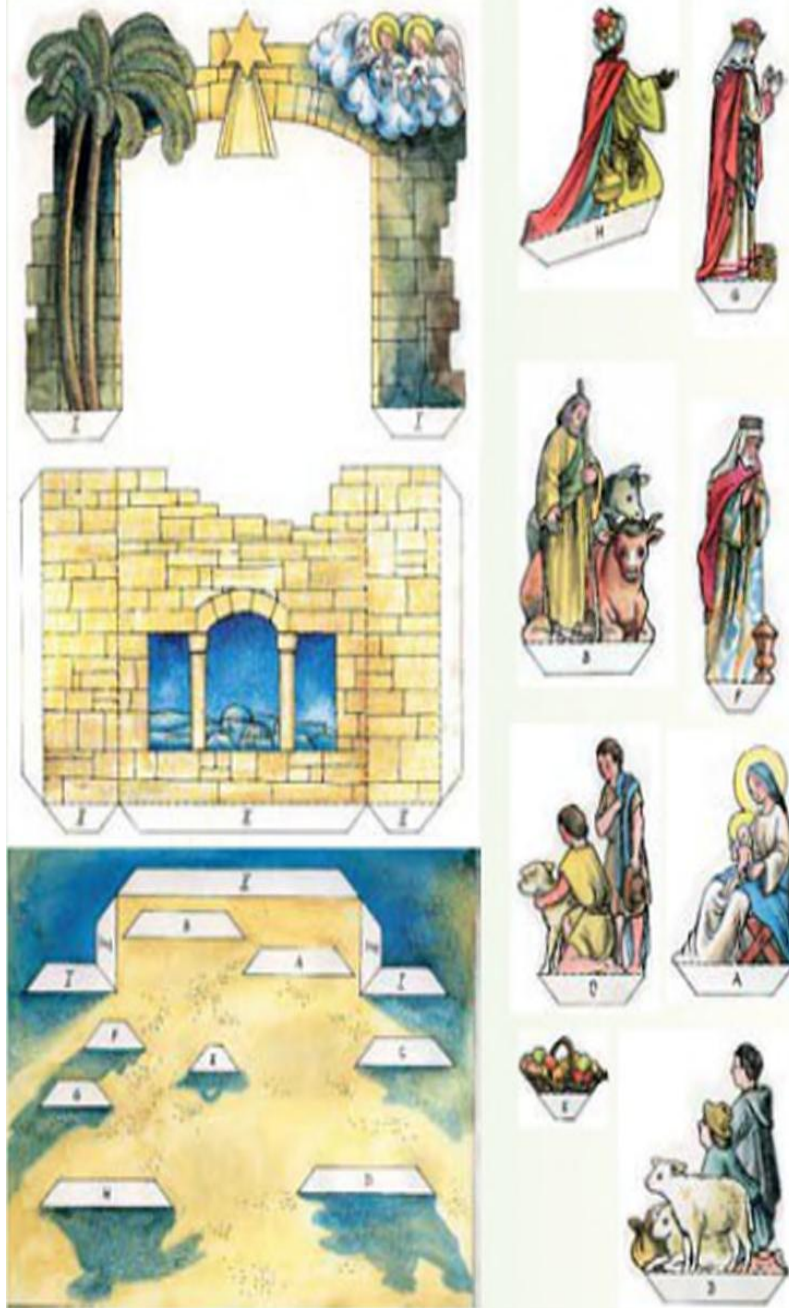
A bibliai irányzathoz a második szint tartozott, mivel a hagyomány szerint az jelképezte az égboltot. Ott mutatták be a Szűzanya gyermekének születéséről szóló misztériumjátékot, szólt az „angyalok kórusa”, a betlehemi versek. Az alsó részben az ukrán életből vett népi történetet mutattak be, dalokat énekeltek, népi hangszeres zenét játszottak. Végül megjelent a főhős, aki a nép védőjét, Zaporozsec lovagot jelképezte. Ez a többenél magasabb, ukrán népviseletbe öltöztetett báb. A hős legyőzte a gonoszt, és harcát epikus dallal fejezte be: „Nem lesz szebb, nem lesz jobb, mint nálunk Ukrajnámban”. A különböző népek nemzeti viseleteibe öltöztetett bábok daloltak és énekeltek: a lengyelek a krakowjankát, az ukrán nagymama és nagyapa bábok „A cseresznyefa, meggyfa alatt” című dalt, mellé vérpezsdítő kozacsokot táncoltak. A zene ilyen módon megerősítette az alakok nemzeti eredetiségét.

Manapság, ahogyan régi időkben, a betlehem – néhány darab vagy néhány tucat bábból álló gyűjtemény, melyeket Karácsonykor a templomokban, esetleg otthon állítanak fel a karácsonyfa alá. A betlehemek többsége mozdulatlan. Belsejükbe jászolt raknak a kis Jézussal, mellé Szűz Máriát és szent Józsefet helyezik. A Szent Család mellett gyakran láthatók a napkeleti bölcsek alakjai, akiket a betlehemi csillag vezetett a Gyermekhez, a jászol felett pedig angyalok szállnak.

Készítetek betlehemet!

A betlehemet célszerű csoportosan készíteni. Készítetek az osztálytársakkal betlehemet és bábokat! A betlehem modelljét különböző anyagokból és technikával készíthetitek: kartonból és színesre festett applikációkból. A betlehemet készíthetitek természetes anyagokból: fából, szalmából, kartonból, különféle szövetek felhasználásával. A bábokat plasztikus anyagokból célszerű elkészíteni, majd befesteni.

A karácsony és Újév ünnepléséhez már jóval korábban elkezdjük az előkészületeket. Kitakarítjuk a házat, színes díszekkel, égőkkel, játékokkal, lámpákkal, gyertyákkal díszítjük fel a karácsonyfát.

Azt szeretnénk, hogy az otthonunk az ünnepekre különösen jól mutasson. Ezért a boltban vásárolt dekorációt saját kezűleg készített díszítéssel tehetjük változatosabbá.

Az ukránok elődei házaik ünnepi díszítéséhez felhasználták a háztartásban használatos tárgyakat is. Ezenkívül az általuk kigondolt díszítőelemek természetes amulettek (szerencsetárgyak) funkcióját töltötték be. Ennek érdekében hímzett kendőket, férfi és női ruhákat, fejfedőket és kendőket, terítőket, függönyöket és ágyneműket használtak fel.

Ukrajnában régóta használatosak papírból kivágott díszek (ukránul – vitinanka). A kivágásos díszeket a helyiségek, falak, ablakok (a falusi házak szellőzőnyílásai), valamint polcok, kémények, kemencék díszítésére alkalmazták.

Podóliai ház, az enteriőrben kivágásos díszítéssel

 Kivágásos dísz (vitinanka) – a olló vagy kés segítségével, papírból kivágott ornamentikus és figurális, lakást díszítő elemek.

Gorodinszka Okszana Vaszivilvna. Kivágásos dísz

A kivágásos díszeket a háztartásban és az egyházi vagy világi ünnepekhez való előkészületek során is alkalmazták. Gyakran használják a házak újévi díszítéséhez is: papír girlandok, hópelyhek, karácsonyfadíszek, ablakra ragasztható táblaképek és sok egyéb formában.

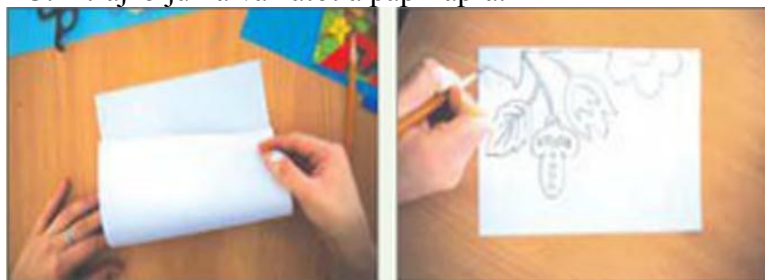

Gyakorlati munka

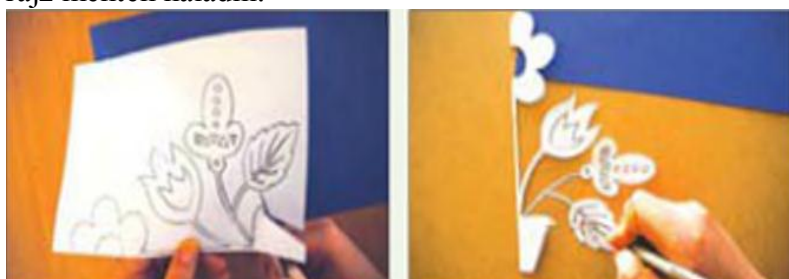
Ma a kivágásos díszek nagyon népszerűek. Elkészítésük érdekes elfoglaltság. Miközben a kis remekművünket készítjük, megtanulunk alkotni és álmodozni, vagyis megélni a szépséget.

A kivágásos díszek készítésének sorrendje:

1. A munkát a rajz vázlatának elkészítésével kezdjük.
2. A vázlat alapján összehajtogatjuk a papírlapot.
3. Átrajzoljuk a vázlatot a papírlapra.

4. Kivágjuk a körvonalak mentén. Igyekszünk szigorúan a rajz mentén haladni.

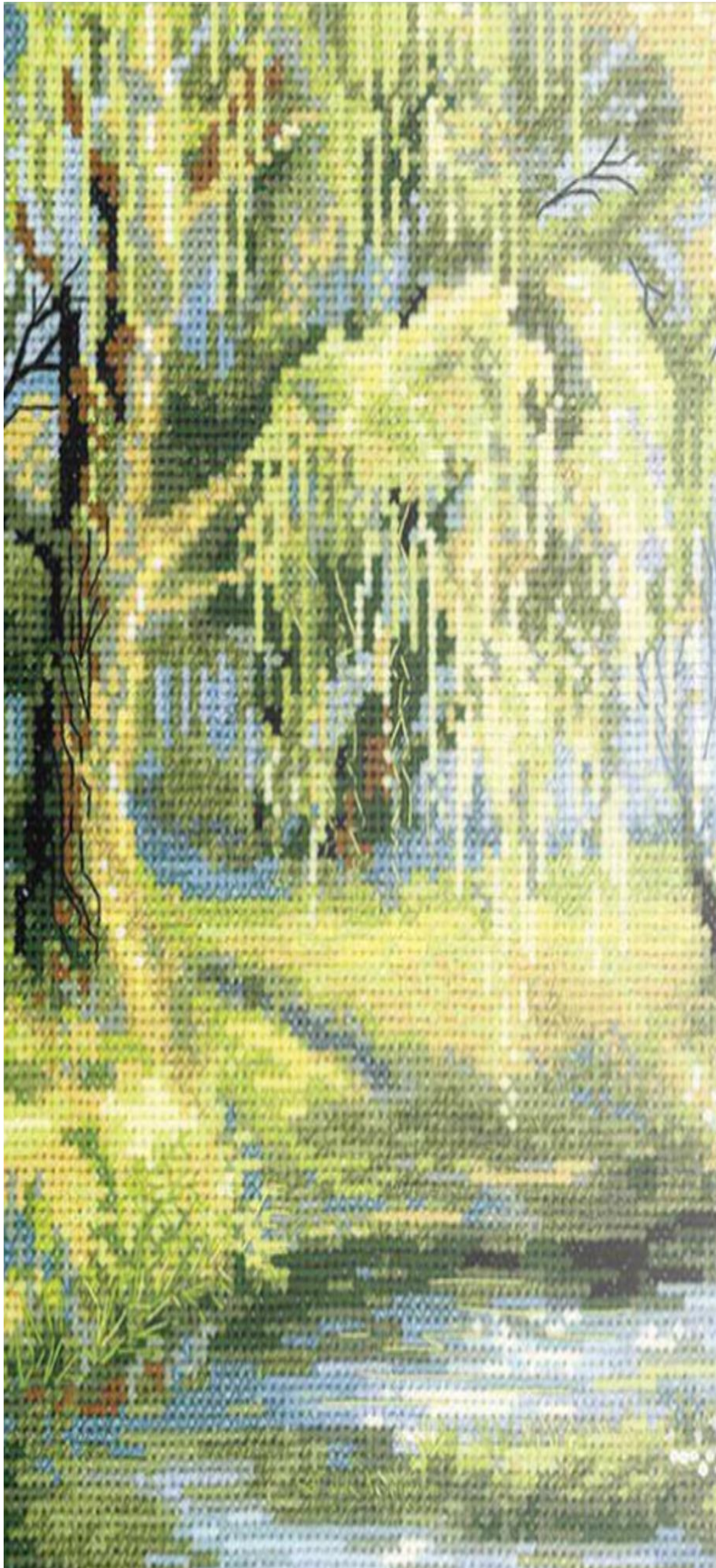

5. Széthajtjuk és óvatosan kisimítjuk a kivágott munkát.

Az alkotás órája

Készíts papírból karácsonyfadíszeket! Kivágásos díszekkel dekorálhatod az ablakot és a falat, és készíthetsz belőlük üdvözlőlapokat és térbeli díszeket.

2. Kulturális környezet

- Iparművészet
- Formatervezés

Iparművészet. Díszítés. Hímzés

A régi időkben, amikor a használati tárgyakat kizárólag kézzel állították elő, a kézművesség és a művészet elválaszthatatlan egészet alkotott. A kézműves egyúttal művész és feltaláló is volt, aki ügyesen ötvözte a hasznosat a széppel és csodálatos dolgokat – iparművészeti alkotásokat – hozott létre.

 Iparművészet – a művészetnek az esztétikai és egyben gyakorlati rendeltetésű tárgyakat előállító ága.

Az iparművészet széles területet foglal magában: mindennapi használati tárgyak – edények, különféle szerszámok, bútorok, szövetek – esztétikus kidolgozásától lakóparkok létrehozásáig. Ide tartozik az enteriőr dekorálása mintákkal, szobrokkal, domborművekkel, mennyezet-díszekkel, vázákkal.

 Az iparművészeti alkotásokat a következő jellemzőik alapján különböztetik meg:

– **anyaga alapján:**

– puha anyagok kidolgozása – kézi hímzés, csipke, fonás, szőnyegszövés, anyag díszítőfestése, kötés;

– kemény anyagok kidolgozása – fa, fém, csont, szaru, kő, kerámia és fazekas termék;

– **elkészítési technikája alapján:** festmény, hímzés, faragás, lenyomat;

– **rendeltetése szerint:** bútorok, játékok, edények, ruházat, járműdíszítő rajzok.

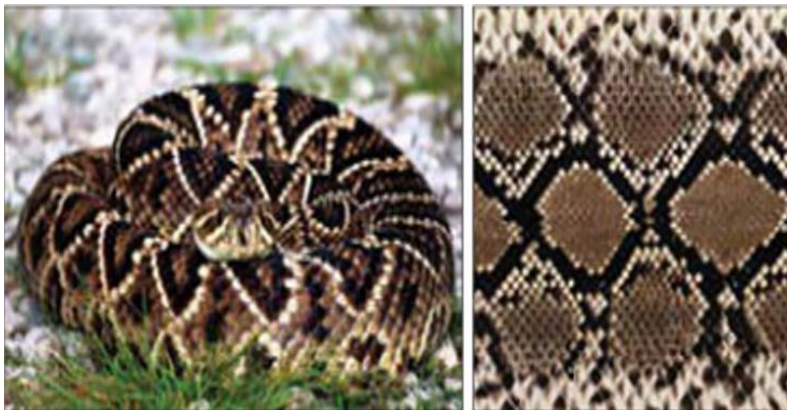
Az ember mindig törekedett arra, hogy díszítse az edényt, ruházatot, szövetet, de nem volt képes valóságosan visszaadni a természet formáit és jelenségeit. A művészek

ezért szándékosan elutasították a realizmust, általánosítva és díszítve készítették az ábrázolást, alárendelve azt a tárgy rendeltetésének, alakjának és anyagának. Így jött létre az ornamens (díszítőelem).

 Ornamens – az alkotóelemek ritmikus ismétlődésén alapuló minta. Ábrázolhat a valósághoz közel álló konkrét formákat – levelet, virágot, rovarokat, madarakat és kevésbé konkrét, sőt absztrakt formákat is – téglalapot, háromszöget, rombuszt, egyéb alakzatot.

A díszítőelemeket mindig a természet ihlette. A kígyók, hernyók, állatok bőrére, lepkék és madarak szárnyára, növényekre és kövekre a természet csodálatos mintákat „rajzolt”, ezzel a mintázatok és színek árnyalatának végtelen gazdaságával, szépségével és számtalan kapcsolatával, az alkotóelemek egységével és alárendelésével látva el az embert.

Az ornemens-ábrázolásokat általános képek alkotják, egy és ugyanazon motívum, ritmus, szimmetria ismétlődése által. Az ornemens számára kiválasztott forma összetett átalakulási folyamaton megy át, amelynek eredményeként megszabadul minden fölöslegestől, véletlentől, és kifejező dekoratív elemmé válik. Elsődleges a legjellemzőbb minta kiválasztása, amelyben a legteljesebben fejeződnék ki a forma tulajdonságai és törvényszerűségei.

Az ornemensben a kompozíció elemeinek felépítése dominál: a motívumok stilizálása, a színek szabálya, a ritmus, szimmetria és aszimmetria. Ez különbözteti meg ezt a művészetet a festésztől, grafikától és szobrászattól, de meghatározza szoros kölcsönhatását az alkalmazott művészettel és építészettel.

Tartalmuk szerint az ornamenseket a következő csoportokra oszthatjuk:

Mértani – mértani alakzatokból állnak és értéküket az elemek szigorú váltakozása és színkapcsolata jelenti.

Növényi – dekoratíván kidolgozott virágok, levelek és növények szárai.

Állatmintás – madarak, állatok, emberek valós és képzelt, stilizált ábrázolása.

Szimbolikus – valamilyen fogalmat, eszmét, jelenséget kifejező ábrázolás. Szűkebb jelentésében a szimbólum – elődeink feltételezett jele, nyelve, ahol minden vonalnak, minden mértani alakzatnak meghatározott jelentése van. Mint például számunkra a jégcsap a telet, a virág a tavaszt, a bogyó a nyarat jelképezi.

A tárgyak rendeltetése és alakjának jellegzetessége határozza meg a mintázat tartalmát és formáját. A dekorálásra váró felület általában négyzet, téglalap, kör vagy keskeny szalag formájú. Ezért az ornamenteknek három alapvető formájuk van: zárt, szalag és hálós.

A **szalag ornament** olyan minta, amelynek díszítőelemei kétirányú, nyitott, szalag alakú ritmikus sort alkotnak. Ezt széleskörűen alkalmazzák ruházat, edény, bútor és egyéb használati tárgy díszítésére.

A **hálós ornament** helyiségekben használják a belső tér zártágának kiemelése céljából. A padló, falak vagy mennyezet díszítése mozaik, szőnyeg, tapéta és szövetek segítségével történik. Ezek az anyagok kiemelik a felületek sík jellegét, simaságát és folytonosságát.

Dobromirka falu, Ternopili megye. Ukrajna

A **zárt ornamentals** olyan minta, amelynek dekorációs elemei zárt kört alkotva csoportosulnak. A tárgyak felszínét vagy főbb részeit díszítve a zárt ornamentals a forma dinamikus feszültségét vagy nyugalmát fejezi ki. A zárt ornamenst terítők, fejkendők, tányérok, dobozkák, szőnyegek díszítésére használják.

Ukrajna területén a hímzés mint művészeti ág már az ókorban is létezett. A történelmi és kulturális fejlődés folyamán minden tájegységnek kialakultak a rá jellemző motívumai és színskálája. Az elemek elhelyezkedése alapján a szalag, csokor és virágcserep formájú a legelterjedtebb.

A fő ornamens motívumok mértaniak (rombuszok, körök, keresztek, a víz hullámainak, a föld vízszintes jeleit utánzó), növényiek (levelek, bogyók, virágok, fák), állatmintások (galambok, kígyók, lovak, darvak, kacsák), amelyeknek régen mágikus jelentésük volt. A hímzések a gonosztól megvédő egyfajta amulettek voltak. Ez az ukrán nép hiedelmeinek, szokásainak, szertartásainak, szellemi törekvéseinek kincsesládája. Nemzedékről nemzedékre gondosan adták át azokat. Ezenkívül a hímzés mint nemzeti tradíció elősegítette a lányok és asszonyok türelmének, szépérzékének kialakulását. A hímzést az ukrán nép elsősorban ruházaton, főleg női blúzokon és férfi ingeken alkalmazza. Elterjedtek ezen kívül a használati tárgyakon is.

Gyakorlati munka

A hímzés motívuma tetszőleges lehet: a természeti formáktól az emberek mindennapi életéből merített háztartási jelenetekig. Az interneten sok kész vázlat, rajz és minta található.

A természet változatossága, szépsége, harmonikus és tökéletes színekombinációja minden időkből a művészek ihletének forrása volt. A hímzésminta vázlatának elkészítéséhez az egyik legelterjedtebbet, a növényi motívumot válasszuk.

A vázlat készítésének sorrendje:

A hímzésminta vázlatának készítését a természeti forma kiválasztásával, gyorsrajz készítésével, elemzéssel, értékeléssel kezdjük.

Utána művészi formába öntjük a természeti formát, majd azt általános, egész, vizuálisan harmonikus alakká formáljuk. A természetes forma stilizálása közben figyelembe kell venni a hímzés technikáját.

Az alkotás órája

Készítsd el egy hímzendő kompozíció vázlatát! Különféle tematikát választhatsz: a mindennapokból vagy meséből vett eseményt.

Tematikus áttekintés

Figyeld meg a különböző témájú hímzéseket! A hímzés díszíthet használati tárgyakat, de lehet önálló termék is.

Az amulett szimbólumok jelentése az ukrán népművészetében. Tojásfestés

A népművészet mesterei által készített alkotásoknak mély értelme van. Munkájukban nincs fölösleges vonal, minden vonásnak, pontnak és színnek megvan a maga jelentése, minden szimbólum egyben amulettként szerepel.

Az ornamensek és szimbólumok nagy része ősi eredetű. Ezen a nyelven beszéltek ősünk a természettel és a Világegyetemmel. Létrehoztak egy jelrendszert, amelynek legeklantásabb példája a tojásfestés.

 Festett (hímes) tojás – speciális szerszám – íróka – segítségével kifestett (hímzett) tojás.

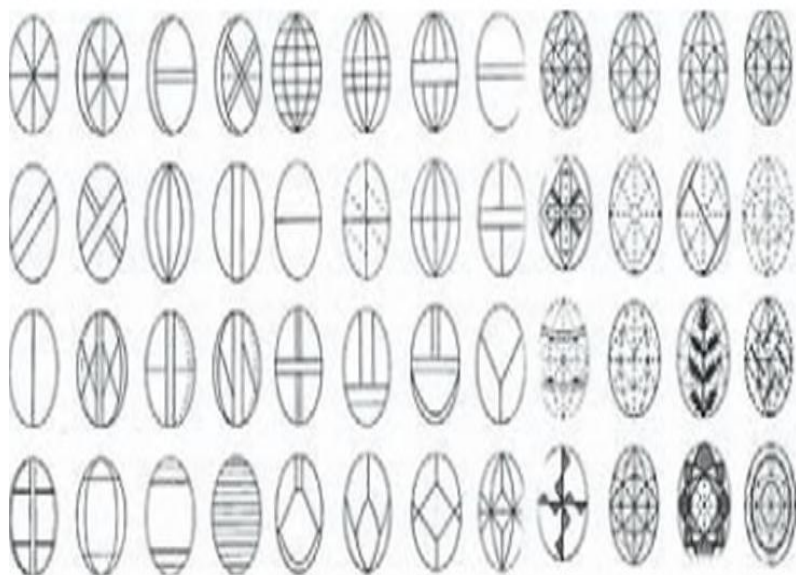
A tojások felszínén információt hordozó jelek találhatók. A hímes tojásokat nyers, általában tyúktojásból készítették, és különféle szertartásokban használták.

A hímes tojások legfontosabb rendeltetése a föld termékenységével, a megtermékenyítéssel, születéssel kapcsolatos szertartásokban és egyházi rítusokban történő felhasználásuk, valamint a holtakkal történő kapcsolat-teremtés, betegségből való felépülés segítése, tüztől, kórokozóktól való védelem.

A hímes tojások ornamensének szimbolikus jelentése van. Három alapvető szimbólumot különböztetünk meg, amelyek a Világegyetem függőleges felépítését tükrözik: kör, négyzet (vagy rombusz) és középpont, kereszt, fa vagy 8-as alakú jel formájú világtengely. Innen következnek az ornamensek három típusa: kerek, kulcsos, fonott.

A tojásra rajzolt körök és oválisok háló formát alkotnak. Az ilyen felépítésű ornamenszt szétválásnak nevezik. A szétválás mezőiben mágikus jelképek találhatók.

Az amulett jelképek jelentése

Nap

A húsvéti tojások egyik legelterjedtebb ornamense a Napábrázolás.

A Nap – égi tűz, amelyről a különböző korok embereinek különféle elképzelése volt, de mindig tisztelték és magasztalták azt. A napkelte felélnkít, felébreszti a világot, minden élőlény számára meleget, fényt és erőt sugároz. Tavasszal a Nap elúzi a hideget, feltöri a jeget, kiengedi a madarakat a meleg vidékekről, kiszökdül tőle a fű és a vetés. A hímes tojásokon a Napot kör, kör és pontok, kör és keresztek, kör és sugarak, valamint hat- és nyolcsugarú rozetták és csillagok formájában ábrázolják.

A kereszténységben a Nap Isten jele. A napfény – az egység és béke szimbóluma. Ezenkívül a tiszta és józan látást, igazságosságot jelképezi.

Kereszt és szvasztika

A kereszt a világ **teremtésének** jelképe. A kereszt függőleges szára az eget, lelkiséget, a vízszintes – a földet, annak női voltát szimbolizálja. A kereszt – az örök élet jelképe, mivel végtelen.

A kereszt a teremtés legrégebb szimbólumainak egyike. Már a kőkorszakból ismert a világ háromdimenziós formájának jeleként. A teljes kereszt háromdimenziós térbeli forma, mivel két sík metszése által jön létre. A kereszt függőleges szára – égi, férfias vonal. Ez a tűz jele. A vízszintes a földi, női vonal. Ez a víz jele. E két tényező keresztezése (kombinációja) által keletkezik a harmadik erő – a szerelem, élet, születés.

A kereszt bármelyik irányban végtelenül kiterjedhet, tehát a végtelen életet jelenti.

Szvasztika – a kereszt egyik változata. Egyéb elnevezései – horogkereszt, négy láb, szvarga.

Ez a grafikai szimbólum jelen van szinte az összes ősi és primitív kultuszban, az indoeurópai népek emlékművein is előfordul.

Két típusa létezik: az egyenes (jobboldali) és a fordított (baloldali).

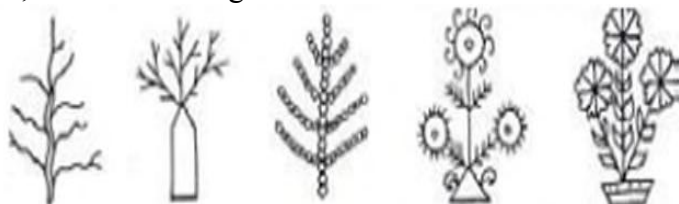
Az egyenes szvasztika szárai derékszögben, az óramutató járásának irányában, jobbra törnek meg. Ez a napkeltét, a teremtést, a nap tavaszi-nyári mozgását, a jót és a pozitív férfias energiát szimbolizálja (Yan).

A fordított szvasztika balra, az óramutató járásával ellentétes irányba tört száraival a naplementét, pusztítást, a nap őszi-téli mozgását, a gonosz, negatív, női energiát jelképezi (Yin).

A szvasztika segíti a gyerekáldást, a boldog viszontlátás, szerencse, hosszú élet, termékenység, egészség és élet szimbóluma is egyben.

Életfa

A festett tojások és a hímzett kendők, fali minták, szőnyegek, edények egyik legelterjedtebb szimbóluma az életfa, más néven világfa.

A világfát nem természetes, hanem stilizált, egyszerűsített, általánosított formában ábrázolják.

Az ilyen ábrázolásokban kötelező a függőleges irányú három részre osztás, valamint a bal és jobb oldal szigorú rendszerének betartása.

Az **alsó részt** – a földbe hatoló gyökeret – leggyakrabban háromszög alakban, edény formájában ábrázolják. Itt kapnak helyet a kígyók, halak, vízi madarak és élőlények, ezért a fa ezen része nem csak a földalatti világ, hanem a tenger, folyó, mindenféle víz jelképe is. A világfa alsó része a tüzet uraló, megszámlálhatatlan vagyont megtestesítő másvilági életről, régi időkről képet alkotó földalatti Istenek világa.

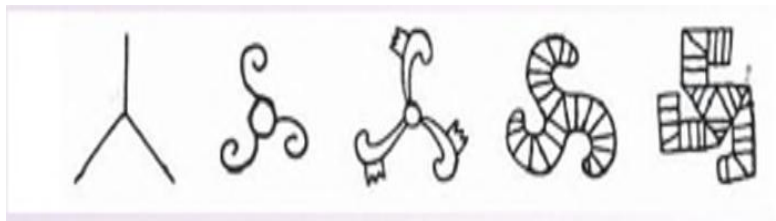

A **középső szint** – a föld, létező világ, napjaink világa. Itt nagy állatokat – bikákat, lovakat, szarvasokat, farkasokat, medvéket, és embereket ábrázolnak.

A világfa **felső része** végtelen magasságba, az Istenhez emel fel. Itt élnek a madarak, méhek, itt vannak az égitestek. A fa csúcán gyakran látható a Nap.

Az ukrán életfa ornamenst rendszerint nagyon élethűnek ábrázolják. Kijev és Poltava környékén csodálatosan szép fákat hímeztek nagy kendőkre. A hímes tojásokon tömör ábrázolásokban, a jól ismert virágcserep vagy három levél alakjában jelenik meg. Még az ősi időkben terjedt el az életfa elvont ábrázolása – a háromágú szigony, amely idővel Ukrajna címerévé vált.

Trikvetra vagy háromláb

Számos nép fest a tojásra tűz-, Nap- és csillagábrázolást. A tűz a víz mellett a Világmindenség egyik alkotóeleme, a férfierő szimbóluma. Mivel a tűz a vízzel egyesülve megalkotta a szerelmet, a földet és minden rajta lévő, ezért a tűz sok szertartásban a szerelem jelképe, a Nap követe a Földön, amely fényt, meleget, kenyeret és egyéb táplálékot ad az embereknek, segít a kézműveseknek, és a Naphoz hasonlóan, az emberek hozzá való viszonyától függően lehet jó és veszélyes.

A **trikvetra** – a termékenység, tűz, férfierő szimbóluma.

Amulett szimbólumok: hamza (Isten keze), kakas, védőszent, szigma-kígyó

A kereszténység előtti időkben őseink hittek a nagy Istennőben, a védőszentben. Ez a szimbolikus személy – felemelt kezű stilizált nőalak, amely idővel Szűz Mária alakjává alakult át.

A szigma – a kígyó szimbóluma. A tripiljai kultúra idején gyártott kerámiákon találkozhatunk vele. Víz, mennydörgést, villámlást jelent. A kígyó megvédi a házat.

Az erő és kitartás szimbólumai: fűzfaág, fűzfalevél, kányabangita

A régi időkben, amikor lánygyermek született, fűzfa és kányabangita leveléből készült főzetben fürösztötték meg. Ez női erőt adott, hatására a lányból jó feleség lesz és egészséges gyermekeket szül majd.

Amikor fiúgyermek született, tiszteletére tölgyfát ültettek és tölgyfalevélből készült főzetben fürösztötték meg. A tölgyfalevél az örök erő jelképe.

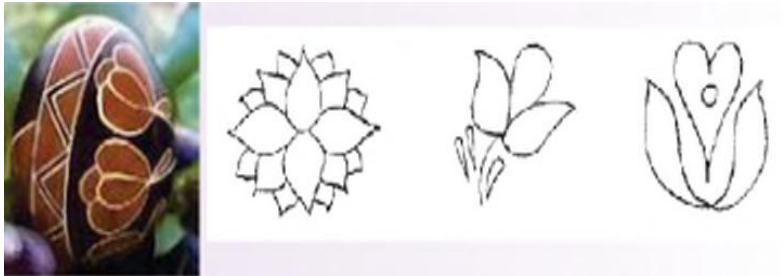
Szerelemszimbólumok: madár, lucfenyő, virág

Ósidők óta a galamb a szerelem jelképe. Ha boldog családot szeretnél, rajzolj galambokat tölgyfára. A lucfenyő is a szerelmet szimbolizálja. Hogy megtudják, hány év múlva megy férjhez a lány, megkérdezik a kakukkot. Ezért a kakukk is a szerelmet jelképezi.

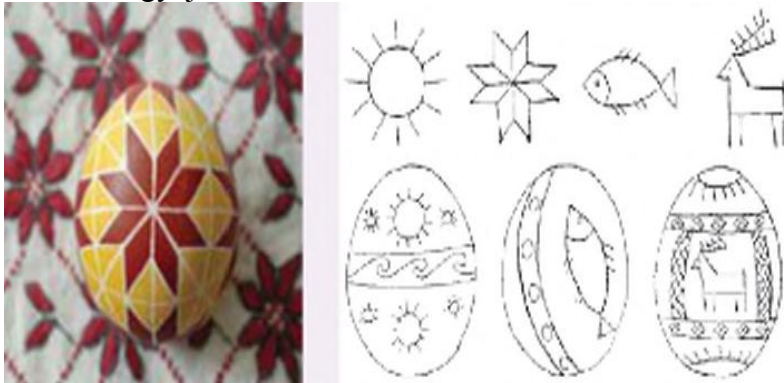
Hogy örökre együtt maradhassanak a szerelmükkel, a fiatalok páros számú szirmokkal rendelkező virágokat rajzolnak.

Gyerekáldást elősegítő szimbólumok: telt virágú rózsza, virágszál, harangvirág

Egészség és hosszú élet jelképi: napocska, rózsza, hal, szarvas

Hogy elkerüljék a betegséget, a tojásokra napocskát, rózsát, halat, szarvast festenek. A végtelen vonal segíti a hosszú életet, hogy a boldogtalanság elkerülje az embert és a méhész sok mézet gyűjtsön be.

Bő termést elősegítő szimbólumok: gabona, gereblye, villám, föld- és vízszimbólumok, végtelen vonal, birkaszarvak.

Gyógyító szimbólumok: fenyőfa, fűzfa, napraforgó

Figyelmeztető szimbólumok: nyúlful, medvetalp, farkasfog, farkasborda

Hogy minél kevesebb csalódásotok legyen, óvjátok a gazdaságotokat. Ebben segít a figyelmeztető szimbólumokkal ékesített hímes tojás.

A ragadozó állatokra emlékeztet a hímes tojáson lévő farkasfog és medvetalp, a veteményes védelmére a nyúlful, a ragadozó madarakra pedig a varjúcsőr utal.

Ha ilyen tojásokat tartunk a házban, akkor azok megvédik a háziállatokat, és emlékeztetnek a veszélyekre.

Keresztény szimbólum: kereszt, templom, Szentháromság, Isten szeme

Ezek keresztény szimbólumok. Az egyikre templomot, a másokra negyven éket rajzoltak, de díszítették a hímes tojásokat végtelen vonallal övezett kereszttekkel és *Krisztus feltámadt* felirattal is. A hímes tojásokon gyakran fordul elő háromszög, amely a világ hármasságát jelenti: égboltot, földet és vizet, apát, anyát és gyereket.

Gyakorlati munka

A hímes tojás megfestése előtt vegyétek figyelembe, hogy minden egyes ábrázolásnak szimbolikus jelentése van! Még egyszer figyelmesen tanulmányozzátok át a hímes tojások szimbólumait! Szem előtt kell tartanotok, hogy milyen célt szolgál és kinek készítitek a hímes tojást!

Milyen tartalmat és kívánságot akarsz általa közvetíteni?

A vázlatot a következő sorrendben készítsd el:

1. Gondold ki és véglegesítsd a minta tartalmát. Végezd el a tojás felszínének kompozíciós elosztását és egyeztesd annak formájával.
2. Rajzold le a mintát. Az ornemens elemeit gondosan rajzold meg, összpontosíts az ismert szimbólumok mintáira.
3. Határozd meg a minták színösszeállítását. Emlékezz rá, hogy a színek is szimbolikus jelentéssel bírnak.

Az alkotás órája

Készíts Karácsonyi kompozíciót vagy üdvözlőlapot.

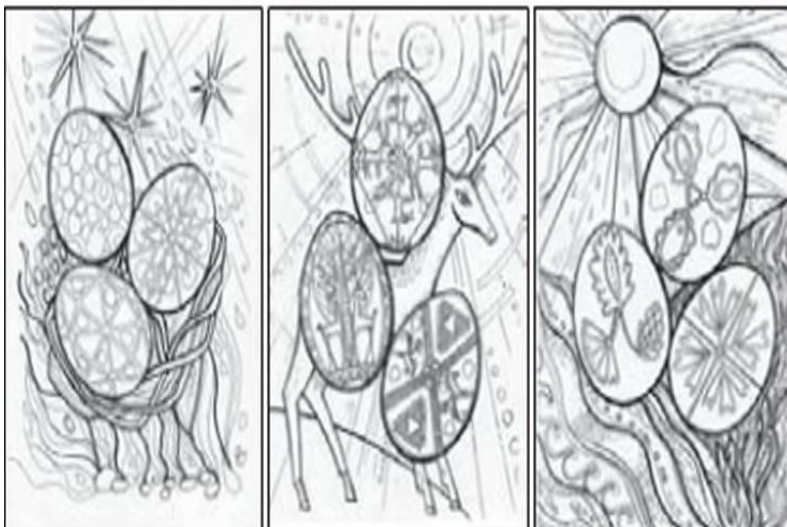
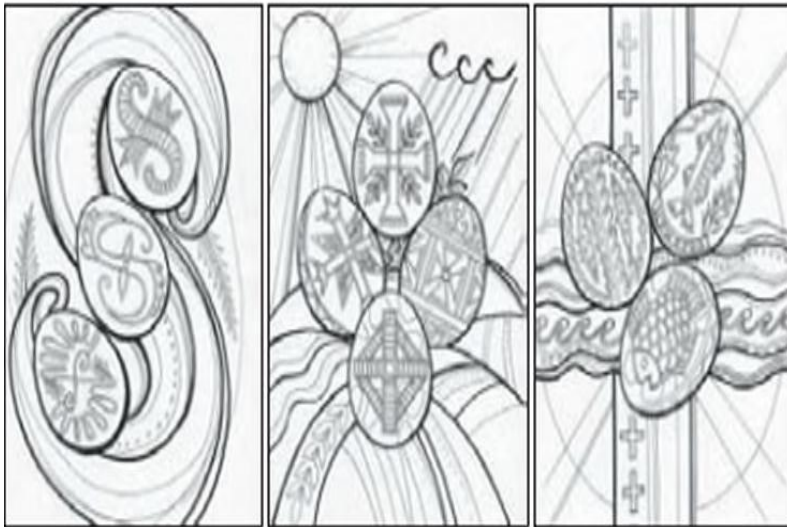
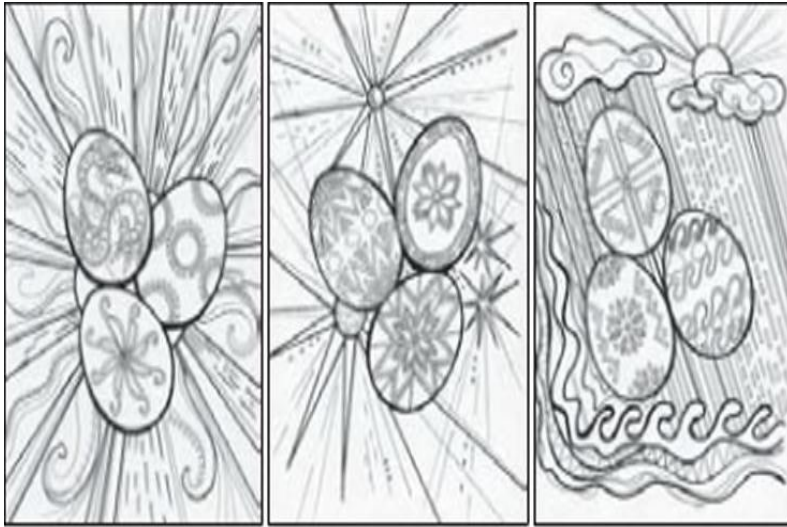

Tematikus áttekintés

Az ukránok nagyon kedvelik a festett tojásokat, azokat amulettként és a szépség jelképeként tisztelik. Húsvétkor mindenkinek, aki szeretnek, rokonszenvük, barátságuk jeléül és amulettként saját kezűleg készített hímes tojásokat ajándékoznak – mondja Marija Verhova népművész, az Ukrán Népművészek Nemzeti szövetségének tagja Vinnyicából.

Népi játék. Ajándéktárgy

A modern játékok világa dinamikus és változatos. Ezek a mérnöki elképzelések és művészi tervezők munkájának gyümölcsei. Az üzletekben hozzájuthatunk minden ízlést és elképzelést kielégítő játékokhoz. Most van itt az ideje az ukrán népi játékoknak, amelyek a maguk kifejező eszközeivel a jót és kedvességet közvetítik, és messze állnak bármilyen rossztól és gonosztól. A hagyományos játékok megőrizték magukban a régi idők képi emlékeit, amikor az ember először alkalmazta a természetes anyagokat olyan tárgyak előállítására, amelyek nem csak segítették őt, hanem jelentésük is volt, és valamit szimbolizáltak.

Minden etnikai közösségnek, minden népnek megvan a maga játékkultúrája. A játékokat természetes anyagokból – fából, agyagból, fűből, fakéregből, levélből, bogyókból – készítették.

Az ukrán agyagjátékokat a fazekasok díszítő vagy asztali szobrocskáként készítették. A régi időkben annyira egyszerűek és mindennapiak voltak, hogy gyerekek is elkészíthették azokat. A legfontosabb dolog az előállításban a minden állat és madár esetében azonos üreges test elkészítése volt. A játékok választéka viszonylag széles skálán mozgott: lovacskák, bárányok, kecskék, tehének, kutyák, nyulacskák,

halak, kakukkok, szarvasok. Ukrajnában a legelterjedtebb játék volt és maradt napjainkban is az anyagból és fából készült síp. Az ukrán agyagjátékokat számtalan elemet és motívumot tartalmazó ornamensek díszítették. A díszítéshez különböző technikákat, eszközöket és anyagokat – festéket, engóbot, glazúrt, retusálást, nyomatot – használtak.

A szalmából, fűz vesszőből, kéregből, fűből, szarvból készült játékokat Ukrajna egyes vidékein a mai napig készítenek. A választékuk szinte megegyezik az agyagból készült játékokéval – madarak, állatok, míg vesszőből és fiatal hárs- és fűzfakéregből babakocsikat, dobozokat és kosarakat készítettek. Régebben fűből is sok tárgy készült, a többi között babák, különféle építmények, házikók.

Nemzedékről nemzedékre száll a játékkészítés hagyománya, átöröklődnek a nép az életről, a munkáról, szépségről szóló elképzelések. Mint az anyanyelv szavai, úgy szolgálnak élő, érthető és közvetlen kommunikációs eszközként, összekötnék a múlt tapasztalataival, népi tradícióival és kultúrájával.

Ajándéktárgy

Az ajándéktárgyak emléktárgyakként szolgálnak.

Az ajándéktárgy lehet amulett, kizárólag dísz tárgy vagy rendeltetésének megfelelően alkalmazható használati eszköz (díszdobozok, kerámiaedény, fonott kosarak, hímzések).

A turizmus fejlődésével, sportesemények, nemzetközi fórumok, kongresszusok, fesztiválok alkalmával megnő az ajándéktárgyak iránti kereslet.

Az emléktárgyak felelevenítik az átélt eseményeket, a meglátogatott helyeket; előállításuk a nemzeti tradíciók, a kulturális örökség alapján történik.

Napjaink formatervezői háztartási gépeket, laptopokat, komputeres eszközöket (billentyűzet, egér, matricák, egéralátét), bankkártyákat és telefonokat, fenyőfadíszeket látnak el különféle népi motívumokkal.

 Okszana Verhova-Jednak népművész kézműves mesterkurzusa: agyagbáránka készítése

Nézd meg, hogyan készíti el az agyagbárányt Okszana Verhova-Jednak kézműves, az Ukrán Népművészek Nemzeti szövetségének tagja.

Figyeld meg a formák plasztikusságát, az alak részei közötti átmenet simaságát, a munka technikáját, a készítés sorrendjét!

Formázással az elgondolás testet ölt. A kifejezés eszköze a plasztikus massa (agyag, gyurma, sós tészta).

Ajándéktárgyakat vásárolhatunk, de természetes anyagokból saját kezűleg is készíthetünk. Az ukrán népművészetre az amulett-szimbolizmus a jellemző a hímzett ingektől és kendőktől a különféle babáig és hímes tojásig.

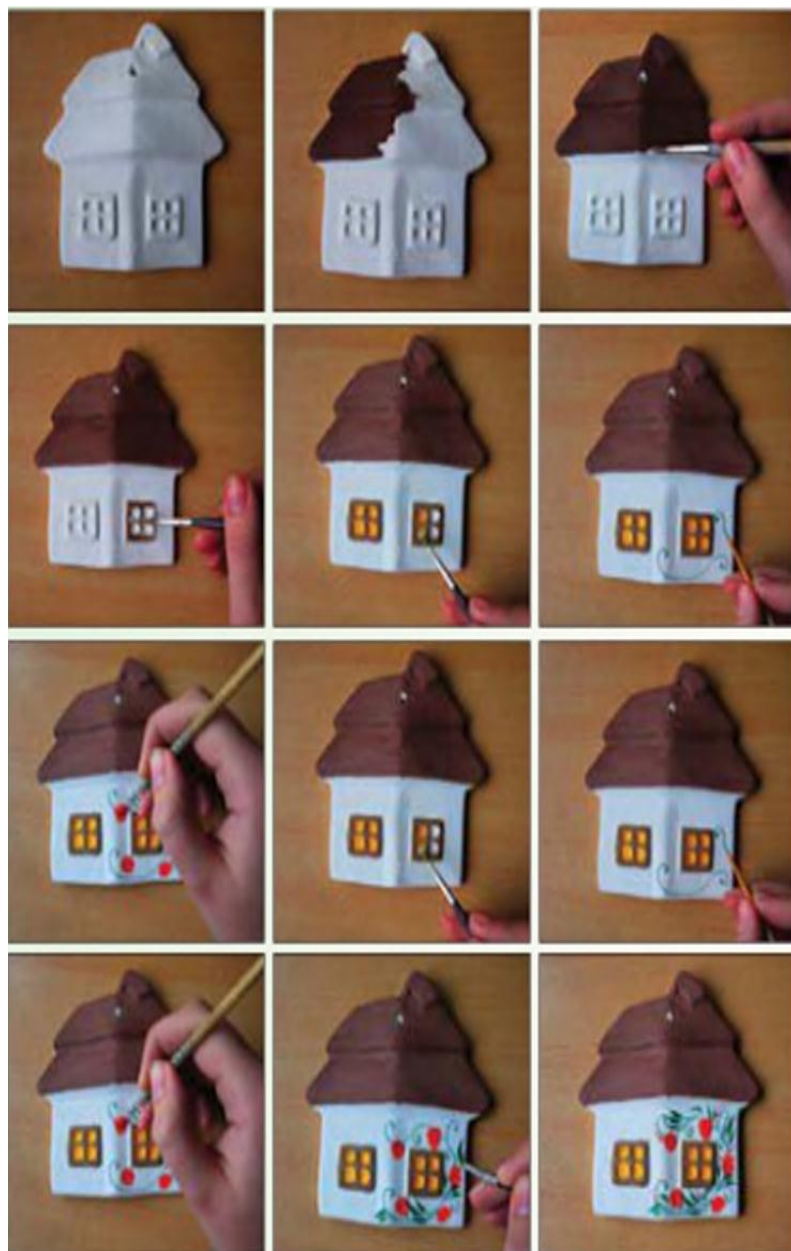

Készíts ajándéktárgyat!

Napjainkban a lakás díszítése amulettel nem csak hagyomány, hanem divatirányzat is. Úgy tartják, hogy az ukrán szimbólumokkal díszített amulettek szerencsét hoznak, megóvnak a veszélytől, javítják az egészséget. Az amuletteket kizárólag természetes anyagokból készítik. Készíts saját kezűleg amulettet!

A következőkben bemutatjuk a *Házikó* kerámia amulett dekorálását mintákkal. Az amulett alapja készülhet sós tésztaból is. Az alkotói képzelet, a színes festékek és ecsetek segítségével csodás rajzokat készíthetsz a terméken.

Az alkotás órája

Készíts ajándéktárgyat saját ötlet alapján! Alapként használj sós tésztát! Régebben úgy gondolták, hogy a sós tésztából készült tárgyak a gazdagság és családi jólét szimbólumai. Ez azt jelenti, hogy kenyér és só mindig lesz az asztalon.

A tészta csodálatos plasztikus anyag, amelyből különféle figurákat és kompozíciókat készíthetünk, könnyű megmunkálni, a belőle készült termékek tartósak. A tészta ugyanúgy formázható, mint a gyurma vagy agyag.

Tematikus áttekintés

A rongybaba – generációk szerelme, az ukrán nemzet szimbóluma, a nép lelke. Elkészítésének művészetét nemzedékről nemzedékre, anyáról lányra adták tovább egymásnak. Marina Verhova Vinnicai népművész, az Ukrán Népművészek Nemzeti szövetségének tagja vezeti a *Meseország* kézműves szakkört, ahol átadja a tanulóknak a rongybaba-készítés titkait.

Rongybabát bármilyen anyagból készíthetünk: szövetből és papírszalvétából, szénából, fából, szalmából, fűből, száraz levélből, magokból és gabonából.

Figyeld meg, hogyan készíti a művész a rongybabát egyszerű papírszalvétából!

A formatervezés ágai. Grafikai formatervezés. Arculat kidolgozása

Az emberi modern valóság tervezésének művészetét formatervezésként (dizájnként) ismerjük. Kezdeté a XX. század elejére nyúlik vissza, amikor a kézműves termelést egységes áruk tömegtermelése váltotta fel.

Manapság az ember számára fontos, hogy változatos tevékenysége során az őt körülvevő környezetnek különféle érzelmeket sugározzon, az öröm és vidámság érzését váltsa ki belőle. Ehhez a kulturális és a mindennapi élet objektumainak funkcionalitására és szépségére van szükség. A modern formatervezésben ilyen elvek szerint járnak el az objektumok létrehozásakor.

 Formatervezés – a mesterséges tárgyi környezet kialakításának alkotói tevékenysége.

A formatervezés válfajai

A formatervezésnek, a fogalom általános használata mellett, léteznek különböző válfajai. Mindegyik válfajnak megvan a sajátos fejlődési iránya és a közös, valamint eltérő sajátosságai.

A formatervezés főbb válfajai:

- grafikai formatervezés,
- művészi formatervezés,
- ipari formatervezés,
- tájtervezés.

A **grafikai formatervezés** – a vizuális kommunikáció eszközeivel közvetíthető termékek grafikai tervezésének folyamata (nyomtatás, film, televízió).

A grafikai tervezés objektumaihoz tartoznak a különféle nyomtatott termékek, betűtípusok, reklámok, céges arculat és egyebek.

A mai piaci viszonyok a termékek előállításán és magas színvonalú szolgáltatások nyújtásán kívül a termelőket saját üzleti arculat kialakítására készítetik. Az arculat sikeres kialakítása, egyedi reklámkampány lebonyolítása – a vállalat sikeres fejlődésének záloga.

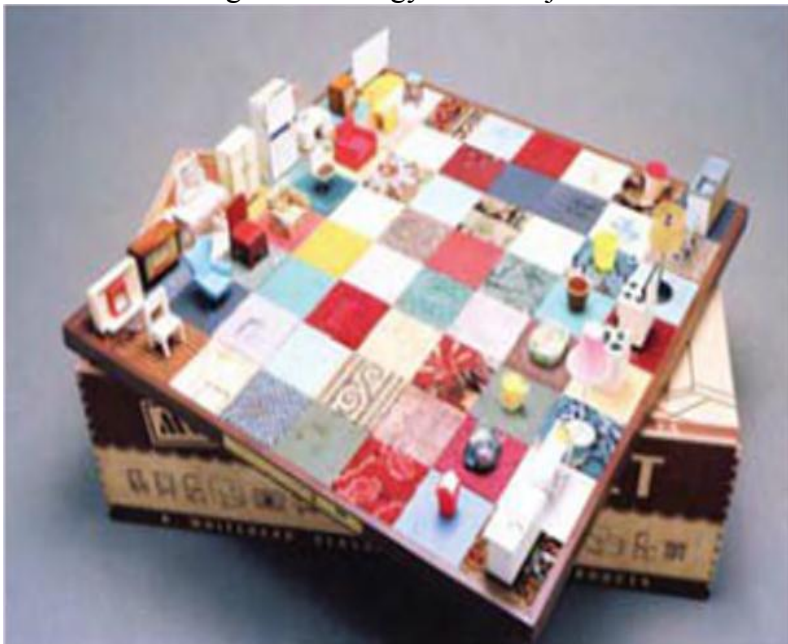

Művészi formatervezés – olyan különleges művészi tevékenység, amely az objektum érzékelése által okozott művészi benyomások keltésére irányul.

Tágabb értelemben véve tervezési tevékenység, amelynek célja érzelmi állapot keltése közönséges tárgyak felhasználásával. A formatervezői megoldások ebben az esetben kizárólag egyedi megoldások lehetnek. A különféle képi és művészi hatás létrehozásához bármilyen tárgy felhasználható.

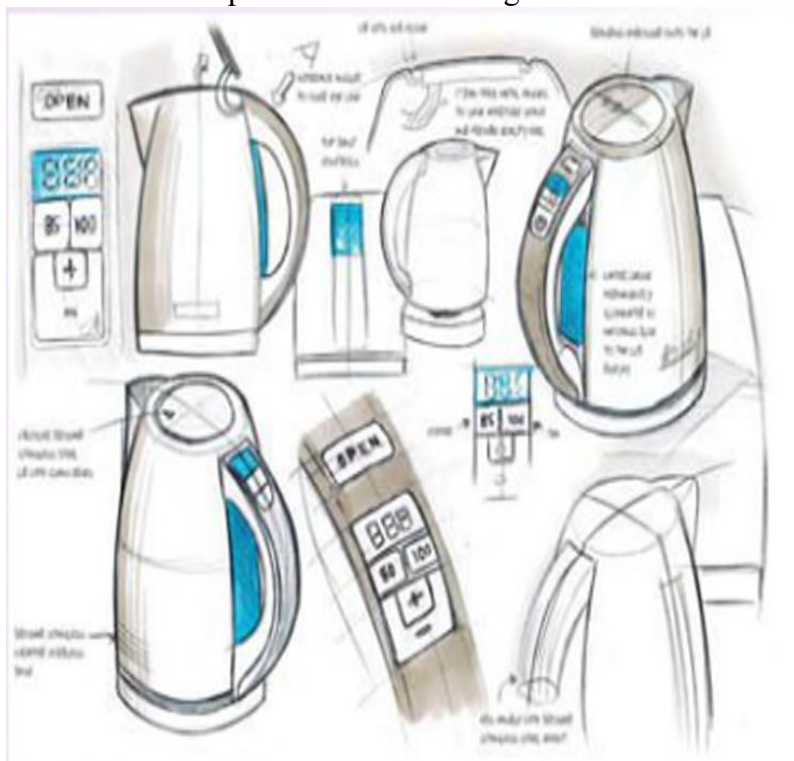

A művészi formatervezés termékeit alapvetően a lakó-, közterületi és munkakörnyezetben alkalmazzák. Például az elhanyagolt tárgyakból, régi bakelitlemezekből vagy kazettákból hoznak létre művészi képet és hatást. Ezzel a hozzáállással a régi kedves tárgyainknak új életet adhatunk.

Ipari formatervezés – mesterséges termékek tömegtermelésére irányuló művészi tervezési folyamat. Az ipari formatervezés objektumai körülvesznek minket a mindennapi életben. A mindenki számára megszokott hétköznapi termékek először ötletek szintjén születnek meg, majd elkészülnek a vázlatrajzok, és csak ezt követően ölt testet bennük az ipari formatervezők elgondolása.

Környezettervezés a külső tér (exteriőr, domborzat) és belső tér (enteriőr) kidolgozását foglalja magában. Az ember tárgyi környezetének és az építészeti térnek egy kontextusba állítása koncepciójának a kidolgozására irányul. A művészi és tervezési tapasztalatok felhasználása elősegíti művészi tartalommal töltött egységes tér létrehozását. Ebben az esetben nemcsak az exteriőr és az enteriőr elemeinek a sikeres kiválasztása a fontos, hanem az általuk közvetített konkrét gondolat is.

A tájtervezés az emberek esztétikai benyomásának és higiéniájának biztosítására szolgáló közterület és lakókörnyezet külső tereinek a létrehozására irányul. Fő elemei: a természetes formák, dekoratív és természetes anyagok, valamint kis építészeti objektumok.

Grafikai formatervezés

Grafikai formatervezés a különböző egyedi tulajdonságokat tükröző jelek és szimbólumok kidolgozásának irányvonala, amelyek segítségével egységbe kerül a külalak és a tartalom. A grafikai formatervezés elemeit számtalan tárgy létrehozásánál használják, mint például az embléma, címke, göngyöleg, védjegy, internetes honlapok csatlakozási felületei, reklámplakátok, reklámfilmek, óriásplakátok tervezésében. Különösen színes grafikai formákat találhatunk a tipográfiában (nyomdászatban).

A tipográfia olyan széles körben része mindennapi életünknek, hogy mára már lehetetlen elképzelni létünket nyomdatermékek nélkül. Könyvek és magazinok, számtalan újság és képeslap, a legváltozatosabb csomagolások, borítékok, naptárak, címkék óriási száma. Mindet szinte lehetetlen felsorolni.

A tipográfia és a formatervezés – egymáshoz szorosan kötődő két iparág. Bármilyen nyomtatott termék a formatervezők munkájának eredménye. Ők tervezik a

könyveket, bélyegeket, göngyöleget, üdvözlőlapokat. Vagyis nem csak nagy projekteket, hanem kis formákat is terveznek.

A kisméretű formákhoz a következő önálló rendeltetésű grafikai kompozíciók tartoznak: meghívók, szórólapok, hirdetések, reklámhirdetések, valamint a különféle termékeken található emblémák, jelzések, logók.

A tipográfiai termékek formatervezése nemcsak a könyvek, címkék, vagy időszaki kiadványok kidolgozását jelenti, hanem védjegyek, logók és arculatok egészének a létrehozását is.

Az Eurocom vállalat számára létrehozott nyomdai termékek: havilap, összehajtható naptár, meghívó, jelvény

A cégek sikere nagymértékben függ attól, hogyan jegyzi meg az arculatát a partnerei vagy a lakosság. Ennek köszönhető a védjegyek, jelzések, emblémák, logók kidolgozására irányuló megrendelések nagy száma a cégek részéről.

Az arculat sok összetevőből áll, amelyeket olyan rendszerbe fognak össze, amelyre rátekintve egyértelműen felismerhető az adott cég. Ez lehet színösszeállítás, stilsztika és maga a logó. Mindegyik fontos, de legjobban a logót és a védjegyet jegyzi meg.

 Védjegy (márka, brend) – a vállalat termékeinek vagy szolgáltatásainak a felismeréséhez és reklámozásához szükséges, bejegyzett, egyedileg kialakított (művészi, képi) meghatározás. A védjegy segítségével megkülönböztethetjük az egyes cégek termékeit és szolgáltatásait.

 Logó – a védjegy látható ábrázolása, a cég arculatának egyik legfontosabb eleme.

A védjegyek prototípusai a középkori céhek és manufaktúrák pecsétjei voltak.

A védjeggyel szembeni főbb követelmények

Az ideális védjegy a következő tulajdonságokkal rendelkezik:

1. Érzelmi információtartalom (utalás a cég tevékenységére).
2. Bemutathatóság (az ember meg szeretné tekinteni).
3. Egyediség (ne hasonlítson más címkékre).
4. Könnyű felismerhetőség és megjegyezhetőség.
5. Egyszerű, de nem primitív (saját jelleg).

A védjegy felépítése

A védjegy létrehozása elsősorban a kompozíció kidolgozását jelenti. A védjegy fő célja nem mély érzések kiváltása, hanem figyelemfelkeltés, ezért annak optimálisan összetettnek, de tömörnek kell lennie. Az érzékelés legyen világos és érthető.

A védjegy nem lép kölcsönhatásba a körülötte lévő ábrázolással. Ha a tipográfiában, reklámban, közlekedési eszközökön, műhelyekben egyéb képi elemekkel egyesítik, akkor azok között olyan „üzleti együttműködés” jön létre, ahol az ábrák nem zavarják egymást. A védjegynek egyediségével kell eltérnie a többi hasonló ábrázolástól. A védjegy – a néző felé irányuló energiatöltet.

Készítési technikája alapján a grafikai védjegy a következő formákat tartalmazhatja:

- mértani;
- amorf;
- betűtípus.

Ez a felosztás feltételes, hiszen a betűtípus készülhet mértani és amorf alakban is. Ezzel együtt a betűtípus – önálló kompozíció.

Az index-jel a formai kompozíció speciális esete

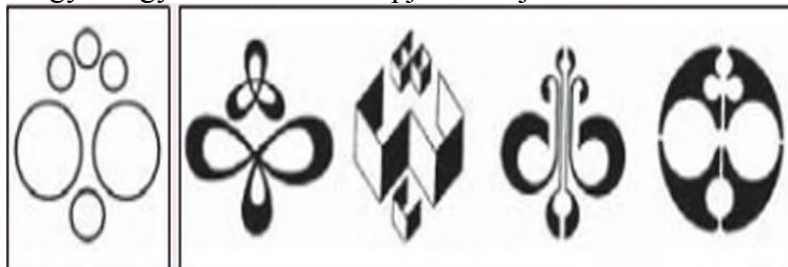
Ha az index-jel jelentésének nincs tartalma, akkor elvont (absztrakt) jelről beszélünk.

Amennyiben semmilyen vonáshoz sem társíthatunk tárgyat, akkor a jel kompozíciója kizárólag formális. Ebben az esetben különösen szigorú feltételeket szabnak a forma érthetőségéhez.

Az index-jel felépítése

Az index-jel létrehozása a majdani forma „vázaként” szolgáló alapszerkezeti vázlat készítésével kezdődik. Általában alapként egyszerű mértani alakzatokat használnak: kört, négyzetet, háromszöget. Később a vázlatot egyedi és vizuális aktivitást sugalló formával töltik meg.

Egy és ugyanazon forma alapján több jelet is készíthetnek.

A befejezett kompozíciónak egyszerűnek kell lennie: nem primitívnek, hanem tömörnek, integráltnak és egyneműnek. A jel grafikai szerkezete független az ábrázolás léptékétől. A jelnek bemutathatónak kell lennie névjegykártyán és óriásplakáton is.

Ábrázoló védjegy

Az ábrázoló védjegy a valós objektumok bizonyos tulajdonságainak és adottságainak kiemelése, aláhúzása, felnagyítása eredményeként létrejött kompozíció speciális esete.

Az ábrás jegyet az objektum stilizálása alapján építik fel. Alapként létező objektumok ábrázolását vagy természetes formákat használnak, kiemelik annak fő tulajdonságát, majd a tárgyi formákat leegyszerűsítik és stilizálják. A végeredménynek meg kell felelnie minden követelménynek: egyediségnek, egyszerűségnek, a kompozíció tömörségének. A tárgyi formák jelentős általánosítása az ábrázolásnak meghatározott jelleget kölcsönöz, miközben megmarad a kiindulási mintához fűződő kapcsolat.

Betűtípusokból álló védjegy

Betűtípusokból is készülhetnek csodálatos művészi termék. A betűtípus-kompozíciók általában laposak, kétdimenziósak, ritmikusak.

Érdekes kompozíciókat eredményez a betűtípus egyesítése a dekorációs grafikával (iniciálék, kezdőbetűk és monogramok). Betűtípusok felhasználásával sok modern védjegyet hoztak létre. Ha a védjegy grafikai elemeket nélkülöző szövegkompozíció (logó), akkor vizuálisan könnyen felismerhető betűtípust kell használni.

Az utóbbi időkben a logók számára új betűtípusokat fejlesztettek ki. Belőlük érdekes kompozíciók hozhatók létre, függetlenül attól, hogy a szöveg néha nehezen olvasható. A betűk stilizálása olyan helyzetekhez vezet, amikor a betűtípus-kompozíció formálissá válik.

Kombinált védjegyek

A cégek logói általában két részből állnak: szövegből és grafikából. Ez elősegíti a jobb megjegyezhetőséget. Egyidejűleg történik az információ vizuális (védjegy) és verbális (cég neve) érzékelése.

Előfordulnak olyan védjegyek, amelyekben egyes betűtípusok a grafikai, mások pedig a szöveges rész elemeinek a szerepét töltik be.

A védjegynek fekete-fehér változatban is jól érzékelhetőnek kell lennie.

A szín kiválasztása a következő fázis. Általában két színt használnak, melyek egyike – fehér vagy fekete. Ritkán választanak két ellentétes vagy azonos tónusú színt. Nem ajánlatos telített színeket és összetett árnyalatok használata. Nyomtatáskor a szín „elfolyhat”.

 A nyomdai termék létrehozása előtt el kell dönteni, hogy az milyen típusú lesz: jelképes, betűtípusokon alapuló vagy kombinált. Gondosan dönts el az elemek tartalmát, stilizált formáját, a színösszeállítást! Készíts néhány kis vázlatot az elemek elrendezéséről! Hogy egyedi, felejthetetlen képet alkossunk, tisztában kell lennünk a védjegy egyes elemeinek elhelyezkedésével és kölcsönhatásával. Kerüld el az összetett effektusokat!

Készíts logót, üdvözlőlapot, meghívót, vagy egyéb nyomdai terméket saját belátásod szerint!

A vázlatot kézzel készítsd el! A munka végzése közben számítógépes technológiát is használhatsz.

Az alkotás órája

Az alkotás órájában dolgozd ki egy cég arculatát! A teljes kidolgozás nemcsak a cég logójának az elkészítését foglalja magába, hanem a munkájához szükséges összes termékét is. Ezek általában borítékok, meghívók, üdvözlőlapok, naptárak. Lehetőséged van a cég arculatának az elkészítésére. Önállóan dönts el, hogy milyen nyomdai termékekre van okvetlenül szükség a cég létezéséhez, majd készítsd el azokat!

Lehetőség szerint figyelj meg egy működő cég arculatát. Hogyan néz ki a céges papír fejléce, a naptárak, szórólapok? Határozd meg, hogy mi teszi a stílust egyedivé! Mely elemek ismétlődnek a nyomdaipari termékeiken? Ezek a megfigyelések segítségedre lesznek saját terveid elkészítése során.

Tematikus áttekintés

Az arculat napjainkban a cégek azonosításának alapja, a vásárlókért folyó harc fő eszköze.

Felhasználásával egységesítik a cég által felhasznált nyomdai termékek stílusát, a reklámot, az üzleti papírokat, a technikai és hivatalos dokumentációt, a termékek csomagolását.

A cég arculata – a legmodernebb és legaktuálisabb reklámtípusok egyike.

Nézd meg az arculatok példáit! Figyeld meg az egyes elemek formatervezését, amely az általános elveknek van alárendelve, mégis megtartja funkcionalitását!

Grafikai formatervezés. Plakát

Arra törekszünk, hogy élhető közeget hozzunk létre a Földön, megőrizzük a természeti kincseket, az állat- és növényvilágot, a kulturális közeget. Idővel egyre kevesebb olyan helyet találunk, amely eredeti állapotában maradt fenn. Ez érvényes a természetre és a kulturális örökségre is.

Az ember hatása a természetre az utóbbi években globálissá vált, ami gyakran visszafordíthatatlan pusztításhoz vezet.

Az ember állat- és növényfajokat pusztít ki, megváltoztatja a domborzatot, átalakítja a bolygó természetes arculatát, városokat és falvakat, gyárakat és üzemeket, utakat és víztározókat épít. Ez nem válik a környezet javára.

Az embernek meg kell tanulnia együtt élni a természettel, beleértve a kis hangyáktól az óriás lényekig, a fűszáltól a hatalmas tölgyig mindent.

Meg kell tanulnunk megőriznünk a népek kulturális emlékeit, megelőzni a pusztulásukat, mivel az a nemzeti hagyományok gyökereinek, kulturális örökségének elvesztéséhez vezet.

Tisztában kell vele lennünk, hogy a természeti vagy kulturális környezet megváltoztatására irányuló bármilyen tevékenységet értékelni kell mind természetvédelmi, mind néprajzi szempontból. A természeti vagy kulturális környezetbe történő beavatkozás következményeinek felismerése, azok megakadályozása és felszámolása – az ember méltó, de egyben legösszetettebb feladata.

Pirohovo faluban, Kijev környéke

Ebben a törekvésünkben segít az ökológia (az élő szervezetek és az őket övező közeg kölcsönhatásáról szóló tudomány) és a népek életét, életmódját, jellemét, pszichológiáját, kultúráját tanulmányozó etnográfia.

Az emberek nevelésének és az emberi értékek megóvásának egyik leghatásosabb eszköze a plakát.

Plakát – a néző pillanatnyi érzékelésére szánt grafikai ábrázolás. A plakátok fő jellegzetessége a forma tisztasága és egyszerűsége, a színek intenzitása, az ábrázolással kapcsolatos rövid szövegű felhívás.

A plakátokra a színek, körvonalak, árnyalatok, a mennyiségek és formák kontrasztjai jellemzők, a rá vonatkozó kompozíciós törvénynek vezető szerepe van, mivel olyan plakát megalkotását segíti elő, amely érzelmileg hat a szemlélőre, és közvetíti neki a mondanivalót.

A plakátrajson nagy figyelmet fordítanak az alakok, tárgyak, részletek kifejezésére. Ezzel egy időben nagy általánosító mérete van, a típusábrázolás tömörsége kiemeli a téma lényegét.

A meghatározó szín hiánya szétszórttá vagy szürkévé teszi a plakátot. Képzeljünk el egy két egyenlő részre – fehérre és feketére – osztott papírlapot szürke háttérrel. Az ilyen lap közelről nem hat egységként, távolról pedig szürkének látszik.

Az alapszín minden esetben kapcsolatban áll a plakát tartalmával, mivel annak fő mondanivalójából alakul ki és elvi jelentősége van. A színek kompozíció egy, két vagy három (ritkán több) azonos tónusú színből állhat.

A festészetben sok időt fordítanak a színek és tónusok egyensúlyára, a fény-árny játékra, az árnyalatokra, reakcióra, ragyogásra. Nagy jelentősége van az anyag struktúrájának, a festékfelvitel technikájának, az ecsetvonásoknak, a plakátművész ezzel mindentől megszabadítja a kompozíciót, ami lassítja a tartalom érzékelését, a minimumra csökkenti a festékek és részletek mennyiségét.

A plakátművészetben nagy jelentősége van a színjelképeknek és a fogalmak, jelenségek, eszmék régóta elismert egyezményes szimbólumainak. A színjelképekben olyan adottság rejlik, amely a szemlélőkben érzelmeket vált ki.

A plakátok színegyensúlyába tartozik a szöveg, a méret, a betűkészlet és annak elhelyezkedése.

A formális eszközök tömörsége ellenére a plakátábrázolásnak azonnal érthetőnek, általánosnak és hatásosnak kell lennie. A plakátkompozícióban grafikusan érezhető az ellentétek, elsősorban a színek, a kicsi és a nagy kontrasztjának a szerepe. A plakátokon gyakran megszegik az idő egységét, összekeverik a térbeli ábrázolásokat.

A szabályok betartása a plakátok esetében az ábrázolt metafora, hiperbola, allegória felhasználását, a méretek és mozgás eltúlzását, valamint a színek intenzitását jelenti. A plakát létrehozása magas szakmai tudást, nagy esztétikai kultúrát igényel.

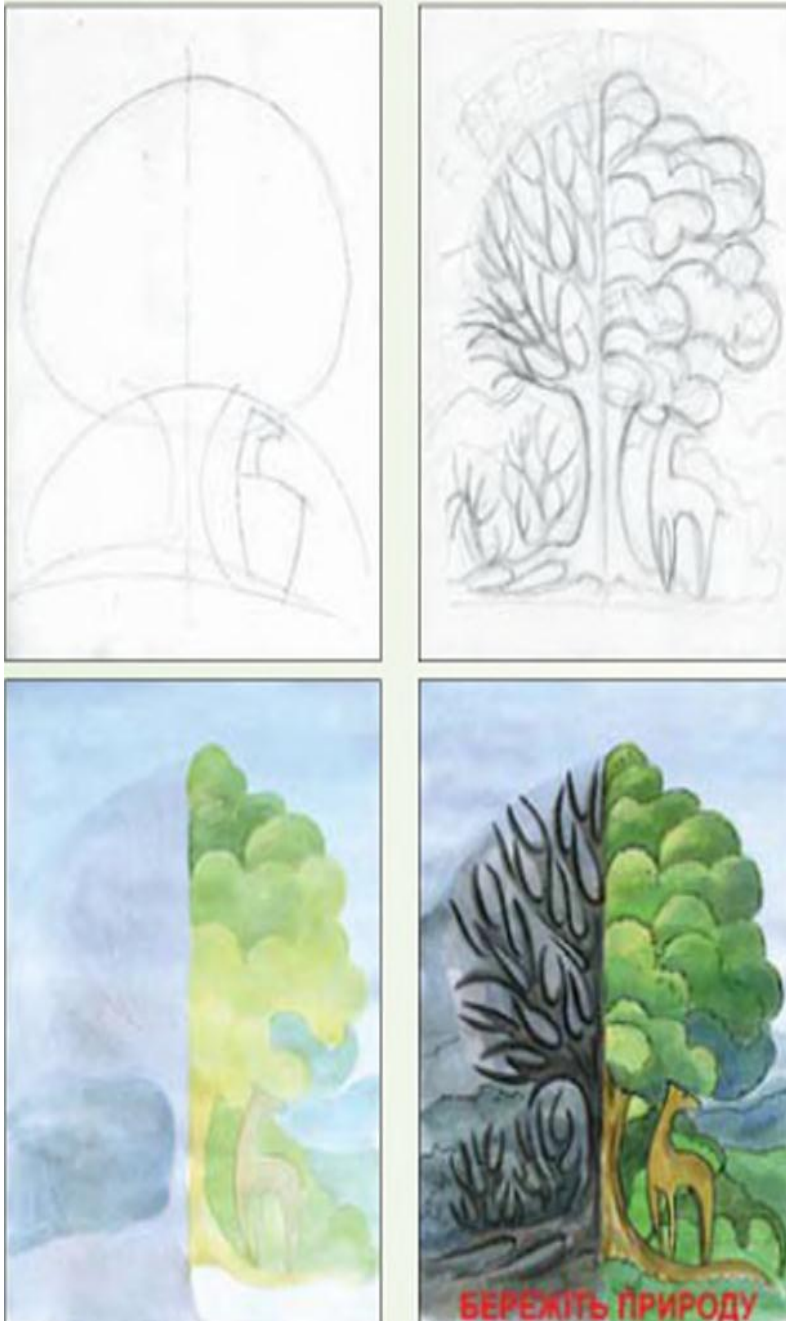
Az *Ökológia* vagy *Kulturális örökség* témájú plakát megalkotása céljából tisztában kell lennünk a tartalmával, azaz tudnunk kell annak a problémának lényegét vagy témáját, amelyhez a plakát készül.

 Választ ki a kidolgozandó plakát témáját! Határozd meg a tartalmát és ötletét! A tartalomnak megfelelően válaszd ki a betűtípust! Ötvözd a szöveget és az ábrázolást!

A plakát készítésének sorrendje.

Az alkotás órája

Figyeld meg az utcákon és házakon található plakátokat! Ismerkedj meg azok tematikájával és kompozícióival, a grafika vagy festmény kifejezőképességével!

Tematikus áttekintés

Napjainkban növekszik az információáradat, növekszik a fiatalok érdeklődése az információs technológiák iránt. Az iskolai újság közvetíti a tanulók véleményét, bemutatja az iskola életének érdekes és aktuális problémáit, eseményeit. Az újság megtervezéséhez művészi készségekre, formatervezési és rajzolási tapasztalatra van szükség.

Ipari formatervezés. Használati tárgyak tervezése

A tárgyi világ az embert egész élete folyamán körülveszi, alakítja világnézetét, esztétikai ízlését és a dolgokhoz való viszonyát. Az ember arra törekszik, hogy a tárgyakat széppé és célszerűvé tegye, amint azt a természet is teszi, és magát az előállítás folyamatát pedig esztétikussá varázsolja.

A művészet áthatja a termékek létrehozásának folyamatát. Mindenütt jelen van, mert a használati tárgyak vagy műszaki eszközök létrehozásához művészetre van szükség.

A formatervező új formáknak a szépség törvénye szerinti megalkotásával, egységes tárgyi közeg létrehozásával foglalkozik.

A XX. század 50-es éveinek végén keletkezett egy új tudományos irányzat, amelynek alapját az élő szervezetek modellezése képezte. Ennek a tudományágnak a neve – bionika (ógörög szó, a jelentése– életem).

 Bionika – az élő természetben kifejlődött megoldásoknak a műszaki gyakorlatba (technikába és építészetbe) való átültetésével foglalkozó tudományág.

A bionika elsősorban gyakorlati feladatok megoldására irányul. A biológia adataira támaszkodva, behatolva a különböző tudományágakba, elősegíti azok fejlődését és tökéletesítését. Az emberek évszázadokon át tanulmányozták, vizsgálták és megpróbálták lemásolni az élő természetet.

Leggyakrabban a legszükségesebb tárgyak esetében használták fel, főleg a lakásépítésben. Az építőművészetben figyelhetők meg leginkább a bionika első lépései. Az élő természet törvényeinek és formáinak a technikában való felhasználása teljesen jogos és indokolt.

Az élő szervezetek evolúciójának és az ipari termékek létrehozásának ugyanazok az alapelvei, amelyek a forma és rendeltetés összhangját is meghatározzák. A világon minden kölcsönösen hat egymásra. Léteznek törvények, amelyek egyesítik a világot, és objektív lehetőséget biztosítanak az élő természet törvényszerűségeinek és alapelveinek, valamint formáinak a mesterségesen létrehozott rendszerekben való felhasználására.

A bio-formatervezésnek az életünkbe való belépése nemcsak az emberiségnek a környező világgal való egységét jelenti, hanem azt is, hogy az emberi elme sokban kötődik a természethez és annak folyamatai hatására alakul ki. Alkotói tevékenysége során az ember állandóan, tudatosan vagy ösztönösen a természethez fordul segítségért.

A következő elv a meghatározó: a természet hozta létre és testesíti meg a legtokéletebb mechanizmusokat. Például a madár a szárnyakkal csodálatos, repülést segítő készüléket kapott, a halakat a természet a fark és úszók formájában úszóberendezéssel látta el. A biológiai forma hatással van a művész képzeletére, fantáziájára és kreatív gondolkodására.

A formatervezők különös figyelmet fordítanak az élő természet formaalkotásának törvényeire – a termékek optimális kényelmének, esztétikai értékének az elérésére, széleskörű energia-, építőanyag- és időmegtakarításra.

A formatervező munkájának legfelelősségteljesebb fázisa – az élő természet tanulmányozása: mit és hogyan válasszon ki az élő természetből. Elsősorban az élő formák felépítési elveinek az ipari termékekben való felhasználhatósági lehetőségét kell megvizsgálni. Minden természeti forma a kizárólag rá jellemző vonással és célszerűséggel rendelkezik.

A természeti formák tökéletességének a tanulmányozása – az ipari termékek fejlesztéséhez vezető út. Az élő természetben lévő szerkezet lemásolásával olyan természetes formákat választunk, amelyek esztétikai érzéseket váltanak ki bennünk. Az építészetben és a technikában felhasznált konkrét élő formák kiemelik a szerkezeteket, vagy tárgyakat a többi hasonló tárgy sorából.

A természetben található szépség harmóniája és célszerűsége – a formák harmonizálására szolgáló eszközök kiapadhatatlan forrása, amelyből állandóan merítenek az építészeti és művészi remekművek alkotói. Nem ritka, hogy az ipari termelésben felhasznált természeti forma változáson megy át. Ennek ellenére mégis könnyen felismerhető.

Lótusz konferenciaközpont, Csangcsou. Kína

Cvetan Toskov. *Város a felhők felett*

Természeti forma alapján készítsd el egy ház vagy tárgy vázlatát

Alapként bármilyen természeti forma felhasználható – bármilyen egyszerű növényt vagy annak egy részét, esetleg rovart először részletesen le kell rajzolni, majd a rajzot olyan mértékben leegyszerűsíteni, hogy kizárólag a vázlat körvonala maradjon meg, vagyis a természetes formát technikaivá kell átalakítani, megtartva eközben a forma természetes ritmusát és jellegét.

Nézd meg a téged körülvevő tárgyak objektív világát. Észrevehető a létrehozásukhoz alkalmazott természetes forma.

Figyeld meg az azonos rendeltetésű tárgyakat, például világítóberendezéseket: asztali lámpát, csillárt, állólámpát. A felsorolt tárgyaknak eltérő a formája, színe és dekorációja. Az ilyen sokszínűséget a formatervezők azért hozzák létre, hogy az emberek saját ízlésüknek megfelelően választhassák ki azokat.

Ezek a megfigyelések segítségedre lesznek saját formatervezési projekted elkészítésében.

Az alkotás órája

Gondolkozz el rajta, milyen formatervezési terméket szeretnél létrehozni! Milyen természetes formák szolgálhatnak prototípusként a projektedhez? Készíts vázlatot, és gondolásod alapján stilizáld a formát!

Ruhatervezés a nemzeti tradíciók és a mai divat figyelembevételével

A ruházat az emberi társadalom hajnalán jelent meg. Rendeltetése a testnek a környező közeg külső hatásaitól való védelme volt.

Az elmúlt évszázadokban a ruházat vagy öltözék ritkán változott. Az alapformák és konstrukciók hosszú időn át változatlanok maradtak, csak a kisebb kiegészítőket variálták.

Agnolo Bronzino.
Toledói Eleonóra fiával

Ismeretlen festő.
Erzsébet angol királynő

Napjainkban a divat életciklusa egyes ruhák, sőt stílusok esetében is nagyon rövid.

A divatdiktátorok nem egyszerűen szabók vagy művészek, hanem a mai társadalom életében fontos szerepet betöltő forma- és divattervezők is. A ruhakollekciók létrehozásán népes alkotói gárda dolgozik.

A kiválasztott munkavázlatok a tervezőhöz és a technológushoz érkeznek. Az elsők az absztrakt vázlatokat szabásmintákká változtatják, az utóbbiak a ruha anyagának, díszítésnek figyelembevételével kidolgozzák az elkészítés módját. A szabók csak ezután kezdenek hozzá a ruha megvarrásához.

Az emberiség által a történelmi korszakokban létrehozott ruhatípusok és formák sokféleségében két fő ruhatípust különböztetünk meg:

1. A ruhát a testen tartó öv, fűző vagy egyéb kötőelem

Ez a legegyszerűbb ruhatípus. Példái a következők:

- pántokkal tartott óegyiptomi ruha,
- ógörög khitón,
- római tóga,
- indiai szári.

2. A test természetes domborulatai által (vállon vagy combon) megtartott ruha

A szabás típusával összefüggő viselet módjától függően a ruha két altípusra osztható:

- a) egy darabból álló ruha – nincs meghatározott eleje vagy hátulja, és fejen át vehető fel;
- b) teljes hosszában szétnyíló ruha, amely a kar hátrafordításával vehető fel, és zártan, valamint nyitottan is viselhető.

Tág értelemben véve *ruhának* nevezünk minden olyan testet takaró öltözéket, amelyet a testhez rögzítenek vagy felvesznek.

A ruha díszítésének különféle módjai:

1. Az ruha anyagának festés általi díszítése.

2. Az anyagra különféle módszerekkel (szövettel, nyomással, hímzéssel, applikációval, festéssel) felvitt, az anyag egészen egyenletesen elhelyezett vagy ornamentals foltokba, sávokba rendezett minták, ábrázolások általi díszítése.

3. A ruha saját anyagából, valamint szőrméből, rojtból létrehozott domború mintákkal (fodor, csipke, zsabó, gofré, masni) történő díszítése. Az ilyen dekorációt stukkónak vagy domborítottnak nevezik.

4. A ruhák esztétikumáról szólva megjegyezzük, hogy azt a fő vonalakat és formát meghatározó szabás és formatervezés is befolyásolja. Különböző történelmi korokban a ruhák fő vonalait és formáját az akkori szépségideál és vonzerő fogalmától tették függővé.

Az ízlésünknek megfelelő ruha kiválasztásánál egyensúlyt és harmóniát viszünk belső világunkba, életünkbe.

Ahogy a művészetben, a harmónia a ruhában is az összhang szabályán alapul. A ruha összhangja a ruhát alkotó elemek összefogása, egy elv, gondolat, kép kifejezése. A stílus megköveteli, hogy a ruha szép legyen, és a viselőjét vonzóvá tegye.

Az ember stílusa akkor a legkifejezőbb, ha összhangban van a külső megjelenése, hangja, plasztikussága és viselkedése. Fontos, hogy az összkép elemei megfeleljenek a kompozíciós középpontnak – ez a hangsúly, a meghatározó dolog, ami tömegével, formájával vagy színével hívja fel magára a figyelmet. A kompozíció középpontja lehet az összkép-kialakítás kezdőpontjaként szolgáló nyakkendő, derékszija, lábbeli, szemüveg. Létezhet több, az elgondolás és azonos stílus által összekötött kompozíciós középpont.

A kompozíció fontos koncepciója a ruhának a következő három elv – kontraszt, árnyalat és hasonlóság – szerinti összhangja.

A kontraszt az összképet élénkebbé, egyben vegyessé teszi. Például egy ruhában a klasszikus és népies stílus ötvözése az arculatnak színt és bájt kölcsönöz. Az anyag különböző mintáinak ötvözése dinamikát, mozgást áraszt.

Az árnyalat – egyfajta átmenet a kontraszt és hasonlóság között, amely az elemek közötti kapcsolatot még érdekesebbé és festőibbé változtatja. Az a ruha, amelynek színei az árnyalatra és tónusokra épültek, gazdagabbnak, összetettebbnek, tökéletesebbnek mutat, mint az egy tónusú anyagból készült öltözék.

A hasonlóság – a ruhán található elem különféle megjelenésben való ismétlődése. Például a lánc mint díszítőelem szerepelhet táska fogantyújaként, óraszíjként, zseb- és cipődíszként, sál díszítőábrázolásaként. Ugyanez az elv érvényesül, ha a tartozékokat egy színben készítik el. A szövet mintája, színe, dekorációs színezete, a különböző formák egyesítése a ruhán vizuális illúziót hoz létre.

A világos és sötét színek és a szabásvonalak kombinálása és egyesítése a ruhán, megváltoztathatja testünk valódi méretét és arányait. Alapjában véve ezen alapul a forma vizuális korrekciója.

Készíts szabásmintát saját elképzelésed szerint!

A televízióban a világ számos országának divatbemutatóját nézheted meg, amikor új divatirányzatokat, különféle ékszereket, dekorációt, új szöveteket mutatnak be. A divat néha egész évre meghatározza a ruhák színösszeállítását. Az aktuális irányzatok megfigyelése segítségedre lesz a ruha harmonikus kiválasztásában és kombinálásában, saját stílus létrehozásában.

Az alkotás órája

Nézz meg egy divatbemutatót! Figyeld meg, hogyan öltönek testet a ruhatervező elképzelései!

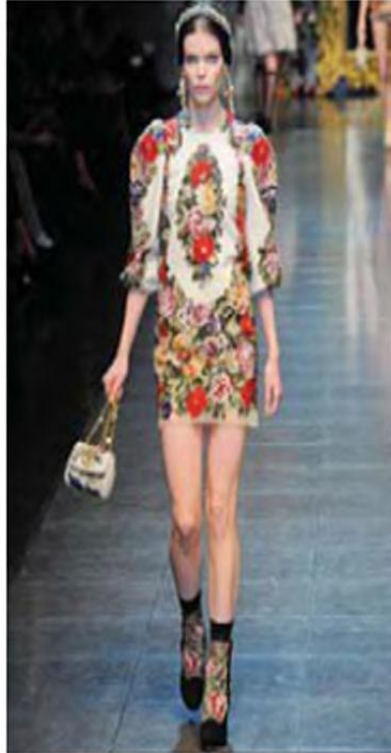

Tematikus áttekintés

A honi divattervezők a hazai divatba nemzeti vonásokat csempésznek, szervesen beépítik a hagyományos ukrán mintákat és tartozékokat.

Az ukránokról

Az első hajnali napsugár végigsiklott az elcsendesült földön. Felébredtek a sztyeppék, hegyek, erdők. Vidán színárnyalatokban tetszelegnek, különböző hangokkal válaszolnak a Nap életető melegére. Örülnek az új napnak az ukrán föld emberei. Egyetlen Ukrajna. Egyetlen minden időben és mindenki számára. Földünk sokszínűsége, nagylelkűsége és nagysága elsősorban az ukránok hagyományos kultúrájában mutatkozik meg.

Kenyértermelő népünk sohasem akart idegen földet meghódítani, kizárólag saját földjét védte. Minden ukrán élete évezredekén át elválaszthatatlan volt, van és lesz a Hazától. Mindennapi dolgaik, aggodalmaik, kulturális értékeik, folklórhagyományaik, nyelvének képi és aforisztikus jellegzetességei tartalmazzák a feleleteket a lét legösszetettebb kérdéseire, elsősorban a jó és rossz felismerésére. A hozzá vezető út a személy fejlődésén, a szülőhazával való kapcsolatban, saját gyökereink, művészetünk, iparművészetünk megismerésében, emberségre való nevelésben és tanításban rejlik. Számtalan olyan embert hozhatunk fel példaként, aki életét és munkásságát a hazának áldozta.

Egy ilyen családdal szeretnénk téged megismertetni. Tehát, vendégségbe hívunk Vira Ivanyivna Akinyinához, aki népi művészek negyedik nemzedékéhez tartozik Vinnyicában.

1911-ben született. Már gyerekkorától szépen rajzolt és kötött, majd megtanulta a csipkefonást, amely később életének fő elfoglaltságává vált, a különböző minták

létrehozása volt a kezdete munkái varázslatos világának. Ez az egyszerű asszony egész életét munkájának és a szép alkotásának szentelte, tehetségét és tudását utódainak adta át.

2006-ban, a tehetséges mester 95-ik születésnapja tiszteletére családi kiállítást rendeztek. A kiállítás lehetőséget nyújtott nem csak a Vira Ivanyivna, hanem Zoja lánya, Okszána, Marina és Ljudmila unokái, Tarasz, Szofija és Alexandra dédunokái munkáinak a megtekintésére is.

Okszána és Marina saját művészetük mellett gyerekeket is oktatnak: tojásfestést, fazekasságot, festést, ukrán népi játékok elkészítését tanítják nekik.

Figyeld meg a család több generációja által készített munkákat, melyekben az ukrán népi szokások és hagyományok megőrzése a közös. Bemutatják a nép szépségének és bölcsességének határtalan világát, megalkotják a jóság és szépség fogalmát. Meghajlunk az ukrán föld ezen nagy mesterei előtt művészetükért és az ukrán kultúrához való megfizethetetlen hozzájárulásukért.

Kisszótár

A tájépítészetben a ritmus – hasonló vonásokkal rendelkező térbeli formák és a közöttük lévő közök ismétlődése, azok váltakozása, a forma dinamikus fejlődése.

Arány – egyes részek, tárgyak és jelenségek közötti összefüggés, a harmónia egyik megjelenési formája.

Arány a tájépítészetben – térbeli formák nagyságának, színének meghatározott kompozícióbeli összefüggése. A tájépítészetben az arány művészete az építészetből származik.

Aranymetszés – a szakasz eltérő részekre való osztása, melynek során a szakasz hossza úgy aránylik a nagyobbik részhez, mint a nagyobbik rész kisebbikéhez. Más szóval, a kisebbik szakasz aránya a nagyobbik szakaszhoz megegyezik a nagyobbik szakasz és a teljes szakasz arányával.

Árnyalat – hasonló formák kisebb eltéréseit jellemző lágy átmenet. Ez lehet a formák simasága, vagy megvilágítása, illetve árnyékolása közötti eltérés.

Bionika – az élő természetben kifejlődött megoldásoknak a műszaki gyakorlatba (technikába és építészetbe) való átültetésével foglalkozó tudományág.

Enteriőr – az építészeti szerkezetek belső tere, vagy bármilyen helyiség belső nézete.

Építészet (görög „arkhitekton” – építész mérnök) – az ember életének és tevékenységének térbeli környezetét alkotó objektumok, rendeltetése és a társadalom esztétikai nézeteinek megfelelő tervezésének és építésének művészete.

Exteriőr – az építészeti szerkezetek és együttesek külalakja az őket övező környezetben.

Formatervezés (dizájn) – a mesterséges tárgyi környezet kialakításának alkotói tevékenysége.

Freskót (olasz, „friss”, „nedves”) a még nedves vakolatra viszik fel rövid idő alatt, amikor az még nem szilárdul meg és magába issza a festéket.

Harmónia – nem egyszerűen a tárgy részeinek kapcsolata. Azok arányossága, ritmusa, az egész lényege. A természeti objektumokkal való egyensúly, vagyis a természeti átalakulások törvénye: egység, arány, szimmetria, ritmus, stb.

Iparművészet – a művészetnek az esztétikai és egyben gyakorlati rendeltetésű tárgyak előállítását magába foglaló ága.

Kontraszt – térbeli formák tulajdonságai közötti erősen kihangsúlyozott eltérés. Például, világos – sötét, magas – alacsony, nagy – kicsi.

Légi perspektíva – a tárgy távolodása és háttérbe való beolvadása során megváltoznak annak külső jellemzői.

Lépték – térbeli elemeknek az ember méretéhez viszonyított aránya.

Logó – védjegy látható ábrázolása, a cég arculatának egyik legfontosabb eleme.

Monumentális festmények (freskók, mozaikok, üvegfestmények) az építmények falait, mennyezetét és belső helyiségeit díszítik.

Panoráma – széles, nyílt tér megfigyelésére lehetőséget nyújtó nézőpont.

Plakát – a néző pillanatnyi érzékelésére szánt grafikus ábrázolás. A plakátok fő jellemvonásai a forma tisztasága és egyszerűsége, a színek intenzitása, az ábrázolással kapcsolatos rövid szövegű felhívás.

Ritmus – taktust, dimenziót jelent.

Stílus – az ábrázolási rendszernek és az adott korszak művészetét jellemző művészi kifejezés eszközeinek kombinációja.

Szimmetria – azonos formák tengelyhez vagy síkhoz viszonyított törvényszerű elhelyezése. Tengelyként a mozgásirány (út, utca) vagy a nyílt térben áthaladó és bármilyen objektumra irányuló látás vonala szolgálhat.

Szimmetrikus nézet – a formák azonosságával és méretével elérhető szigorú és kiegyensúlyozott kompozíció.

Tájépítészet – eltérő színű, formájú és levelű fák és bokrok, valamint egyéb természeti elemek – víz, pászit, domborzat, kompozíciója.

Távlati rövidülés – a tárgy formájának perspektivikus csökkentése, melynek során megváltozik annak megszokott vázlata. A rakurszot a természetes látószög, valamint a test térbeli elhelyezkedése határozza meg.

Üvegfestmény – színes üvegből, vagy egyéb fényáteresztő anyagból készült kép. Az üvegfestmény fő rendeltetése – az épületek, homlokzatok díszítése

Városépítészet – a városok beépítésének elmélete és gyakorlata, tervezésének és felépítésének meghatározott szabályai.

Vázlat – általában gyorsan készített rajz. Gyakran szabad ég alatt: utcán, állatkertben, stadionban, séta közben készítik, vagyis olyan esetekben, amikor a művésznek kis idő alatt kell megörökítenie a látottakat, vagy a gondolatait.

Védjegy – márka – a vállalat termékeinek vagy szolgáltatásainak a felismeréséhez, valamint reklámozásához szükséges, bejegyzett, egyedileg kialakított (művészi, képi) meghatározás. A védjegy segítségével megkülönböztethetjük egyes cégek termékeit és szolgáltatásait másokétól.

Irodalomjegyzék

1. Л. М. Масол, С.Л. Пичкало, Г. І. Вессловська, О. І. Оніщенко. Художня культура України. — Київ. «Вища школа». 2006.
2. П. П. Кострин. Учебное рисование. — Москва. «Просвещение». 1980.
3. Л. М. Серов. Рисунок. — Москва. «Просвещение». 1975.
4. И. Ли. Основы учебного академического рисунка. — Москва. «КСМО». 2004.
5. Г. В. Лойко, В. М. Жабцв. Школа изобразительного искусства. — Минск. «Харвест». 2004.
6. В. Є. Михайленко, М. І. Яковлев. Основы композиції. Геометричні аспекти художнього формотворення. — Київ. «Каравела». 2004.
7. Г. В. Беда. Основы изобразительной грамоты. Рисунок, живопись, композиция. — Москва. «Просвещение». 1981.
8. Е. В. Шорохов. Основы композиции. — Москва. «Просвещение». 1979.
9. М. А. Кириченко. Основы образотворчої грамоти. — Київ. «Вища школа». 1982.
10. О. Яцюк, Э. Романычсва. Компьютерные технологии в дизайне. Эффективная реклама. — Санкт-Петербург. «БХВ-Петербург». 2004.
11. О. Яцюк. Компьютерные технологии в дизайне. Логотипы, упаковка, буклеты. — Санкт-Петербург. «БХВ-Петербург». 2003.
12. В. Порудоминский. Счастливые встречи. — Москва. «Малыш». 1989.
13. П. И. Смирнова. И... оживают куклы. — Москва. «Детская литература». 1982.

14. Энциклопедия «Парки. Сады». Серия «Самые красивые и знаменитые» — Москва. «Аванта». 2005.
15. Энциклопедия «Замки. Дворцы». Серия «Самые красивые и знаменитые» — Москва. «Аванта». 2005.
16. Энциклопедия «Храмы. Монастыри». Серия «Самые красивые и знаменитые» — Москва. «Аванта». 2005.
17. Энциклопедия «Цветы мира». Серия «Самые красивые и знаменитые» — Москва. «Аванта». 2005.
18. Полное руководство по рисованию. — Харьков. «Книжный клуб ссменного досуга». 2006.
19. Словник-довідник. Образотворче мистецтво. — Тернопіль «Навчальна книга — Богдан». 2003.
20. Історія української культури. — К.: Наук.думка. 2003. — Т.3. українська культура другої половини 17-18 століть.
21. Історія української культури. — К.: Наук.думка, 2003. — Т.3. українська культура другої половини 19 століття.
22. Вовк Х. Студія з української етнографії. —К.: Мистецтво, 1995.
23. Манько В. Українська народна писанка. — Львів. Видавництво «Свічадо». 2005.
24. ПіколаєваТ. Історія українського костюма— К.: «Либідь», 1996.